

**Національна академія державного управління
при Президентіві України
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Рада молодих вчених ДРІДУ НАДУ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАУКИ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ**

Матеріали семінару в режимі відеоконференції молодих учених Національної академії
державного управління при Президентіві України
та її регіональних інститутів
(19 грудня 2013 р., м. Дніпропетровськ)

**Дніпропетровськ
ДРІДУ НАДУ
2013**

УДК 35

А 43

Редакційна колегія:

Н.А. Липовська, д.держ.упр., проф. (голов. ред.), *Є.І. Бородин*, д.і.н., проф.,

Л.Л. Прокопенко, д.держ.упр., проф., *О.М. Рудік*, к.політ.н., доц.,

С.В. Корнієвський, *М.В. Кузнецова* (відпов. секретар)

А 43 **Актуальні** проблеми розвитку науки державного управління : матеріали семінару 19 груд. 2013 р., м. Дніпропетровськ / редкол. Н. А. Липовська (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2013. – 113 с.

Уміщені матеріали доповідей учасників семінару в режимі відеоконференції молодих учених Національної академії державного управління при Президентові України та її регіональних інститутів щодо проблем і перспектив регіонального розвитку, соціально-політичних аспектів розвитку державного управління, інноваційних інструментів розвитку державного управління в Україні, нових завдань державного управління в умовах євроінтеграційних процесів, проблем формування кадрового складу державної влади в контексті підвищення рівня їх професійної компетентності, правових аспектах розвитку державного управління, інших актуальних питань державного управління.

Для фахівців державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів Національної академії державного управління при Президентові України, а також буде корисним для всіх, кого цікавить окреслене коло проблем.

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Корнієвський С. В.</i> , Сінергія національних та регіональних пріоритетів розвитку як новий якісний вплив на комплексний розвиток території.....	5
<i>Кузнецова М. В.</i> , Програмно-цільовий підхід як інноваційний інструмент модернізації управління державною службою.....	8
<i>Нікітіна А. С.</i> , Удосконалення молодіжної політики як умова формування методів залучення молоді до державно-управлінської діяльності: досвід країн Європейського Союзу.....	10
<i>Дегтярєва І. О.</i> , Роль молодіжних громадських об'єднань в управлінні вищою освітою Польщі: уроки для України.....	15

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

<i>Александров О. В.</i> , Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.....	19
<i>Артем'єва Н. П.</i> , Сутність державної інноваційної політики сталого розвитку регіону.....	23
<i>Бурмістрова В. А.</i> , Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування в системі державно-церковних відносин.....	27
<i>Віліжінський В. М.</i> , Неврахування національних традицій врядування як наслідок сучасних проблем місцевого самоврядування.....	32
<i>Глуценко Ю.А.</i> , Місцеві бюджети у забезпеченні фінансового розвитку територій в Україні.....	35
<i>Гнатенко А. І.</i> , Оцінка якості державного управління в контексті стратегічного розвитку регіонів.....	39
<i>Грабенко Л. М.</i> , Мета та вирішальні фактори державної кадрової політики.....	41
<i>Дяченко В. С.</i> , Формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств як чинник стійкого регіонального розвитку.....	45
<i>Дяченко Н. П.</i> , Методи посилення впливу прогностичної інформації на підготовку та прийняття рішень в державному управлінні.....	49
<i>Ковінчук О. Л.</i> , Території, що потребують розвитку: визначення поняття.....	53
<i>Матвеева О. Ю.</i> , Академічна інкубація інноваційного підприємництва як інструмент підтримки регіонального розвитку.....	57

<i>Матвєєнко О. В.</i> , Роль контролю над озброєнням у військово-політичному вимірі головування України в ОБСЄ.....	61
<i>Михайленко О. В.</i> , Реалізація соціальних ініціатив Президента України у сфері захисту прав дітей : здобутки Дніпропетровщини.....	65
<i>Мосціпан Р. М.</i> , Новітні виклики результативності механізмів державного управління в світлі сучасної акції громадянської непокори.....	68
<i>Назар О. І.</i> , Основні повноваження органів публічної влади у сфері фінансової діяльності.....	72
<i>Нестеренко С.С.</i> , Щодо впливу законодавчого забезпечення на розвиток громадянського суспільства на місцевому рівні.....	75
<i>Никитюк Г. Л.</i> , Формування ідентичностей в Україні: регуляторний вплив держави..	77
<i>Попова В. М.</i> , Державне управління соціальною сферою.....	81
<i>Попова Т. Л.</i> , Економічні відносини як суспільна детермінанта соціального залучення: державно-управлінський аспект.....	85
<i>Рудюк-Хопкінс Л.В.</i> , Пошук механізмів стимулювання інноваційно-модернізаційного розвитку України в контексті реалізації угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом.....	89
<i>Савісько С. В.</i> , Характеристика ціннісно-сміслової парадигми державної служби України.....	92
<i>Сельдіна С. В.</i> , Регіональний розвиток України у контексті кадрової політики.....	95
<i>Соломко С. В.</i> , Релігійні Ісламські течії радикального толку в АР Крим.....	99
<i>Сорокіна Н. Г.</i> , Сутність соціального партнерства на сучасному етапі розвитку публічної служби.....	102
<i>Халавка Т. Б.</i> , Нормативно-правове регулювання реалізації етнонаціональної політики в Україні.....	104
<i>Яковенко К. В.</i> , Нормативно-правове забезпечення розвитку «зеленої» економіки в Україні.....	107

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Корнієвський С.В.,

аспірант кафедри економіки

та регіональної економічної політики

ДРІДУ НАДУ

СІНЕРГІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ ЯК НОВИЙ ЯКІСНИЙ ВПЛИВ НА КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

Досвід більшості країн світу вказує на те, що ефективна регіональна політика держави можлива тоді, коли цілі просторового розвитку чітко координуються із цілями загальнонаціонального розвитку. На жаль в Україні відсутня довгострокова, або навіть середньострокова стратегія соціально-економічного розвитку, яка б визначала пріоритети розвитку держави на 20-30 років. У зв'язку зі змінами у соціально-економічному розвитку держави, змінами у міжнародній економіці внаслідок глобальної кризи, а також відповідно до нових пріоритетів розвитку держави, закладених у Програмі економічних реформ України на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [1], в уряді виникла необхідність звузяти коло пріоритетів Державної Стратегії Регіонального Розвитку з метою досягнення ефекту від концентрації ресурсів на меншій кількості завдань, які матимуть більш системний та довгостроковий вплив на розвиток регіонів та національної економіки загалом.

Складність завдання полягала у тому, що дана Програма не ідентифікує регіональний розвиток як окрему сферу державної політики – пріоритети гармонійного розвитку територій там відсутні. Однак програма містить пропозиції щодо системних економічних реформ, реформ системи держуправління, реформ у сфері посилення фінансової спроможності місцевих органів влади та інфраструктури для посилення конкурентних позицій регіонів і міст, які матимуть позитивний вплив на сферу регіональної політики.

В сучасних умовах слід відокремлювати національні пріоритети регіонального розвитку від власне регіональних та місцевих пріоритетів. Регіони мають право самостійно визначати пріоритети розвитку в рамках їх територій та повноважень. Центральний уряд не повинен тотально підпорядковувати місцеві пріоритети національним, оскільки це є контрпродуктивним і суперечить ключовим принципам сучасної регіональної політики – децентралізації та субсидіарності. Центральний уряд має створювати умови для узгодження пріоритетів та створення матриці для реалізації національних проектів, які б позитивно впливали на комплексний розвиток окремих територій. Одночасно він має сприяти реалізації

власних пріоритетів територій різних рівнів – через створення відповідної матеріальної, ресурсної, кадрової бази та обсягу повноважень.

Хоча уряд України розділяє принципові позиції європейського підходу до регіональної політики, які базуються на поєднанні політики по підвищенню конкурентоспроможності територій та політики спрямованої на недопущення зростання регіональних диспропорцій, він не має у своєму розпорядженні адекватних за масштабами ресурсів для проведення ефективних заходів в рамках такого «комбінованого» підходу. Одночасно на регіональну політику в ЄС витрачається третина всього комунітарного бюджету - 308 мільярдів Євро у програмному періоді 2007-2013 – що свідчить про велике значення, яке відіграє ця сфера політики у загальному розвитку країн Євросоюзу. Дві третини з них витрачається на заходи, спрямовані на економічне зростання та конкурентоспроможність територій (відповідно до цілей Програми Європа-2020), а інша третина - на розвиток найбільш вразливих територій (левова частка яких знаходиться у нових країнах-членах).

Відповідно до реалій соціально-економічного розвитку держави пропонується сконцентрувати зусилля і кошти уряду на трьох пріоритетах.

Таблиця

Еволюція пріоритетів державної стратегії регіонального розвитку України

ДСРР-2015	ДСРР-2020
1.Підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу	1.Підвищення конкурентоспроможності регіонів
2.Забезпечення розвитку людських ресурсів	2.Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток
3.Розвиток міжрегіонального співробітництва	3.Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку [3]
4.Створення інституціональних умов для регіонального розвитку [2]	

Перший пріоритет ДСРР концентрується на створенні оптимальних умов, які б надавали регіонам можливість розкрити свій потенціал і ефективно скористатися конкурентними перевагами регіональної економіки.

Другий пріоритет містить ряд завдань і заходів, спрямованих на недопущення поглиблення регіональних диспропорцій та створення інфраструктури для співпраці різних регіонів України в рамках конкретних проектів з метою отримання ефекту синергії від окремих регіональних ініціатив на національному рівні.

Третій пріоритет окреслює необхідність створення бази для реалізації ефективної регіональної політики – механізмів та інструментів державного управління регіональним розвитком, які б відповідали вимогам часу та проблемам, які стоять перед регіонами. Це передусім вимагає зміни процесів стратегічного планування та реалізації поставлених завдань на всіх територіальних рівнях, створення ефективних механізмів вертикальної та горизонтальної координації (а не вертикального підпорядкування) пріоритетів і завдань на різних рівнях та у різних галузях розвитку територій. Також це включає серйозні інвестиції у розвиток людського капіталу – навчальні програми та практичні програми вдосконалення кваліфікації спеціалістів центральних, регіональних і місцевих органів влади, які відповідають за розробку, впровадження та контроль за виконанням політики регіонального розвитку.

Регіональна політика в Україні як ніколи вимагає горизонтальної координації стратегічних цілей та заходів із різноманітними галузевими політиками. Зокрема це стосується таких сфер як:

1. транспорт та інфраструктура,
2. економічний розвиток та інвестиції,
3. підприємництво і регуляторне середовище,
4. ринок праці,
5. освіта і наука,
6. інноваційна діяльність,
7. промисловість,
8. сільське господарство.

Ефективність заходів в рамках ДСРР неможливо розглядати окремо від інших системних реформ необхідних в Україні: реформа адміністративно-територіального устрою, фіскальна децентралізація, посилення ролі органів місцевого самоврядування, впровадження комплексної політики економічного розвитку регіонів. Ця політика повинна стати науково - обґрунтованою економічною політикою розвитку економічних систем регіону, потужним інструментом управління економічним розвитком, який узгоджує різносторонні і різноспрямовані економічні інтереси, упорядковує, раціоналізує і спрямовує рух економічних процесів, стає інструментом творчого розвитку функцій економічного управління. Вона повинна опиратись на потужність наукових знань, цивілізаційний

потенціал соціуму територій і стати стимулом і міцним підґрунтям стратегій розвитку.

Список використаних джерел

1. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки : «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – Режим доступу : [president.gov.ua>docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf](http://president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf). – Назва з екрану.
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : постанова Кабінету Міністрів України від 21 липн. 2006 р. № 1001. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-п
3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. – Режим доступу : [csi.org.ua>www.content/uploads/2013/05/nsrdu2020](http://csi.org.ua/www.content/uploads/2013/05/nsrdu2020). – Назва з екрану.

Кузнецова М. В.,

аспірант кафедри державного управління

та місцевого самоврядування

ДРІДУ НАДУ

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ

За умов модернізації державної служби України виникає потреба в переосмисленні традиційно сформованих підходів до визначення цілей, завдань та принципів дієвого механізму здійснюваних перетворень цього інституту, які в новій ситуації можуть і повинні стати провідною ланкою системи якісно нового розвитку державного управління в цілому.

Зміст і масштаби модернізації державного управління висувають серйозні виклики відповідальним виконавцям управлінських рішень. Здійснювані в Україні перетворення в системі державного управління, державної служби акцентують увагу на вдосконалення кадрового потенціалу, створення оновленого, потужного і дієздатного державного апарату, становлення професійної, політично нейтральної та авторитетної державної служби, передбачених Стратегією реформування системи державної служби в Україні, орієнтованої на результати.

Постає необхідність враховувати особливості, притаманні процесу модернізації управління державною службою в Україні: по-перше, комплексний характер, системність та складність перетворень і, по-друге, стислі терміни, відведені на їх розробку і виконання.

Реалізація модернізації тісно пов'язана із застосуванням інноваційних технологій у сфері державного управління. У науковій літературі існують певні відмінності в підходах до визначення інновації. У той же час багато авторів сходяться в тому, що специфічний зміст інновації складають зміни, і головною функцією інноваційної діяльності є функція зміни.

У загальному вигляді під інновацією (від англ. Innovation - нововведення) розуміється створення, поширення і застосування нового засобу (нововведення), що задовольняє потреби людини і суспільства, що викликає разом з тим соціальні та інші зміни. При цьому сутність інновації становить діяльність з пошуку і отримання нових результатів, способів їх створення, усунення рутинних, неефективних умов праці, управлінських структур, форм життєдіяльності [5].

Однак інновації багатолікі і дифузні, вони охоплюють різні сфери людської діяльності: техніку і технологію, освіту, екологію, соціально-політичну і правову сфери.

Локальність інноваційних процесів, їх обмеженість може призвести до фрагментарності інноваційної політики, процес інноваційної реконструкції повинен бути системним і охоплювати всі сфери, в тому числі і систему державного управління, інноваційним елементом якої є цільові програми.

Оскільки державна служба – професійна діяльність державних службовців з підготовки пропозицій щодо формування державної політики, забезпечення її реалізації та надання адміністративних послуг [2] і характеризується постійним виробничим циклом за змістом та часом виконання, процес управління державною службою вимагає розробки та використання специфічних методів і прийомів, що відображають ці особливості і сприяють модернізації управління державною службою.

Програмно-цільове планування та управління – вид планування та управління, в основі якого лежить орієнтація діяльності на досягнення поставлених цілей. Програмно-цільове планування побудовано за логічною схемою «мети – шляху – способи – засоби». При програмному управлінні на перше місце ставиться не сформована організаційна структура, а управління елементами програми, програмними діями [4].

Законом України «Про державні цільові програми» визначено що державна цільова програма – це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням [1].

На сьогодні Постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2013 р. № 350 затверджено Державну цільову програму розвитку державної служби на період до 2016 року,

метою якої є удосконалення організаційних засад державної служби з урахуванням компетентнісного підходу та формування висококваліфікованого кадрового складу державної служби [3].

Отже, при впровадженні в дію нової редакції Закону України «Про державну службу» доцільно в якості спрямовуючого вектора передбачених реформ державної служби використовувати саме програмно-цільовий підхід як інноваційний інструмент у здійсненні задекларованих Законом змін управління державною службою.

Використання програмно-цільового підходу підсилить цільову спрямованість державного управління, забезпечить комплексність і безперервність модернізаційних процесів при досягненні поставлених цілей розвитку державної служби і являтиме собою систему елементів механізму державного управління, яка спрямована на реалізацію довгострокових цілей розвитку управління державною службою на основі використання наявних ресурсів та узгодження інтересів суб'єктів управлінських процесів.

Список використаних джерел

1. Про державні цільові програми: закон України від 18 берез. 2004 р. №1621/IV – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua.
2. Про державну службу : закон України від 16 груд. 1993 р. № 3723–XII : – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua
3. Про затвердження Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року: постанова Кабінету Міністрів України від 13 трав. 2013 р. № 350 : – Режим доступу : nads.gov.ua
4. Борисов А. Б. «Большой экономический словарь» / А. Б. Борисов – М. : Книжный мир, 2003. – 895 с.
5. Социальные технологии: Толковый словарь. – под ред. / В. Иванов. – М., 1995. – 309 с

Нікітіна А. С.,

студентка факультету

менеджменту ДРІДУ НАДУ

**УДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ
МЕТОДІВ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Державну молодіжну політику законодавчо визначено в Україні пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави. Вона здійснюється, з одного боку, в інтересах молодої людини, суспільства, держави, а, з іншого, з урахуванням можливостей України і світового досвіду державної підтримки молоді.

Молодіжна політика держави повинна базуватися на принципах та закономірностях системної трансформації суспільства. Сучасна демократія вимагає від особи не лише політичної активності й усвідомлення нею власної ролі й значення в житті суспільства, а також дії відповідно до власних переконань та цінностей. Серед чинників поступу реальною і значущою силою соціальних змін є молодь. Адже саме молодь в майбутньому буде визначати вектор і характер змін в суспільстві. Владні структури та суспільство повинні побачити в молоді особливу соціальну цінність, яка є одним з головних факторів прогресу. Потрібне фундаментальне переосмислення ролі молоді в соціальних та політичних процесах, яке зумовлено необхідністю кардинальних змін сприйняття молоді. В таких умовах актуальності набуває питання розробки новітніх підходів до формування молоді як стратегічного ресурсу держави, а також необхідності теоретично-методологічного обґрунтування та створення механізмів активного включення молодіжних структур у процес вироблення та реалізації державної політики України, де вона матиме реальну можливість в прийнятті пріоритетних напрямів розвитку країни в цілому, молодіжної політики і активному впровадженні її у життя. З огляду на обраний євроінтеграційний курс, актуальним завданням державного управління сучасної України є вдосконалення національної моделі державної молодіжної політики на основі вивчення та аналізу іноземного досвіду країн, що вже увійшли до Європейського Союзу. Це обумовлює актуальність вивчення молоді як суб'єкта державної молодіжної політики, що дасть можливість перетворити її на дієвий інструмент розвитку суспільства і держави

Основними суб'єктами державної молодіжної політики є: органи державної влади та місцевого самоврядування, молодь, молодіжні громадські організації, різноманітні установи, заклади й організації держави та комунальної форми власності.

Вітчизняна модель державної молодіжної політики характеризується традиційним тяжінням до суб'єкт-об'єктного підходу, коли основний акцент зосереджено на ролі та значенні держави в процесі регулювання суспільних відносин у сфері створення умов для соціального становлення та розвитку молоді. Подальший розвиток цієї моделі вимагає поступового зміщення акцентів у бік посилення суб'єктності молоді в процесі формування та реалізації державної молодіжної політики. Питання суб'єктності безпосередньо пов'язане з процесом зміцнення засад громадянського суспільства. В умовах демократизації державно-суспільних відносин оновлення суб'єктної складової пов'язується з розширенням кола

суб'єктів, посиленням ролі молоді як суб'єкта державно-управлінських відносин у сфері регулювання молодіжних питань та підвищенням рівня взаємодії усіх суб'єктів, які беруть участь у формуванні та реалізації державної молодіжної політики.

Слід зазначити, що в країнах Європейського Союзу на сучасному етапі вже склалися традиція та засади «демократії участі» молоді. В Україні поки переважає «демократія представництва» молоді. Забезпечити розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин, коли молодь, громадські утворення молодіжного сектору розглядаються не тільки як об'єкт державної молодіжної політики, але й як його самостійний суб'єкт, можливо, саме за умов становлення «демократії участі». На цьому етапі основним змістом оновлення суб'єктної складової є зосередження уваги на розвитку існуючих і пошуку нових форм взаємодії суб'єктів цієї політики [1].

У більшості країн світу державна молодіжна політика найчастіше має трирівневу структуру та проводиться на державному (загальнонаціональному), регіональному й місцевому (муніципальному, районному) рівнях. При цьому більшість розвинених країн (Німеччина, Австрія, Фінляндія, Франція) продовжують розробляти й удосконалювати специфічне ювенальне законодавство. У багатьох країнах молодіжна політика реалізується завдяки відповідним державним і регіональним програмам, ґрунтується на створенні певних гарантій, умов для розвитку й самореалізації молоді. Сама молодь при цьому повинна брати участь у розробці молодіжної політики, яка є основою її існування. Без реалізації на практиці цього фундаментального принципу вся молодіжна політика буде зведена нанівець.

Необхідно зазначити, що Європейський Союз вже зараз має оновлену Стратегію співпраці в молодіжній сфері, що ґрунтується на засадах участі молоді в прийнятті управлінських рішень. Держави-члени ЄС розвивають свою власну національну молодіжну політику, а на рівні Спільноти вони створили основу для співробітництва. Найбільш важливу роль відіграє Рада ЄС на рівні міністрів, відповідальних за молодь. Молодіжна робоча група, що складається із представників міністерств молоді в державах-членах, готує засідання відповідальної Ради [2].

Одним з ключових факторів розвитку молодіжної політики ЄС стало прийняття Європейською Комісією Білої книги молоді «Новий імпульс для європейської молоді», яка стала дієвим поштовхом у розвитку співробітництва в рамках молодіжної політики. В зазначено, що одним із стратегічних пріоритетів розвитку нових форм європейського управління на таких фундаментальних принципах: відкритість, відповідальність, участь, ефективність, згуртованість. І молодь є саме тією сферою, де мають застосовуватись і функціонувати ці принципи.

В основі створення Білої книги полягає створення новаційного механізму для співробітництва в молодіжній сфері, який дасть можливість виправдати та задовольнити прагнення молоді, яка отримує реальну можливість участі на противагу символічній. Оскільки від рівня дієвості молоді залежить її поступ, який має залежність від ступеня інтегрованості молоді в усі сфери життя, що впливає на розвиток держави. Тобто розвиток молоді дасть можливість посилити інноваційний і творчий потенціал суспільства.

Головним в цьому є політична активність, яка торкається питань розподілу влади і залучення молоді в державно-управлінські відносини. Міжнародний досвід має цікаві приклади реалізації молодіжної політики в цьому контексті. Так, у Фінляндії молодіжна політика виділена в окремий загальнодержавний напрям. Під час виборів до органів самоврядування у програмах практично всіх політичних партій, які намагаються отримати підтримку, широко виписані молодіжні проблеми.

У Фінляндії, відповідно до законодавства, молодим людям та молодіжним організаціям надано всі можливості для участі в управлінні суспільством. При Міністерстві освіти діє Державна рада з питань молоді, Національний комітет фінських молодіжних спілок об'єднує понад 50 молодіжних організацій. Представники ряду молодіжних організацій Фінляндії є членами Державної ради з питань молоді.

На місцевому рівні створено і активно діють Комісії у справах молоді (Молодіжні комісії) комунальних Рад. Членами молодіжної комісії є депутати відповідної Ради. Молодіжна комісія знаходиться на повній дотації міських властей Фінляндії та не здійснює ніякої комерційної діяльності. Функціонери комісії мають заробітну плату. Що дорівнює оплаті праці фінського громадянина з вищою освітою, який працює державним службовцем. Персонал комісії складається переважно з колишніх активістів громадських молодіжних організацій, що тривалий час займалися розбудовою громадського молодіжного руху.

Що стосується фінансування молодіжної політики, то відрахування на її здійснення відбувається з бюджету комунальних Рад Фінляндії, а також з центрального державного бюджету залежно від тієї програми, що реалізується. Крім того держава частково фінансує діяльність молодіжних та інших громадських організацій в рамках молодіжної політики. Відрахування з місцевого бюджету на потреби молодіжних комісій фіксовані. При цьому програма витрачання коштів здійснюється відповідно до кошторису, який періодично складає і подає до місцевого органу влади Молодіжна комісія [3].

Виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок, що досвід Фінляндії в реалізації молодіжної політики є прийнятним для України. Тому що вже зараз існує спільне підґрунття у вигляді існування громадських організацій, законодавчої бази, структури

органів державної влади в реалізації молодіжної політики і спрямованості на вирішення її проблем.

Зараз в Україні існують Молодіжні ради та адміністрації при облдержадміністраціях обласних центрів та вони мають дорадчий характер та використовується, переважно, як інформаційний ресурс взаємодії державних органів з громадськими організаціями та органами студентського самоврядування. Але проблема не в обмеженості інформації, а у відсутності користі від неї. Потрібна конкретна діяльність цих структур, а саме, регулювання фінансування молодіжних ініціатив, вплив та тісна співпраця з управліннями та департаментами органів влади, формування та реалізація молодіжних ініціатив. Вирішення цих завдань унеможлиблюється через відсутність з закріплених на законодавчому рівні функцій та механізмів Молодіжних рад та адміністрацій.

Загалом же можна констатувати, що молодь бере активну участь у соціально-політичних процесах, але ця активність проявляється лише у мітингових формах або в наявності дорадчих функцій. Молоді бракує політичної компетентності, інформованості, а головне досвіду співпраці з органами місцевого самоврядування та адміністраціями по виробленню та прийнятті рішень на місцевому рівні. Оскільки активна участь молоді у громадському житті – запорука успіху і прогресу нашого суспільства.

Враховуючи досвід Фінляндії, перед органами державного управління та місцевого самоврядування в Україні стоїть завдання розробити законодавчу базу для Молодіжних рад та адміністрацій при облдержадміністраціях з метою надання можливості повноцінного функціонування та здійснення своїх обов'язків. Це сприятиме перетворенню їх з органів, що мають дорадчий характер в структури з управлінськими повноваженнями. Також необхідною умовою її ефективності є збільшення видатків з державного бюджету та вдосконалення механізмів надання фінансової підтримки. В результаті будуть усунені недоліки молодіжної політики та збільшиться кількість активної молоді, що буде залучена до процесів прийняття рішень, оскільки фіктивна участь молоді їх довіру до влади та до майбутнього України в цілому.

Список використаних джерел

1. Співпраця органів влади та інститутів громадянського суспільства у сфері державної молодіжної політики в Україні : наук. розробка / авт. кол : Є. І. Бородин, І. В. Хохрякова, Т. М. Тарасенко [та ін.]. – К. : НАДУ, 2012. – 56 с.
2. Овчар О. М. Сучасні тенденції молодіжної політики Європейського Союзу: досвід для України / О. М. Овчар, М. О. Галаган – Режим доступу: www.archive.nbuv.gov.ua/e-journals/tppd/2010-7/zmist/R_2/11Ovchar.pdf. – Назва з екрану.

3. Дроздова Т. В. Молодь як суб'єкт державотворчих процесів / Т. В. Дроздова – Режим доступу: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/3/06.pdf. – Назва з екрану.

Дегтярьова І. О.,

к.філол.н., докторант кафедри
права та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ

РОЛЬ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УПРАВЛІННІ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ ПОЛЬЩІ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Одним із основних шляхів реформування системи державного управління в Україні є активне залучення до процесу вироблення політики, прийняття управлінських рішень зацікавлених громадських інституцій, т.зв. стейкхолдерів. Створення ефективної та дієвої системи державно-громадського управління є актуальним сьогодні і для системи вищої освіти. Особливу роль у державно-громадському управлінні вищою освітою мають відігравати головні реципієнти освітньо-наукових послуг – студенти, аспіранти й докторанти. В Україні активно розвивається система студентського самоврядування на інституційному рівні (у вищих навчальних закладах), регіональному (місцеві, обласні об'єднання органів студентського самоврядування, наприклад Студентська рада Києва, Дніпропетровська обласна молодіжна рада й адміністрація) та національному рівні (Українська асоціація студентського самоврядування, консультативно-дорадчі органи Всеукраїнська студентська рада при Президенті України (2001-2008), Всеукраїнська студентська рада при Міністерстві освіти і науки України (з 2005), Всеукраїнська студентська рада при Кабінеті Міністрів України (з 2009 року). Правовий статус студентського самоврядування та порядок його функціонування в Україні визначають: Закон України «Про вищу освіту» 2002 р., зокрема ст. 38, Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо питань студентського самоврядування» 2010 р., Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.09.2013 р. № 1260 «Про затвердження Положення про Всеукраїнську студентську раду при Міністерстві освіти і науки України», Положення про державний вищий навчальний заклад, затвержене постановою Кабінету Міністрів України №1074 від 5.09.1996 р. та Статути вищих навчальних закладів. Головною проблемою і відмінністю від європейських студентських організацій є, на нашу думку, відсутність чіткого формулювання їх компетенції на рівні управління освітою і

зорієнтованість виключно на внутрішньо організаційних питаннях (гармонійний розвиток особистості, проведення організаційних, наукових, культурно-масових, спортивних, оздоровчих та інших заходів). Хоча, слід зауважити, що нове Положення про Всеукраїнську студентську раду при МОН [1] містить деякі положення, що гарантують включення студентів в організаційно-управлінський процес у вищій освіті: постійний зв'язок і координація між МОН України, органами державної влади, місцевого самоврядування і органами студентського самоврядування ВНЗ під час розроблення та виконання державних програм у сфері вищої освіти, науки; підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у сфері вищої освіти, науки, спорту та молодіжної політики. Слід зауважити, що дорадчий характер участі студентів у процесі прийняття управлінських рішень, що часто є суто формальним, власне суперечить концепції громадського управління, адже голос основних стейкхолдерів у процесі управління має бути гарантовано врахований. І по-друге, як показав процес обговорення проектів нового Закону України «Про вищу освіту» студенти поділилися на 2 табори: провладний та опозиційний залежно від статусу цих організацій (громадське об'єднання та провладне при Міністерстві).

Прикладом ефективної участі студентів в управлінні вищою освітою є **Парламент студентів Польщі (Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej)** – загальнонаціональне представництво усіх організацій студентського самоврядування. Правовий статус національної студентської організації закріплено Законом про вищу освіту Республіки Польща 2005 року [2], відповідно до якого Парламент студентів репрезентує студентське середовище на державному рівні, в органах державного управління та проводить експертну оцінку законопроектів, що стосуються студентів. PSRP є єдиним представником Польщі в Європейському союзу студентів.

Органами Парламенту студентів є З'їзд, Рада студентів, Голова PSRP, Виконавча рада, Ревізійна комісія, Речник прав студентів, постійні комісії [4].

Представники Парламенту студентів беруть участь у роботі органів державної влади, Комісіях Сейму і Сенату Республіки Польща (ст. 40 Статуту Парламенту студентів) [4]. Участь студентів в органах публічної влади забезпечує Статут Головної Ради науки та вищої освіти (2012), §8, п.2 і ст. 38 Статуту Парламенту студентів: до складу Головної Ради входять 4 студенти, яких обирає Рада студентів на термін 2 роки, членів дисциплінарної комісії у справах науково-педагогічних працівників при Головній Раді висуває голова за згодою Ради студентів. Ст 39 регулює участь координатора студентських експертів при Державній акредитаційній комісії, кандидатура якого вносить голова Парламенту й ухвалює Рада студентів.

Участь на державному рівні організацій громадського управління забезпечує раціональність державної освітньої політики та ефективність державного управління вищою освітою, що забезпечує модернізацію самої системи на шляху побудови Європейського простору вищої освіти.

Другим важливим молодіжним громадським об'єднанням для сфери вищої освіти має бути організація молодих науковців, аспірантів, докторантів. В Україні Ради молодих вчених на національному рівні немає, але на рівні регіональному та у вищих навчальних закладах ради молодих вчених досить активно працюють. Лише поодинокі області реально залучають молодих вчених до управління вищою освітою та вироблення і реалізації освітньої політики в регіоні (лідером тут, безперечно, є Дніпропетровська область).

На відміну від України, у Польщі діють 2 національних об'єднання: **Національне представництво докторантів (Krajowa Reprezentacja Doktorantów (KRD))** як найвищий представницький орган та **Рада молодих науковців (Rada Młodych Naukowców)** як допоміжний орган при Міністерстві науки і вищої освіти.

Національне представництво докторантів – це найвищий представницький орган усього середовища докторантів (аспірантів) Польщі, її правовий статус як юридичної особи затверджений Законом про вищу освіту 2005 року (ст. 209). Діяльність KRD визначає Статут (2011) [3], за яким основними завданнями є репрезентація інтересів та захист прав аспірантів, діяльність від імені усіх аспірантів Польщі, співпраця з органами державної влади, розвиток аспірантського самоврядування, висловлення думки, підготовка резолюцій, пропозицій, питань стосовно різних нормативно-правових актів, що стосуються докторантів. Проекти нормативно-правових актів для експертизи надає Міністр науки та вищої освіти, термін виконання такої експертизи та подання її до Міністерства – 1 місяць. Найвищим органом KRD є З'їзд делегатів, інші органи управління – голова, правління і ревізійна комісія. Термін повноважень органів представництва (каденція) – 1 календарний рік. З'їзд є найвищим органом KRD і проходить раз на рік, делегати – це докторанти-представники від органів самоврядування вищих навчальних закладів і наукових інституцій (по одному від кожного). Усі важливі рішення приймаються на з'їзді шляхом голосування. Механізм забезпечення участі молодих науковців в управлінні вищою освітою є участь 2х представників KRD у Головній Раді науки та вищої освіти.

Рада молодих науковців є дорадчим органом при Міністерстві науки і вищої освіти, утвореним розпорядженням Міністра. До складу Ради входять 18 молодих учених (доктори габлітовані, PhD, докторанти) з різних університетів Польщі, які репрезентують усе середовище молодих вчених у державі. Термін повноважень – 2 роки. Серед основних завдань Ради – сприяння розвитку кар'єри молодих науковців у Польщі; проведення

обговорень проектів законодавчих документів, рішень і розпоряджень Міністра у сфері вищої освіти і науки, їх експертна оцінка, надання пропозицій від імені молодих учених Польщі; розроблення механізмів збільшення фінансування на наукові дослідження молодих учених та ін. Рада має свій офіс у Міністерстві науки і вищої освіти, адміністративний супровід діяльності здійснює Бюро Міністра, фінансування її діяльності здійснює Міністерство (відрядження, проведення заходів, досліджень і т.п.) [5].

Найбільшими досягненнями Ради молодих науковців є звільнення від оподаткування стипендій для видатних молодих вчених, впровадження програми Sonata BIS у Національному центрі науки, організація циклу семінарів (наприклад, «Механізми фінансування досліджень молодих науковців у Польщі») та ін. На сьогодні основними завданнями Ради є: ідентифікація наявних та імовірних перешкод розвитку кар'єри молодих вчених; підготовка рекомендацій стосовно інструментів сприяння кар'єрі молодих вчених; надання інформації стосовно механізмів фінансування науки; сприяння налагодженню контактів молодих вчених з представниками сектора економіки та інституціями, що займаються інноваціями в науці; реалізація постанов Європейської хартії дослідників та Кодексу поведінки при працевлаштуванні дослідників.

Законом передбачено фінансування Міністерством науки та вищої освіти діяльності усіх перелічених громадських об'єднань (ст. 203А Закону «Про вищу освіту» 2005 р.) [2]: і Парламенту студентів, і Національного представництва докторантів і Ради молодих науковців. Але разом з тим, міністр позбавлений права чинити вплив і втручатися у рішення цих організацій.

Таким чином, на прикладі Польщі бачимо, як **держава забезпечує стійке функціонування** національних громадських об'єднань студентів, докторантів та молодих вчених в організаційно-правовому полі та у плані фінансового забезпечення, **делегує їм певні** консультативні (обов'язкові для обох сторін!) **функції**, як-от експертиза проектів нормативно-правових актів, що стосуються сфери вищої освіти, прав студентів і молодих вчених, а також **гарантує** представникам від молодіжного громадського середовища **право та визначає обов'язок брати участь в управлінні вищою освітою, у виробленні та імплементації освітньої політики**. Такий досвід, безперечно, варто вивчати та адаптувати для розбудови справжнього демократичного європейського громадянського суспільства та реформування системи державного управління вищою освітою в Україні.

Список використаних джерел

1. Положення про Всеукраїнську студентську раду при Міністерстві освіти і науки України, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 03.09.2013 № 1260

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1633-13>. – Назва з екрану.

2. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.krd.ogicom.pl/include/user_file/ustawa_prawo_o_szkolnictwie_wy%C5%BCszym.pdf.

3. Statut Krajowej Reprezentacji Doktorantów uchwalony przez Zjazd Delegatów w dniu 4 listopada 2011 r. Tekst jednolity uchwalony przez Nadzwyczajny Zjazd Delegatów w Warszawie w dniu 22 czerwca 2013 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.krd.ogicom.pl/include/user_file/zarząd_viii/za%C5%82%C4%85cznik_do_uchwa%C5%82y_zjazdu_-_tekst_jednolity_-_22.06.2013.pdf.

4. Statut Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej przyjęty przez Zjazd PSRP 6 marca 2010 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psrp.org.pl/wp-content/uploads/2012/12/Statut_psrp.pdf.

5. Rada Młodych Naukowców: cele I zadania [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rmn.org.pl/cele-i-zadania>.

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

Александров О. В.,

аспірант кафедри політичної аналітики
та прогнозування НАДУ

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Однією з загальних світових тенденцій сучасності є посилення впливу глобалізації майже на всі процеси суспільного буття, що зумовлює перехід світового суспільства до своєї наступної стадії розвитку – глобального інформаційного суспільства, в якому інформація стає "стратегічним ресурсом і ініціатором трансформації" [1], і це обумовлює потребу посилення інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Оскільки, інформаційно-аналітична діяльність – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної

діяльності [2,с.38], тому, незалежно від напрямку діяльності вона робота охоплює такі загальні операційні процедури:

- збір і первинну оцінку інформації на достовірність і відносності;
- обробку і накопичення інформаційних одиниць;
- оцінку, аналіз, узагальнення інформації та даними;
- підготовку інформаційних повідомлень у межах поточного інформування з "сигнальної" або первинної інформації;
- підготовку аналітичних "сигнальних" повідомлень в межах запланованих інформаційно-аналітичних розробок проблем чи ініціативне інформування з актуальних питань зацікавлених замовників;
- розсилку інформаційних повідомлень, аналітичних довідок, доповідей, звітів замовникам інформаційно-аналітичних розробок та іншим зацікавленим споживачам для обслуговування всіх видів діяльності держави, інших суб'єктів господарювання.

Інформаційна аналітика об'єднує три найважливіших компоненти:

1. методологію інформаційно–аналітичної роботи;
2. організаційне забезпечення цього процесу;
3. технолого – методологічне забезпечення розробки і створення інструментальних засобів для її ведення.

На даний час в Україні функціонують численні аналітичні служби (за даними УкрІНТЕІ, їх загальна кількість досягає 70). Серед основних інформаційних продуктів і послуг, які надаються цими службами, – результати соціологічних досліджень, моніторинг засобів масової інформації, підготовка довідкових і прогнозно-аналітичних матеріалів тощо.

За матеріалами дослідження, проведеного фахівцями Книжкової палати України [3], серед найбільших центрів, які здійснюють інформаційне забезпечення державних, урядових, законодавчих гілок влади та регіональних керівників слід відзначити аналітичні служби Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України.

Серед потужних закладів, що готують аналітичну інформацію, можна також відзначити Національний інститут стратегічних досліджень, Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова і Службу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади.

У структурі Адміністрації Президента України аналітичні матеріали переважно готують:

- Управління внутрішньої політики (відділ суспільно-політичного аналізу, відділ політичного менеджменту, відділ інформаційного забезпечення);

- Управління економічної та соціальної політики (відділ макроекономічного аналізу);
- Управління організаційної роботи та кадрової політики (відділ правового та інформаційного забезпечення).

Джерелами інформації для цієї роботи є широкий спектр даних про соціально-економічні та політичні процеси, що передаються електронною поштою з регіонів; відомості Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України та інших міністерств і державних комітетів.

У складі Кабінету Міністрів України функціонують:

- Відділ аналізу та прогнозування соціально-економічного розвитку Служби прем'єр-міністра (сектор аналізу та прогнозування, сектор підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів);
- Управління з питань місцевих державних адміністрацій та органів самоврядування (відділ з питань підготовки нормативних документів та інформаційно-аналітичної роботи);
- Управління взаємодії з комітетами Верховної Ради України та громадськими політичними організаціями (відділ взаємодій з громадсько-політичними організаціями – сектор інформації, аналізу та прогнозу).

Тематика матеріалів визначається поточними питаннями, які розглядає Уряд, а також постійними запитами, обумовленими потребою всебічної орієнтації в економічному, суспільному, політичному, духовному кліматі в Україні.

Науково-аналітичне управління Верховної Ради України є дослідницьким підрозділом Секретаріату Верховної Ради, що функціонує з 1996 р. Управління здійснює самостійні системні дослідження на основі річних планів науково-дослідницьких робіт, виконує оперативні завдання, зумовлені запитами комітетів Верховної Ради та окремих народних депутатів, пов'язаними з процесом державотворення. Забезпечують виконання таких дослідницьких робіт:

- ✓ відділ аналізу економічної, галузевої та регіональної політики;
- ✓ відділ аналізу бюджету, фінансів та грошово-кредитної політики;
- ✓ відділ аналізу соціальних процесів та гуманітарної політики.

Вони проводять дослідницькі роботи у таких напрямках:

- розробка науково - та інформаційно-аналітичних і оглядових доповідей з проблем сучасної економічної, соціальної та гуманітарної політики;

- підготовка аналітично-експертних оцінок, висновків, оглядів та довідок, що стосуються поданих на розгляд Верховної Ради найбільш важливих і складних за змістом законопроектів, які регулюють економічну та соціальну сферу;

- узагальнення теоретичного та практичного досвіду інших держав у галузі законодавчого забезпечення трансформаційних процесів і соціально-економічного розвитку держави, створення та вдосконалення правової інфраструктури, необхідної для забезпечення ефективного функціонування економіки на ринкових засадах;

- постійний моніторинг соціально-економічного стану держави та щомісячна підготовка аналітико-статистичних та інформаційних матеріалів про стан економічного розвитку України.

Для забезпечення інформацією Президента України та Ради Національної безпеки і оборони, як урядову інституцію, було створено Національний інститут стратегічних досліджень.

Головними напрямками діяльності цієї установи є:

- національна безпека і геостратегічні інтереси України;
- соціально-економічні та політичні аспекти розвитку держави;
- загальні проблеми національної безпеки;
- воєнна політика;
- зовнішньополітична стратегія України;
- суспільно-політичні процеси в Україні;
- соціально-економічна стратегія та економічна безпека;
- регіональні проблеми;
- системне моделювання та оцінка стану національної безпеки;
- інформаційні технології та аналіз інформаційного середовища.

Аналіз сучасного стану науково-аналітичної діяльності показав, що вона є важливою ланкою інформаційної роботи, проте, аналітичні служби, які функціонують в Україні, досить розпорошені. Всі досліджувані аналітичні підрозділи працюють автономно, за конкретними оперативними чи постійно діючими запитами абонентів. Між ними відсутня координація, зокрема, для спільного формування й використання джерельної бази, що створюється в процесі аналітико-синтетичної обробки української наукової літератури.

Тому, основним завданням, що стоїть перед інформаційно-аналітичними установами нашої держави сьогодні є розробка та впровадження системи аналітико-синтетичного опрацювання інформації, яка повинна забезпечити:

- створення єдиної системи кооперативної реферативної обробки вітчизняних документів, кумуляції та зберігання результатів опрацювання у загальнодержавній базі даних, забезпечення інтерактивного доступу до даних для учасників системи та інших користувачів;
  - скорочення фінансових витрат, трудових і матеріальних ресурсів, за рахунок усунення дублювання під час обробки документів, на формування та експлуатацію загальнодоступних інтерактивних БД;
  - створення інших бібліотечних та інформаційних продуктів, у тому числі комплексу науково-інформаційних видань, що включатиме підготовку оглядово-аналітичних і прогностичних матеріалів;
  - організацію потужного телекомунікаційного центру на базі мережі Internet з метою доступу до зарубіжних БД для обміну реферативною інформацією та її використання.
- Специфіка проблеми науково-аналітичної діяльності в Україні полягає в тому, що робота всіх досліджуваних інституцій спрямована на задоволення інформаційних потреб вищих державних, урядових, законодавчих гілок влади. Проте, наукова аналітика потрібна й для прийняття управлінських рішень у регіональних і місцевих органах влади, а також під час обґрунтування значних наукових і господарських проектів.

Список використаних джерел

1. Bell, D. The social Frameworks of the Information Society. – N.Y.1979 – MIT Press, pp. 500 – 549.
2. Телешун С .О. Політична аналітика в системі публічного управління. / С. О. Телешун, С. В. Сьомін, О. Р.Титаренко [та ін.]. – К. : НАДУ, 2008. – 284 с.
3. Ступак В. Науково-аналітична діяльність у галузі суспільних наук в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Вісн. Кн. палати. – 2000. – № 1. – С. 21 – 24.

Артем'єва Н. П.

аспірант кафедри регіональної політики

та публічного адміністрування

ОРІДУ НАДУ

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Вихід України із тривалої світової економічної кризи та стан сучасного соціального,

економічного та екологічного розвитку актуалізував питання формування державної інноваційної політики сталого розвитку, її адекватності сучасним пріоритетам та проблемам розвитку країни.

Актуальність дослідження обумовлена переходом України на модель сталого розвитку. Перспективи реалізації принципів сталого розвитку не можна розглядати у відриві від державної інноваційної політики. Перехід до сталого розвитку як держави загалом, так і окремих її регіонів, має відбуватися у тісному взаємозв'язку з структурним формуванням та реалізацією державної інноваційної політики.

За результатами аналізу «Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів», проведеного в рамках проекту ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» у 2011 році, у різних сферах політики України застосовуються суперечливі інструменти: наприклад, інноваційна політика має суперечності з політикою щодо довкілля навіть у випадках реалізації проектів сталого розвитку, оскільки інноваційна політика реалізується шляхом стимулювання зростання, тоді як для сталого розвитку застосовуються інструкції та директиви, які обмежують економічну поведінку. Такі розбіжності посилюють напруження між різними сферами політики.

Сьогодні в умовах глобалізації та завдяки швидким технологічним змінам межі інноваційної політики розширюються і до неї залучається все більше учасників. Крім того, вона перетинається з багатьма іншими державними політичними напрямками, формуючи так звану горизонтальну структуру, забезпечуючи реалізацію стратегічних програм всіма урядовими та державними організаціями [2, с. 23]. У контексті зростаючої активності потреба у координації також зростає, оскільки державна інноваційна політика стає наріжним каменем сталого розвитку.

Сучасний стан регулювання інноваційної діяльності поки-що не відповідає повною мірою вимогам сьогодення і не має необхідної комплексної методологічної основи [4, с. 202]. Інноваційні процеси, їх впровадження в нові технології, нові продукти є необхідною умовою для сталого економічного розвитку держави. Проте значна кількість питань щодо ролі державної інноваційної політики у забезпеченні сталого розвитку України й досі залишаються не висвітленими і потребують теоретичного, методичного та практичного вирішення.

Проблеми формування державної інноваційної політики дослідженні у працях багатьох відомих вітчизняних та іноземних науковців, таких як О. Амоші, Г. Андрощука, Б. Андрушківа, Ю. Бажала, А. Гальчинського, М. Гамана, В. Гейця, Б. Гриньова, М. Данька, О. Лапко, І. Макаренка, Б. Малицького, О. Поповича, В. Семиноженка, В. Соловйова, Л. Федулової, А. Чухна, А. Яковлева та інших. Однак, до теперішнього часу відчувається

певний дефіцит досліджень щодо забезпечення державної інноваційної політики в умовах переходу до сталого розвитку: не створено досконалої теоретичної моделі такої політики, не повною мірою визначено змістовні, структурні та функціональні особливості, не розроблено концептуальний механізм її формування та здійснення. Актуалізується проблема системно-структурного впорядкування регулюючих норм та механізмів, зафіксованих у стратегічних державних політико-правових актах, забезпечення відповідності заходів та інструментів державного управління змісту та особливостям соціально-економічних реформ, зокрема – в особливих (кризових) умовах [4, с. 38].

Вперше термін «інноваційна політика» був використаний у доповіді міністра торгівлі США, і оскільки його зміст не був конкретно визначений, сьогодні спостерігається різноманітність його тлумачення.

Дослідник Морцагін ОВ. розглядає сутність державної інноваційної політики з декількох точок зору: 1) інституційного підходу (як сукупність інститутів, що забезпечують цілеспрямовану діяльність держави у сфері регулювання національних інноваційних процесів і формують специфічне інституціональне середовище взаємодії суб'єктів інноваційного процесу); 2) функціонального (як сферу та типи регулюючих функцій держави); 2) формального (як складової частини загальної політики держави, що націлено на забезпечення інтенсифікації інноваційного розвитку); 4) системного (як комплекс заходів щодо розвитку національної інноваційної системи). [3].

Геец В.М. та Семиноженко В.П. трактують «інноваційну політику» як одну зі складових частин державної політики, що поєднує цілий комплекс заходів, включаючи розвиток взаємозв'язків по всьому циклові створення й реалізації інноваційного продукту, а також інтеграцію різних областей політики, що впливають на інноваційний процес. Вона є нерозривною комбінацією класичної підтримки досліджень, стимулювання процесів обміну між наукою й економікою, а також формування сприятливих інноваціям економічних умов [2, с. 109].

За А. Фонотовом «інноваційна політика» включає в себе комплексну систему заходів зі стимулювання, розробки, супроводження, управління, планування і контролю процесів інноваційної діяльності в сфері науки, техніки і виробництва [5, с. 107].

Енциклопедичний словник з державного управління тлумачить поняття «політика інноваційна державна» – стрижнева складова державної політики як організуюча, регулятивна та спрямовуюча інституціональна субстанція суспільства щодо утвердження сталого інноваційного розвитку національної економіки для забезпечення її конкурентоспроможності та прогресивних змін технологічної структури і є цілеспрямованою та скоординованою діяльністю органів державної влади загальнодержавного, галузевого,

регіонального рівнів для впровадження комплексу організаційних, регуляторних, управлінських заходів на основі певних принципів та розроблених стратегій і спрямованих на створення системних інституціональних, економічних, науково-технічних та інших засад, а також запровадження механізмів їх реалізації через залучення необхідних інвестиційних, інтелектуальних, інформаційних, матеріально-технічних, організаційних та інших ресурсів для стимулювання генерації та підтримки розвитку інноваційних процесів на всіх рівнях та галузях національної економіки, але з переважною їх державною підтримкою за встановленими законодавством пріоритетними напрямами.

В діючій системі законів України більш-менш виразно виписаний механізм реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, але лишається до кінця не вирішеним питанням механізм реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Фактично інноваційні пріоритети враховуються лише при наданні статусу інноваційних проектам, що виконуються в рамках технопарків (у відповідності з Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»), а також при експертизі проектів, що беруть участь у конкурсах на одержання фінансування від державних кредитних установ. Крім того законом «Про наукові парки» передбачено, що пріоритетні напрями діяльності наукових парків мають узгоджуватися з напрямами діяльності, визначеними законами України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [1, с. 27].

В нормативному полі України, що регулює процеси фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності, існує протиріччя між достатньо проробленими положеннями рамкового законодавства та слабкістю і порівняною вузькістю спектру інструментарію, який має бути застосованим для їх практичної реалізації [1, с. 9].

Унаслідок непослідовності у проведенні та низької ефективності державної науково-технічної та інноваційної політики спостерігаються тенденція щодо подальшого відставання України у технологічному розвитку від розвинутих країн світу. Зменшується кількість інноваційно активних підприємств, гальмується розвиток високотехнологічних галузей промисловості. Це призводить до зниження рівня конкурентоспроможності національної економіки.

Існує безліч перепон, які гальмують розвиток інноваційної діяльності в Україні. Зокрема, відсутня система заходів на державному та регіональному рівнях щодо сприяння підвищенню інноваційної активності, не приділяється достатня увага збереженню наукового потенціалу та його реалізації, не стимулюється розвиток комерційної складової інноваційної системи, втрачаються зв'язки між наукою та виробництвом, недосконалим залишається вітчизняне законодавство тощо. Результатом є недостатній рівень якості вітчизняної

продукції та відсутність можливості розширення сфери економічного впливу України на зовнішніх ринках.

Узагальнюючи результати проведених у цій сфері досліджень, можна сформулювати такий основний критерій необхідності інтенсифікації економічних процесів: для ліквідації гальмуючих факторів розвитку економіки слід здійснити низку кроків щодо сприяння підвищенню рівня інноваційної активності з метою забезпечення зростання конкурентоспроможності вітчизняної продукції на основі освоєння науково-технічних досягнень та оновлення виробництва. Для цього насамперед необхідно розробити заходи щодо формування ефективної та прагматичної інноваційної політики, її реалізації та інформатизації.

Список використаних джерел

1. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. Проект ЄС “Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні”. – К.:Фенікс, 2011. – 349 с.
2. Геєц В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєц, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
3. Морщагін О.В. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством. – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Донецьк, 2008.
4. Нагорняк Г. Роль державної інноваційної політики у забезпеченні розвитку економіки України [Електронний ресурс] / Г. Нагорняк, Ю. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – Вип. 1 (6). – С. 202 – 209. – Режим доступу : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12ngsreu.pdf>.
5. Фонотов А. Теоретико-методологические подходы к разработке инновационной политики / А. Фонотов // Российский экономический журнал. – 1992. – № 9. – С. 97 – 111.

Бурмістрова В. А.,

аспірант кафедри соціальної і
гуманітарної політики НАДУ

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В
СИСТЕМІ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН**

В усьому цивілізованому світі здатність держави гарантувати свободу совісті та свободу релігії є мірилом її правового статусу, демократичності, поваги прав людини і громадянина. Державно-церковні відносини – це сукупність форм взаємозв'язку між інститутами держави та інституціональними релігійними утвореннями, що історично склалися та змінювалися. У їх основі закладено законодавчо закріплені уявлення про місце релігії та церкви в житті суспільства, їх функції, сфери діяльності та компетенції всіх суб'єктів цих відносин [1]. Тому належні державно-церковні відносини необхідні як для побудови демократичної правової держави, зобов'язаної забезпечити реалізацію права громадян на свободу совісті, так і для розвитку громадянського суспільства. Не викликає сумнівів те, що з часом, нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування в системі державно-церковних відносин потребує удосконалення відповідно до розвитку суспільних відносин. Тому сьогодні перед Україною стоїть фундаментальне завдання осучаснення чинного законодавства щодо свободи совісті та віросповідання, приведення його у відповідність із демократичними стандартами європейського співтовариства. Без суттєвих зрушень у цьому напрямі неможливо забезпечити право особистості на вільне волевиявлення своїх релігійних уподобань, гарантувати конфесіям свободу їх діяльності, утвердити партнерську модель державно-церковних відносин, уникнути міжконфесійних непорозумінь, вирішити майнові питання церков і деномінацій тощо. Утвердження гармонічних відносин між державою та релігійними інституціями сприятиме консолідації української нації.

Державна політика у сфері свободи совісті, релігії – певна концептуально оформлена система ідей, принципів, стратегій, підходів, мети, організаційно-практичних заходів та дій держави, спрямованих на планомірне регулювання суспільних відносин, пов'язаних зі світоглядною, передусім релігійною, самореалізацією громадян, створення нормальних суспільно-політичних, правових умов для забезпечення свободи совісті, релігії, діяльності релігійних організацій, гармонізації взаємин церкви і держави, утвердження демократичних форм їх співіснування та співпраці на благо суспільства [2].

Церковно-релігійна ситуація у країні, стан забезпечення права громадян на свободу совісті значною мірою залежать від позицій державної влади щодо церкви та характеру державно-церковних відносин. У багатоконфесійній країні, якою є Україна, ця залежність зростає, набуваючи визначального характеру. Підтвердженням цього є становлення державно-церковних відносин протягом незалежності України. Безумовно, за роки незалежності державна політика щодо сфери свободи совісті й віросповідання набула вираженої демократичної спрямованості, намітилася тенденція до розбудови державно-

церковних відносин на коопераційних засадах. До здобутків 1990-х – початку 2000-х років у церковно-релігійній сфері і становленні відносин між державою і церквою в Україні можна віднести насамперед формування національного законодавства про забезпечення свободи совісті та діяльності релігійних організацій (Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”, 1991 р.) [3], повернення церкві відчуженого в неї раніше майна, а також налагодження постійного діалогу між конфесіями та між конфесіями і державою через створення та співробітництво відповідних структур з боку як держави (Державний орган у справах релігій та Комісія з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій при Кабінеті Міністрів України), так і релігійних конфесій (Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій України (ВРЦіРО) і ще низка дорадчих органів (громадських рад) за участю представників церков і релігійних організацій при міністерствах і відомствах, які слугували майданчиками як для міжконфесійного діалогу, так і для діалогу певної конфесійної спільноти з державою) [4].

Усе це, – насамперед, практика державно-конфесійного діалогу (зустрічі глав і представників церков та релігійних організацій і перших осіб держави, насамперед Президента України) – мало позитивний вплив на процеси в багатоконфесійному церковно-релігійному просторі країни. На початок 2000-х років державно-конфесійний діалог набув певної усталеності та рівноваги, а в державно-церковних відносинах намітилася тенденція до запровадження партнерської моделі відносин. Саме таку модель пропонувала релігійна спільнота країни у проекті “Концепції державно-конфесійних відносин”, розробленому Міністерством юстиції та іншими органами влади у співпраці з ВРЦіРО у 2004 році та із внесеними змінами у 2009 році, але, на жаль, так і не був прийнятий [4].

Однак невдовзі характер державно-церковних відносин почав зазнавати змін (особливо значних – з 2010 року) зі зміною влади в країні. Про публічне адміністрування в системі державно-церковних відносин та про характер цих відносин у країні можна судити, зокрема, за такими позиціями:

- 1) тенденціями розвитку державно-конфесійного діалогу та співробітництвом;
- 2) станом нормативно-правового забезпечення та практикою дотримання законодавства про свободу совісті та діяльність релігійних організацій;
- 3) практикою відвідування першими особами держави релігійних служінь (зібрань) з нагоди великих релігійних свят та залучення церкви до офіційних державних заходів національного рівня.

Виходячи з вищенаведених позицій, розглянемо стан нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування в системі державно-церковних відносин з 2010 року по теперішній час. Як ми вже зазначали, після президентських виборів у лютому

2010 року ситуація зазнала змін. На засіданні Громадської гуманітарної ради 13 травня 2010 р. Президент В. Ф. Янукович задекларував принцип рівного ставлення до всіх церков і релігійних організацій країни та невтручання держави у внутрішньоцерковні справи [5], але впродовж 2010 року не було проведено жодної зустрічі Президента або інших перших осіб держави ні з ВРЦіРО, ні з представниками церков (за винятком Української православної церкви) і релігійних організацій чи їх об'єднань.

Протягом 2010 року не проведено жодного засідання Комісії з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій при Кабінеті Міністрів України. Відповідно до Положення про Комісію з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій, яке затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 р. № 953, її засідання мають відбуватися не рідше, ніж один раз на квартал. У липні 2010 року ліквідовано посаду Віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань, який очолював комісію. Питання відносин передані до компетенції Віце-прем'єр-міністра з питань Євро – 2012.

9 грудня 2010 р. без консультацій з релігійною спільнотою було ліквідовано Державний комітет України у справах національностей і релігій (при якому працювала, зокрема, Рада представників духовних управлінь і центрів мусульман України), а також Національну експертну комісію України з питань захисту суспільної моралі, при якій працювала Науково-консультативна рада з питань релігії та національностей, створена Комісією та Всеукраїнською радою церков. Таке рішення релігійною спільнотою країни оцінювалося негативно, оскільки порушувало чинний Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”, який передбачає наявність Державного органу у справах релігій. Представники більшості церков переконані, що в поліконфесійній країні наявність певного “посередника” у відносинах церков і релігійних організацій з державою є доцільною.

У січні 2011 року Указом Президента України дано доручення Міністерству культури та Міністерству юстиції до 1 лютого 2011 р. розробити та подати до Уряду для наступного внесення на розгляд Парламенту законопроект про внесення змін до Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації” (далі – нова редакція Закону). Питання розробки нової редакції Закону або внесення змін до нього постало у зв'язку із рекомендаціями Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) від 5 жовтня 2005 р. ПАРЄ, відзначивши прогресивний характер названого Закону, рекомендував його вдосконалити [6].

Як наслідок в 2013 р. (як і в попередні) не було прийнято базові законодавчі акти у сфері свободи совісті й віросповідання. Ситуативно-вибірковий підхід продовжував домінувати над комплексно-стратегічним.

Таким чином, здійснюючи державну політику у сфері свободи совісті та релігії необхідно передусім удосконалювати систему правових координат державно-церковних і

суспільно-релігійних відносин. Новій владній команді важливо враховувати здобутки і прорахунки недавнього минулого у цій сфері. Без належного аналізу відповідного досвіду навряд чи вдасться уникнути попередніх помилок і діяти достатньо ефективно. Проте суперечливість, двозначність окремих положень відповідного галузевого законодавства, розмитість стратегії його трансформації, а головне – відсутність у ньому корпусу суголосних реаліям базових законів у сфері свободи совісті й віросповідання ускладнює подальший демократичний поступ, продукує атмосферу напруження, призводить до “ручного” способу врегулювання проблемних ситуацій, – іншими словами, є зручною підставою для зловживань з боку чиновників, а також викликає занепокоєння з боку релігійної спільноти України, яка впродовж тривалого терміну не може достукатися до керівництва держави, щоб бути почутою та повноцінно реалізовувати своє право на свободу совісті.

Список використаних джерел

1. Пилипенко В. Є. Спеціальні та галузеві соціології : навч. посіб. / В. Є. Пилипенко, О. І. Вишняк, О. Д. Куценко. – К. : Каравела, 2003. – 304 с. [Електронний ресурс] Велика електронна наукова бібліотека. – URL : http://www.big-library.com.ua/book/75_Specialni_ta_galyzevi_sociologii/6708_ROZDIL_7_SOCIOLOGIYA_RELIGII.
2. Дзоз В. О. Гуманітарна політика держави у сфері релігії / В. О. Дзоз // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. – Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2006. – № 1 [Електронний ресурс] Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkpi/fpp/2006-1/01_Dzoz.pdf.
3. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23.04.1991 р. № 987–XII [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. – URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
4. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій ухвалила стратегічні рішення у сфері співпраці з державою [Електронний ресурс] IPC – Інститут релігійної свободи. – URL : http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=88&catid=34&Itemid=61.
5. Виступ Президента України В. Ф. Януковича на засіданні Громадської гуманітарної ради, 13 травня 2010 р. [Електронний ресурс] Офіційне представництво Президента України. – URL : <http://www.president.gov.ua/news/17145.html>.
6. Про виконання обов’язків та зобов’язань Україною : резолюція Парламентської асоціації Ради Європи № 1466 (2005) від 05.10.2005 р. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. – URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_611.

Віліжінський В. М.,

аспірант ОРІДУ НАДУ

НЕВРАХУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ ВРЯДУВАННЯ ЯК НАСЛІДОК СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Фундація інституту вітчизняного самоврядування є обов'язковою умовою створення демократичного суспільства. Саме такий процес сьогодні переживає молода українська держава. Але становлення головної запоруки демократизму відбувається надто важко. Це ілюструється цілою низкою проблем місцевого самоврядування, що торкаються практично кожного елемента цієї системи. Проблеми місцевого самоврядування сьогодні є предметом наукових розробок багатьох вчених.

Так в процесі дослідження В. Пархоменком [1], В. Куйбідою [2], Р. Шинкаренком, Т. Бровком [3], М. Пухтинським, О. Власенком [4], Ю. Молодожен [5] та багатьма іншими було розкрито сутнісний зміст та проведено класифікацію проблем місцевого самоврядування, проте не завжди концентрувалася увага на їхніх першоджерелах.

Як правило всебічне дослідження будь якого явища насамперед передбачає вивчення історії його розвитку. В даному випадку ретроспективний аналіз показує, що особливості та розвиток місцевого самоврядування був обумовлений звичаєвим, магдебурзьким, польським, волоським та австрійським правом. Симбіоз цих правових культур істотно вплинув на формування національних традицій врядування.

Концептуалізація поняття «традиція» першочергово вимагає його класифікації. Так за А.І. Петровим, класифікація традицій за рівнями та формами суспільної свідомості дозволяє встановити деякі закономірності їх формування. Дослідник вважає, що кожен вид традицій в основному відповідає певному рівню суспільної свідомості, а саме – повсякденної свідомості, що складається в практичній діяльності людей (його складовою частиною є суспільна психологія із стійкими психологічними компонентами, які відносяться переважно до соціально-побутової сфери. Та особливо вагомою в даному випадку є теоретична свідомість (ідеологія), що відповідно стосується сфери ідейного осмислення суспільних традицій [6, с. 42]. В свою чергу традиція є одним із засобів матеріалізації давно усталеної ідеї, а отже – сприяє формуванню системи поглядів та ідей – ідеології.

Процес становлення місцевого самоврядування в Україні перебігає в умовах неврахування національних традицій врядування. Це дало можливість ще в 90-х роках минулого століття упустити з поля зору головний елементи системи – громаду. Варто констатувати, що головні автентичні якості – самодостатню цілісність, самоорганізацію та

культурну самобутність – було втрачено. До сьогодні не існує комунікативного зв'язку жителів громади із публічними службовцями органів місцевого самоврядування. Це видно із пасивної участі населення у вирішенні громадських справ та відсутності відповідальності за вирішення загальних справ територіальної громади.

Вичерпну ілюстрацію дають результати соціологічних опитувань. Так, на запитання: «Чи несете Ви особисту відповідальність щодо стану справ у вашому місті чи селі?», більшість опитаних відповіли негативно – 59,9 %. Лише 3,5 % респондентів дали ствердну відповідь, а 24,6 % визнали, що несуть часткову відповідальність. Тому однією із ключових проблем розвитку місцевого самоврядування в Україні є неготовність суспільства до самоврядування [7, с. 50]. Очевидним є те, що ще з радянських часів ніскільки не змінився стереотип мислення: «все робить і за все відповідає держава». Тому становлення системи місцевого самоврядування в Україні відбуваючись на основі впровадження європейських демократичних цінностей, адміністративно нав'язуючись «згори». Суспільство було неготовим сприйняти його в такий спосіб. І в результаті цього запровадження місцевого самоврядування сприйнялось як своєрідне владне «перегрупування» у зв'язку із розпадом Радянського Союзу.

Не важко помітити, що одні проблеми місцевого самоврядування виходять з інших. Це можна показати у вигляді логічного ланцюжка, що виходить із неврахування (ігнорування) національних традицій врядування (Рис 1).

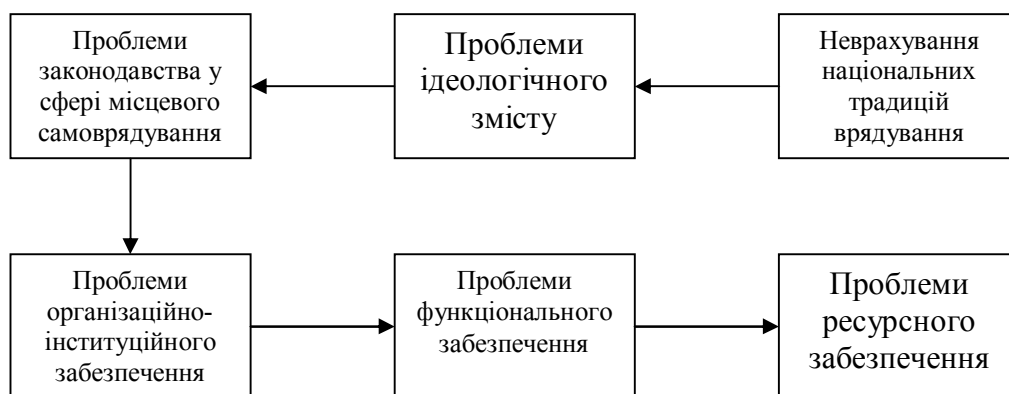

Рис. 1. Схема залежності сучасних проблем місцевого самоврядування в Україні від неврахування національних традицій врядування.

Відповідно істотного впливу зазнало законодавство України щодо місцевого самоврядування. Це можна проілюструвати наступними проблемами: система місцевого самоврядування в Україні є монолітною; тільки одним законом регулюються всі рівні місцевого самоврядування; відсутній законодавчий розподіл на сільське та міське самоврядування; неповноцінне функціонування окремих елементів системи місцевого

самоврядування на поселенському рівні (номінальний характер діяльності засідань виконавчих комітетів); законодавчо не врегульованим є те, що рішення приймають місцеві органами державної виконавчої влади, а несуть відповідальність за це органи місцевого самоврядування; законодавчо врегульовано відповідальність органів та посадових осіб тільки перед державою, а не перед громадою; основоположні закони приймаються без народної експертизи (обговорення); статuti територіальних громад носять номінальний характер; в українському законодавстві не існує єдиного нормативного акту, що регламентував би процедуру взаємовідносин органів влади та громадян тощо.

Проблеми організаційно-інституційного забезпечення безпосередньо залежать від стану вітчизняного законодавства. Особливістю цієї групи є те, що до неї відносяться проблеми пов'язані із адміністративно-територіальним устроєм України. Це такі як: надмірна подрібненість територіальних громад; ще з радянських часів залишаються анклавні місцеві самоврядування; значна кількість повноважень як державної виконавчої влади, так і місцевого самоврядування виконуються далеко не наближеними до громадян органами; представницькі органи місцевого самоврядування фактично не мають можливості впливати на виконавчі органи, сільських, селищних, міських голів; органи місцевого самоврядування фактично продовжують залишатися найнижчими ланками державної виконавчої влади; проблеми встановлення меж населених пунктів; включення сіл, селищ та навіть окремих міст до складу міських рад тощо.

Від стану інституційно-організаційного забезпечення залежить функціонування органів місцевого самоврядування, адже якісне наповнення функції визначається змістом, місією та організаційною спроможністю органу управління. Сюди варто віднести: не розуміння споживачами адміністративних послуг (громадян) того, хто і яким чином задовольняє їхні потреби: органи державної влади чи органи місцевого самоврядування; місцевими органами виконавчої влади (місцевими державними адміністраціями) здійснюються невласливі їм повноваження стосовно місцевого самоврядування; невідповідність між штатним розписом та колом обов'язків посадової особи; розбіжність у повноваженнях між суб'єктом управління і суб'єктом відповідальності тощо.

Ще однією ланкою є те, що безпосередньо залежить від функціональної складової. Це – ресурсне забезпечення. З одного боку тут йдеться про можливість використання фінансових, матеріальних та природних ресурсів (фінансове незабезпечення делегованих повноважень, централізоване формування місцевих бюджетів), а з іншого ця ланка виступає своєрідним продуктом, результатом функціонування органу місцевого самоврядування (дотаційність місцевих бюджетів, неналежна забезпеченість об'єктів соціальної інфраструктури територіальних громад, незадовільний стан доріг тощо).

Отже, сучасні проблеми місцевого самоврядування виступають у вигляді своєї ієрархічної структури, що першочергово залежить від автентичного управлінського досвіду нації як першоджерела. Саме тому сучасна реформа має передбачати насамперед нормативні перетворення, зміни в організаційно-функціональній структурі місцевого самоврядування (створення ефективної моделі місцевого самоврядування) з урахуванням при цьому національних традицій врядування як фактичного інструменту забезпечення всебічно дієвого, а отже – ефективного місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Пархоменко В. Проблеми місцевого самоврядування в Україні 1990-х років. – К.: Інститут демократії ім. Пилипа Орлика, 1997. – 252 с.
2. Куйбіда В. С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. Монографія. – К.: МАУП, 2004, – 432 с.
3. Шинкаренко Р. В. Самоврядування територій: проблеми централізації та децентралізації управління / Р. В. Шинкаренко, Т. В. Бровко.// Теорії мікро-макроекономіки: Зб. наук. пр. – К.: Міністерство освіти України, Академія муніципального управління, 2000. – С. 207 – 210.
4. Пухтинський М. О. Вибір оптимальної моделі місцевого самоврядування для України / М. О. Пухтинський, О. В. Власенко // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. – № 7, 2008. – С. 13 – 19.
5. Молодожен Ю. Б. Самодостатність територіальних громад: системний підхід / Ю. Б. Молодожен. Монографія. – Одеса, 2010. – 368 с.
6. Петров А. И. Никология / А. И. Петров. Минск: «Асар». 2008. – 576 с. – режим доступу: <http://log-in.ru/books/nikologiya-petrov-a-i-sotsialnaya-psikhologiya/>. – дата звернення – 14.12.2013 року.
7. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно – політичного та соціально – економічного розвитку: монографія / за заг. ред. А. В. Єрмолаєва. – К. : НІСД, 2010. – 528 с.

Глущенко Ю.А.,

к.е.н., доцент, докторант кафедри
регіонального управління, місцевого
самоврядування та управління містом
НАДУ

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Об'єктивною необхідністю формування нових економічних відносин в Україні є надання гарантій фінансової незалежності місцевим органам влади. За таких умов, серйозним чинником стабілізації економічної ситуації в країні має стати ефективне формування місцевих бюджетів, здатне перетворити територіальні громади з дотаційних на суб'єкти, які самостійно, за рахунок власних доходів, спроможні розв'язувати будь-які соціально-економічні проблеми.

Незважаючи на ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування в повному обсязі, без зауважень і обмежень, за досить великий період часу (1997–2013 рр.) Україні так і не вдалось впровадити в реалії життєдіяльності територіальних громад основні європейські принципи місцевого самоврядування.

Важливими проблемами місцевого самоврядування в Україні є критичне зниження рівня кадрового забезпечення, надмірна централізація всього бюджетного процесу, відсутність ресурсу для покращення об'єктів давно зношеної соціальної інфраструктури на базі енергозберігаючих технологій та ін. [9, с.3].

Практика свідчить, що в сучасних умовах в цій ланці бюджетної системи зберігається безнадійно застарілий механізм централізованого регулювання місцевих бюджетів. Функціонування місцевих бюджетів характеризуються невизначеністю критеріїв фінансового вирівнювання, переважанням трансфертів над власними фінансовими ресурсами. Це позбавляє місцеві органи влади фінансової самостійності, створює залежність розвитку місцевої економіки і соціальної сфери.

В такій ситуації постала необхідність застосування дієвих та ефективних бюджетних інструментів, зокрема, схвалено Концепцію реформування місцевих бюджетів, яка має сприяти створенню умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів, забезпечення їх сталого розвитку, високої продуктивності виробництва та зайнятості населення. Основними її завданнями є зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, підвищення ефективності процесу формування місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами, удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин, запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу [6].

Крім того, розроблено Програму економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", згідно якої реалізація стратегії бюджетної політики України у 2013 та 2014 рр. спрямована на підвищення стандартів життя і рівня добробуту громадян [8].

Не зважаючи на ряд проведених ефективних кроків вже у 2011 році спостерігалось збереження розбалансованості між доходами та видатками бюджету, невиконання норм Бюджетного кодексу щодо понадпланових надходжень, збільшення фіскального навантаження на економіку та низка інших негативних тенденцій, що відчутно дисонує з положеннями встановленими Програмою [1, с.6 – 7].

Розподіл часток державного та місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни складав близько 78:22 за доходами і 57:43 за видатками, збільшилася і частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів – у січні-листопаді 2011 р. вона складала 52,3 %, що на 6,4 % більше показника 2006 р. [2].

Послабилася також інвестиційна складова місцевих бюджетів на фоні зростання частки видатків споживання (з 84,5% у 2005 р. до 91,8% у 2011 р.), що в свою чергу створило проблеми, пов'язані з фінансуванням інвестицій та розвитком місцевого господарства [5].

Детальний аналіз масиву бюджетних показників за сукупністю всіх місцевих бюджетів показав, що мережа бюджетних установ у сільській місцевості вкрай нерівномірна: половина сілрад не має дошкільних закладів, лише третина має амбулаторії чи поліклініки, 7 відсотків сілрад не мають клубів [3, с. 19].

На етапі організації виконання бюджету має місце незадовільного стану виконання платіжних доручень органів місцевого самоврядування в частині безпідставних затримок та блокування Державною казначейською службою проведення платежів з місцевих бюджетів , що суттєво ускладнює виконання повноважень місцевими органами влади [7].

Тоді, як у розвинених країнах світу територіальні громади, котрі опираються на власні фінанси, є стабілізатором соціально-політичного ладу та фінансово-економічної ситуації у державі. Економічне зростання багатьох країн відбувається разом зі зростанням значення регіонального фактора, фінансів місцевих органів влади в розв'язанні стратегічних завдань розвитку територій. Як наслідок, в сучасному світі місцеве оподаткування набуває дедалі більшого значення, зокрема за переліком видів податків та розмірами надходжень. Адже за європейськими стандартами частка місцевих фінансових ресурсів у консолідованому (зведеному) бюджеті країни має становити 40 – 60% [4].

Орієнтуючись на загальновизнані, передусім європейські, здобутки демократичної організації влади – Європейську хартію місцевого самоврядування, головними принципами, функціонування місцевого самоврядування нашої державі мають бути децентралізація державного управління, субсидіарність, територіальність, правова, організаційна та матеріально-фінансова самостійність.

Враховуючи зазначене слід відмітити, що визначення напрямів удосконалення системи місцевих бюджетів повинно ґрунтуватись на генетичному та системно-

структурному підходах. Оскільки завдання структури полягає в досягненні певної мети, проектування самої системи повинно базуватись на основі стратегії. Другим вихідним пунктом при розгляді завдань і місця бюджетів органів місцевого самоврядування в системі забезпечення управління країною є зміст їх функцій і повноважень.

Список використаних джерел

1. Бюджетна політика в Україні в умовах ризиків сповільнення економічної динаміки : [аналітична доповідь]. – К. : НІСД, 2012. – 25 с.
2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.ibser.org.ua/news/472/
3. Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади [Текст]: монографія / [Ю. Ганущак – К.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія – А». – 2013. – 160 с.
4. Гусаченко О. О. Зарубіжний досвід формування бюджетів та можливість його використання в Україні / О. О. Гусаченко // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 28 листопада 2012 р. – Ч. II. – Полтава: ПНТУ, 2012. – 137с.
5. Лободіна З. М. Вплив місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток в контексті проведення бюджетної реформи / З. М. Лободіна // Економічна політика регіонального розвитку і місцеве самоврядування [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_9/124.pdf
6. Про схвалення концепції реформування місцевих бюджетів / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2007 р. №308-р [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: www.liga.net
7. Огонь Ц. Г. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://udik.com.ua/articles/article-221>
8. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" / Комітет з економічних реформ при Президентові України [Електронний ресурс] / Режим доступу : www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1
9. Удовиченко В. П. Адміністративно-територіальний устрій: порядок денний [Текст]/ В. П. Удовиченко // Теледень – Славутич. – 2013. – № 39 (776). – С. 2 – 5.

Гнатенко А. І.

аспірант кафедри економічної

політики та менеджменту

ХарПІ НАДУ

ОЦІНКА ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Важливим інструментом організаційно-інституційного механізму державного стратегічного управління розвитком регіонів України є оцінка якості державного управління. Адже в сучасних умовах надзвичайно важливим залишається питання підвищення його ефективності з урахуванням чіткого розуміння стратегічних орієнтирів розвитку країни та її регіонів.

Діяльність будь-якого органу влади має бути ефективною та прозорою. Так, щороку Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку та торгівлі України та інші центральні органи виконавчої влади проводять оцінку діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з метою виявлення проблем та підвищення ефективності виконання управлінських рішень [3]. Результатом цього процесу є оприлюднення результатів, в яких визначається загальне місце регіонів за усіма напрямками оцінки.

В Україні система оцінки ефективності діяльності органів влади (у тому числі місцевої) та якості послуг, що надаються цими органами, ще потребує розробки та впровадження. На підтвердження цього, досить проаналізувати рейтинг України за якістю державного управління серед 142 країн, що проводиться щороку міжнародною аналітичною організацією Legatum Institute (табл.). Крім базових економічних показників, вчені аналізують стан освіти й охорони здоров'я, рівень безпеки, особистої свободи якості державного управління і те, чи легко в країні займатися підприємництвом та інноваціями.

Таблиця

Рейтинг України за критерієм оцінки якості державного управління у 2009-2013 рр.

Рік	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Місце України	64	98	99	121	121
Кількість країн у рейтингу	104	110	110	142	142

Інформаційне джерело: [5]

Як видно з таблиці, впродовж аналізованого періоду, якість державного управління в країні порівняно з іншими державами, не покращилась. Україна знизилася свої позиції з 64 місця у 2009 р. до 121 місця у 2013 р, не дивлячись на включення до рейтингу у 2011 р. країн Африки. Найвищою якість державного управління визнана в Норвегії. Досить високими показники Швейцарії, Данії, Новій Зеландії, Канади, Швеції, та Австралії. Країною-аутсайдером у 2013 р. стала Чад. Сусідами України в рейтингу у 2013 р. є Узбекистан (119 місце), Іран (120 місце), Центральна Африканська Республіка (122 місце), Пакистан (123 місце), Білорусія (124 місце).

Серед причин, що значно вплинули на рейтинг України, є наступні:

- задоволеність якістю державних послуг складає лише 10,2% серед населення;
- впевнені в чесності політичних виборів лише 22,7% населення;
- довіру судовій системі висловлюють 20,5% населення;
- стабільною діяльністю уряду вважають лише 20% населення;
- ефективним функціонування уряду оцінюється 0,8% населення;
- розповсюдженість корупції у бізнесі і владі підтверджують 76% українців. [5].

Така ситуація потребує істотного покращення якості державного управління шляхом проведення його безперервної оцінки. Сьогодні постійно наголошується на використанні моніторингу як ефективного інструменту забезпечення оцінки якості державного управління. Методологічне забезпечення моніторингу наданих органами виконавчої влади державних послуг повинне базуватися на використанні системи критеріїв і сформованих на їх основі показників, які відображають параметри якості, комфорту та доступності послуг для споживачів [1, с. 270].

Необхідно звернути увагу на те, що критерії оцінки якості державного управління можуть бути різними. Наприклад, у Канаді виділяють своєчасність, справедливість, професійність, компетентність службовців, люб'язність, комфорт для споживача, справедливість і результат. У Фінляндії враховуються переважно публічні інтереси. Виділяють такі критерії оцінки, як менеджмент та персонал, процедури та структура органу, якість послуг та задоволеність споживачів, економічність, ефективність та результативність [2, с. 245]. При цьому загальноживаними критеріями оцінки якості є результативність та ефективність. Однак, параметри повинні бути регламентованими та стандартизованими щодо надання державних і муніципальних послуг, враховувати необхідність чіткого відображення подібних критеріїв у нормативних актах (адміністративних регламентах і стандартах), які закріплюють параметри послуг і процеси з їх надання, з націленістю на їх використання в

якості комплексного методологічного забезпечення системи моніторингу державних послуг [4].

Істотною проблемою є те, що на сьогодні в Україні відсутня критеріальна система оцінки якості державного управління. Такі показники як “ефективні витрати” та “якість послуг” повинні мати чіткі критерії оцінки. Оцінювання ефективності та якості діяльності органів влади має відбуватися на всіх етапах процесу прийняття рішень як на місцевому, так і на центральному рівнях управління. Насамперед, це стосується місцевих органів влади, тому що саме вони найбільш наближені до населення та безпосередньо відповідають за якість надання послуг. На сьогодні в Україні немає досвіду оцінювання діяльності органів влади на кожному етапі процесу прийняття управлінських рішень, що є суттєвим гальмуючим чинником підвищення якості управлінських послуг та діяльності органів влади в цілому [4].

Звичайно, впровадження оцінки якості державного управління є важливою умовою підвищення довіри громадян до органів влади, стабілізації і підвищення якості життя усіх верств населення. На нашу думку, на сучасному етапі розвитку слід використати досвід розвинених демократичних країн з метою розробки адаптивної моделі для українських реалій. Адже сьогодні стратегічний розвиток регіонів залишається в прямій пропорційній залежності від чіткого розуміння необхідності підвищення якості державного управління шляхом проведення його оцінки, а також від послідовності дій влади в даному напрямі.

Список використаної літератури

1. Ажажа М. А. Моніторинг як інструмент забезпечення якості державних та муніципальних послуг / М. А. Ажажа // Гуманітарний вісник ЗДІА, 2012. – №50. – С. 270 – 277.
2. Данишина Ю. Методологічні засади оцінки якості адміністративних послуг [Текст] : зб. наук. пр. / Ю. Данишина // Ефективність державного управління. – 2011. – С. 243 – 250.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій» від 09. 06. 2011 р. № 650 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/650-2011-p>
4. Проблеми оцінки якості та ефективності діяльності органів місцевої влади: аналітична записка [Електронний ресурс] / О. Бабінова // Офіційний сайт інституту стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/September/6.htm>

5. Legatum Prosperity Index: Ukraine [Електронний ресурс] / Legatum Institute official site. - Режим доступу: <http://www.prosperity.com/#!/country/UKR>

Грабенко Л. М.,

аспірант кафедри філософії,

соціології державного управління

ДРІДУ НАДУ

МЕТА ТА ВИРІШАЛЬНІ ФАКТОРИ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Поступальний, прогресивний розвиток будь-якого суспільства можливий за багатьох об'єктивних умов, серед яких однією з найважливіших є науково - обґрунтована розробка і практична реалізація сучасної кадрової політики, насамперед державної. Державна кадрова політика була й залишається провідною ланкою організації суспільства, оскільки це комплексна система управління людськими ресурсами і вона є необхідною основою для об'єднання й узгодження управлінських впливів у політичній, економічній та культурній сферах.

За умови проведення в Україні реформ в адміністративній сфері цей елемент, певно, є чи не найважливішим у загальній структурі. Сьогодні вже очевидно, що недостатньо лише відстежувати кількісні та якісні характеристики кадрового потенціалу країни. На порядку денному стоїть нагальне питання про створення умов для його реалізації. З огляду на це проблеми державної кадрової політики, як одні з найактуальніших та болючих, нині доволі широко обговорюється у науковому середовищі. Вагомий науковий внесок у дослідження зазначених проблем зробили такі відомі вчені, як Г. Атаманчук, В. Бабаєв, І. Бізюкова, Н. Гончарук, Б. Герасимов, В. Луговий, В. Малиновський, Н. Нижник, О. Оболенський, В. Олуйко, С. Серьогін та інші. Але слід зазначити, що більшість дослідників розглядає згадані питання в філософському або суто організаційному плані, здебільшого в контексті вузькоспрямованого спектру проблем, який перебуває в колі його наукових інтересів.

Однак зазначені проблеми, на наш погляд, призводячи до вкрай серйозних наслідків (оскільки через них може руйнуватися сам фундамент держави) потребують більш комплексного розгляду та визначення мети та вирішальних факторів державної кадрової політики, які б, в свою чергу, стали в подальшому основою для вироблення рекомендацій та пропозицій щодо її удосконалення. Це й стало ціллю написання даної роботи. Адже державна кадрова політика щоб бути ефективною має бути не декларативною, а дієвою,

творчою, системною, комплексною і всебічною, здійснюватися поетапно і динамічно, загальною (розглядаючи як об'єкт усе працююче населення, усі його групи), прогностичною, випереджувальною та новаторською, послідовною і демократичною [5].

Щодо сутності державної кадрової політики, то І. Бізюкова визначала кадрову політику як „генеральний напрям кадрової роботи, сукупність найбільш важливих, принципових її основ” і вважала, що „сутністю кадрової політики є, насамперед, чітке визначення цілей системи роботи з кадрами у теперішній час і в перспективі” [2, с. 21-22]. Державна кадрова політика – це система організаційних, правових та інших заходів уповноважених державою суб'єктів щодо формування кадрового забезпечення органів держави, державних підприємств, установ і організацій, що забезпечують виконання функцій держави [6, с. 21], або політика держави у сфері державної служби, головною метою якої є вдосконалення кадрового потенціалу, створення дієздатного державного апарату, спроможного ефективно здійснювати завдання та функції Української держави шляхом сумлінного виконання державними службовцями покладених на них службових повноважень [4, с. 55].

Отже, виходячи з цього головною метою державної кадрової політики можна вважати прогнозування та програмування кадрового забезпечення, визначення стратегічного бачення формування, професійного розвитку та раціонального використання кадрів державної служби, всіх трудових ресурсів України на благо народу України.

Формування державної кадрової політики включає в себе послідовне здійснення законодавчих, організаційно-управлінських, науково-дослідних та інших заходів. У ході реалізації всього спектру заходів важливо зберегти оптимальне співвідношення новацій та спадкоємності, перспективності та прагматизму. Кадри є найбільш стабільним соціальним елементом суспільства і держави, носієм їх традицій та досвіду. Саме кадри державної служби мають зберігати ці якості навіть при зміні суспільно-політичного спрямування державних інститутів та їх структури.

Під державною кадровою політикою розуміють державну стратегію, що виражає волю народу, політичний курс роботи з кадрами на загальнодержавному рівні, стратегію формування, розвитку та раціонального використання кадрів, всіх людських ресурсів держави [3, с. 26].

У змістовному значенні державна кадрова політика – це система офіційно визнаних цілей, задач, пріоритетів і принципів діяльності держави з організації та регулювання кадрових процесів і відносин. Ці принципи, у свою чергу, визначають і головні критерії оцінки кадрів, шляхи удосконалення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу, раціонального використання кадрового потенціалу держави.

Формування державної кадрової політики повинно будуватися на загальних принципах державної служби, а саме: 1) служіння народу України; 2) демократизму і законності; 3) гуманізму і соціальної справедливості; 4) пріоритету прав людини і громадянина; 5) професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі; 6) персональної відповідальності за виконання службових обов'язків і дисципліни; 7) дотримання прав та законних інтересів органів місцевого і регіонального самоврядування; 8) дотримання прав підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян [1].

Метою цієї політики є становлення системи забезпечення держслужби професійними спеціалістами, які у своїй діяльності не тільки б виконували поставлені перед ними завдання, але і своєю поведінкою сприяли б підвищенню авторитету органів державного управління в цілому, прагнули встановити розуміння з народом, заручитися його підтримкою; створення необхідних соціальних і матеріальних умов діяльності, а також правового регулювання відповідно до норм законодавства, контролю за виконанням посадових функцій, які виключають будь-яку можливість порушення трудової дисципліни, зловживань службовим становищем та корумпованості держапарату; підтримку у колективах державних органів такого морально-психологічного клімату, який сприяв би не тільки ефективному виконанню службових обов'язків, а й розвитку позитивних особистісних якостей працівників, формував раціональні службові відносини; забезпечення належного функціонування системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації персоналу держапарату і створення умов для творчого розвитку особистості на робочому місці; визначення порядку та регулювання підбору, переміщення, просування по службі, оцінки, стимулювання і підвищення відповідальності державних службовців.

Отже, вирішальними факторами державної кадрової політики можна вважати наступність, оновлення, підвищення професіоналізму державних службовців, а її ключовою особливістю – багатосуб'єктність. Таким чином, основними компонентами концепції державної кадрової політики можуть бути цілі, найближчі та довгострокові завдання; пріоритети і найважливіші напрями кадрової діяльності держави; суб'єкти та об'єкти кадрової політики й характер їхньої взаємодії; принципи та механізми реалізації державної кадрової політики; система роботи з кадрами; технології професійного розвитку персоналу державної служби. Також слід зауважити, що державна кадрова політика повинна бути системною, тобто такою, що базується на єдності цілей, принципів, форм і методів роботи з кадрами, що враховує різні аспекти кадрових питань, науково обґрунтованою, реалістичною, такою, що враховує стан суспільства, його потреби та ціннісні орієнтири, творчою, багаторівневою, охоплювати весь кадровий корпус, усі кадрові процеси; перспективною; демократичною; духовно-моральною; правовою.

Список використаних джерел

1. Про державну службу : закон України від 16 груд. 1993 р. № 3723 – XII – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/3723-12.
2. Бизюкова И. В. Кадры. Подбор и оценка / И. В. Бизюкова. – М. : Московский рабочий, 1984. – 159 с.
3. Гаман Т. Ж. Аналіз стану кадрового потенціалу державної служби / Т. Ж. Гаман // Держава та регіони. – 2012. – № 1. – С. 25 – 28.
4. Енциклопедичний словник з державного управління / [уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна]. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
5. Лучанінова Л. О. Державна кадрова політика – найважливіша передумова зміцнення держави / Л. О. Лучанінова // Історія та сучасність : зб. тез науково-практичної конференції за підсумками стажування слухачів Державне управління та місцеве самоврядування. – Режим доступу : www.kbuara.kharkov.ua. – Назва з екрану.
6. Олуйко В. М. Кадри в регіоні України: становлення та розвиток : монографія / В. М. Олуйко. – К. : Наук. світ, 2001. – 274 с.

Дяченко В. С.,

аспірант кафедри економіки
підприємства Національного університету
природокористування і
біоресурсів України

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЧИННИК СТІЙКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Україна – потужна аграрна держава з давніми традиціями землеробства. Високий потенціал розвитку сільського господарства забезпечується: володінням третіною світових чорноземів, сприятливим кліматом, трудовими ресурсами, вигідним географічним положенням і близькістю ключових ринків Близького Сходу, Північної Африки, країн колишнього СРСР.

Ключовим джерелом стійкого та інтенсивного розвитку економічної системи нашої держави являється агропромисловий комплекс, адже ефективний розвиток і функціонування

продовольчого ринку є одним з основних пріоритетів при вирішенні питання продовольчої безпеки України.

У зв'язку зі здійсненням аграрної реформи в Україні відбулися докорінні зміни в системі соціально – економічних відносин на селі та в організації сільськогосподарського виробництва. Оскільки, процес ринкових перетворень в сільському господарстві триває, тому завдання забезпечення умов стійкого економічного розвитку є нагальним.

Сьогодні особливо актуальним є питання розробки та використання у практиці вітчизняних сільськогосподарських підприємств такої системи менеджменту, яка б ставила за головну мету забезпечити стійке та максимально ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств і створення високого потенціалу їх розвитку в перспективі.

Важливим елементом розвитку сільських територій є розвиток сільськогосподарського підприємництва, адже, формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств являється одним із чинників стійкого регіонального розвитку.

Запобігання порушенню економічно стійкого стану підприємств можливе лише завдяки своєчасному виявленню дестабілізуючих факторів, що впливають на рівень економічної стійкості та виробленню стратегії подальшого розвитку з їх урахуванням.

Економічна стійкість сільськогосподарських підприємств являється одним із визначальних чинників їх функціонування в сучасних умовах. У зв'язку з цим суттєво зростають роль і значення аналізу та пошуку чинників підвищення економічної стійкості як для самого підприємства, так і для його партнерів по бізнесу, саме тому питання формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств наразі є пріоритетним та вимагає системної поточної діагностики.

При проведенні системного моніторингу стану економічної стійкості сільськогосподарського підприємства необхідно проводити дослідження кожного чинника, який впливає на її формування, це створить більш повну картину для ґрунтового аналізу та надасть можливість проведення стратегічного планування відповідно до перспектив розвитку.

Рис.1. Чинники впливу на економічну стійкість сільськогосподарських підприємств

Економічна стійкість, як одна із найважливіших характеристик господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, визначається як *зовнішніми*, так і *внутрішніми* чинниками [1].

Зовнішніми чинниками є такі:

- ✓ політичні;
- ✓ економічні;
- ✓ законодавчі;
- ✓ наукові.

Проте, не лише врахування зовнішніх, а й системний аналіз всіх складових внутрішньої економічної стійкості забезпечуватиме оптимальні умови ефективного господарювання.

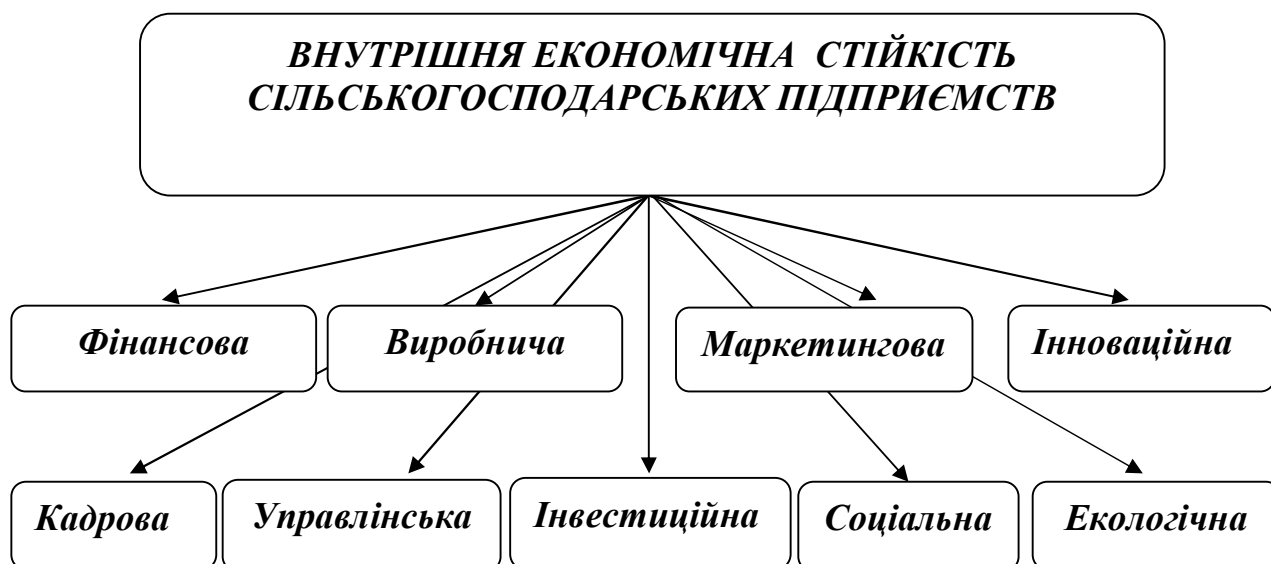

Рис.2.Складові внутрішньої економічної стійкості сільськогосподарських підприємств

Практика господарювання на ринкових засадах вимагає від сільськогосподарських підприємств підвищення ефективності виробництва на основі використання новітніх досягнень науково-технічного прогресу та ефективних форм організації виробництва і праці, активізації підприємницької діяльності тощо.

Це, в свою чергу, потребує істотного підвищення економічного рівня підготовки спеціалістів вищої кваліфікації аграрного профілю, які були б спроможні на високому професійному рівні вирішувати організаційно-технічні, економічно-технічні та виробничо-господарські проблеми, що виникають перед сільськогосподарськими підприємствами України [2,с.3].

Заходи по формуванню економічної стійкості сільськогосподарського підприємства повинні мати системний характер. Завдання такої системи заходів - реалізувати взаємозв'язок дій розроблених заходів з урахуванням особливостей сільськогосподарського підприємства, сучасних розробок з питань менеджменту та відповідно до стратегічних цілей самого підприємства. Відповідно до даної системи заходів завданням технології моніторингу економічної стійкості сільськогосподарського підприємства є організація ефективної інвестиційно- управлінської діяльності та забезпечення на цій основі фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства як результату виробничої стійкості підприємств за рахунок кадрової та маркетингової складових.

Відповідно до визначеної системи заходів щодо підтримки економічної стійкості сільськогосподарського підприємства необхідно зазначити, що вона повинна включати:

- ✓ постійний моніторинг за зовнішнім і внутрішнім станом сільськогосподарського підприємства ;
- ✓ розробку заходів зниження зовнішньої вразливості сільськогосподарського підприємства;
- ✓ посилення гнучкості всередині сільськогосподарського підприємства, в тому числі структурної, за рахунок забезпечення дивізіонних структур, дочірніх підприємств, а також малих підприємств шляхом виділення їх із складу великих;
- ✓ розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійснення попередніх заходів для їхнього забезпечення: створення страхових фондів, стратегічних фінансових і технічних засобів, комплектування групи ситуаційного управління із кращих менеджерів;
- ✓ впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації. У цих умовах менеджер повинен уміти оперативно налагоджувати роботу окремих груп і фахівців для виконання поставлених завдань, приймати ризикові і нестандартні рішення у випадку відхилення розвитку ситуації від допустимого ходу подій, координувати дії всіх учасників і постійно контролювати хід виконання заходів та їхні результати [3].

✓

Список використаних джерел

1. Шершньова З. Є. Стратегічне управління / З. Є.Шершньова, С. В.Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.
2. Єрмаков О. Ю. Економіка і підприємництво, менеджмент: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівня акредитації з напрямку підготовки 6.090101 «Агрономія». – К.: НУБіП України, 2011. – 352 с.
3. Сокол О. Г. Методичні засади проведення моніторингу економічної стійкості сільськогосподарських підприємств. – Режим доступу : www.dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/5878/11-Sokol.pdf?sequence. – Назва з екрану.

Дяченко Н. П.,

аспірант кафедри політичної
аналітики та прогнозування
НАДУ

**МЕТОДИ ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ ПРОГНОЗНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДГОТОВКУ
ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ**

У сучасному світі інформація є стратегічним національним ресурсом, який відіграє дедалі більшу роль у системі державного управління. З метою забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення прийнято Закон України «Про Національну програму інформатизації», що формує загальні засади виконання та коригування Національної програми інформатизації, яка, у свою чергу, визначає стратегію розв'язання проблеми. Головною метою Національної програми інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави [1].

Оскільки, державно-управлінські рішення - це всі управлінські рішення, які приймають органи державної влади з метою визначення й реалізації державних цілей, стратегії їх досягнення, основних функцій державної політики, а також вирішення проблем державного рівня, вони є важливою ланкою в ланцюзі "державна – державна влада – державне управління – державно-управлінські відносини – державно-управлінські рішення – державно-управлінські дії – суспільство" і тому, в процесі формування управлінського рішення необхідно враховувати *принципи* їх формування, а саме: науковість, цілеспрямованість, якісну і кількісну відповідність, правомірність, активне використання правових засобів управління, оптимальність, своєчасність, комплексність, посилення стимулюючої та виховної функцій, гнучкість, повноту оформлення та *чинники*, що впливають на їхній якісний рівень: ситуаційні та поведінкові.

Ситуаційні чинники пов'язані з усвідомленням:

- проблеми;
- альтернатив її вирішення;
- наслідків втілення рішень.

Поведінкові чинники формують:

- власні мотиви управлінця;
- його ціннісна орієнтація;
- рівень вимогливості;
- наявність лідерських рис та готовність приймати ризиковані управлінські рішення;
- вміння робити висновки, визнавати помилки та коригувати перспективні дії з їх врахуванням.

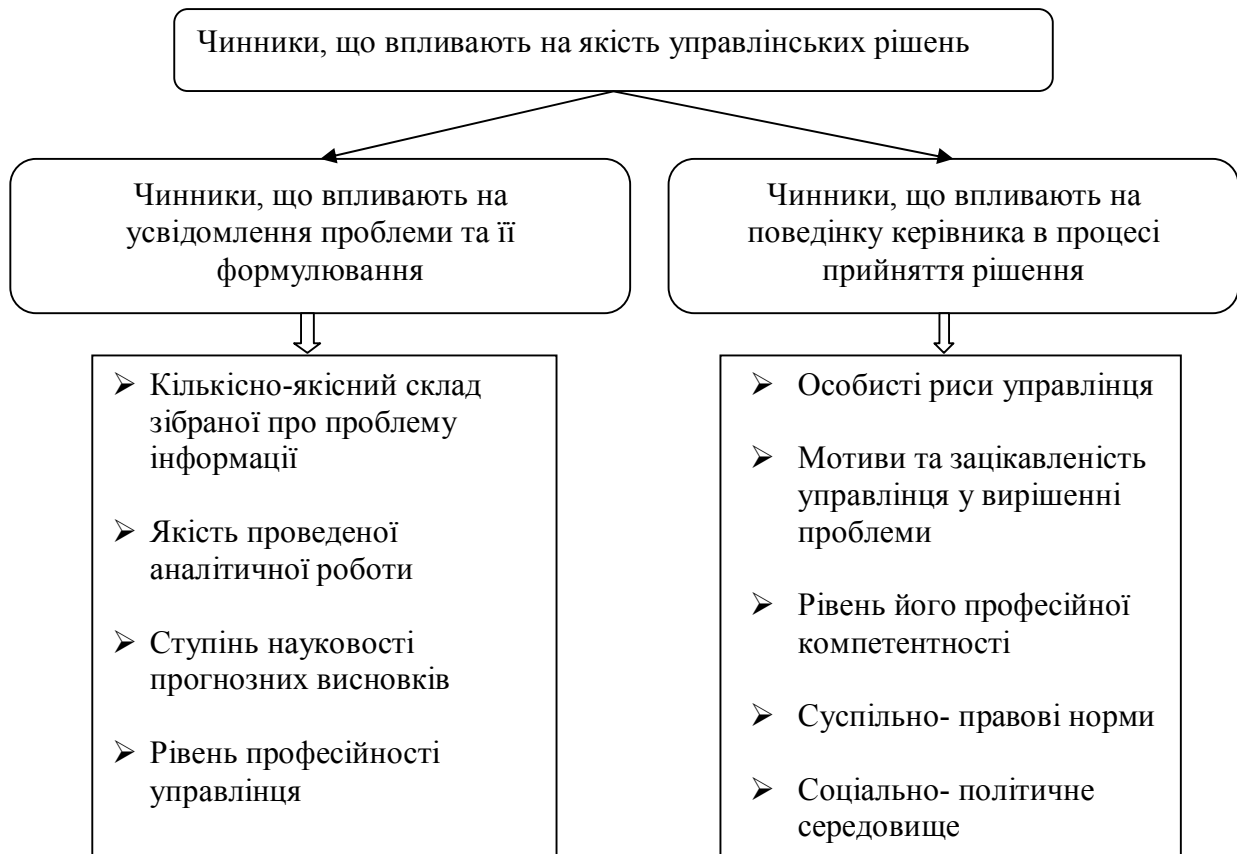

Рисунок 1. Чинники, що впливають на якість управлінських рішень

Оскільки, для управлінської сфери важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, скільки випереджувальне виявлення проблемних ситуацій та прогноз розвитку подій [2,с.38], тому лише на основі достовірних, науково обґрунтованих прогнозів результати державної політики максимально збігатимуться з її генеральним задумом і стратегічними цілями, оскільки попри свою ймовірнісну сутність, прогнозування є раціональним процесом, заснованим на чітких методологічних засадах (принципах) [3].

Відповідно до законодавства, розробниками державних прогнозів є Кабінет Міністрів України, уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики, інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування [4].

Проте проблемним питанням на сьогодні залишається питання створення дієвої системи прогнозування на регіональному рівні.

Оскільки, визначальними параметрами системи державного управління є:

- рівень національної безпеки;
- рівень обороноздатності;
- рівень загальної освіти;
- рівень захисту прав і свобод людини;

- економічний потенціал;
- національна ідеологія, яка ґрунтується на пріоритетних національних інтересах, опосередкованих національною ідеєю, підпорядкованою національній меті, тощо, розробка прогнозів без врахування системної приналежності державного управління та всіх параметрів призводить до ситуації, коли відсоток втілених в життя прогнозів є досить невисоким. Саме тому важливою закономірністю сьогодення є посилення вимог до аналітичної діяльності, яка стає широко поширеним і впливовим видом соціально-економічної діяльності [5].

Вплив прогнозної інформації та вибір та прийняття державно-управлінських рішень має бути визначальним. Спонукальна функція прогнозування зумовлює таку його особливість, як ефект впливу прогнозу на вихідні передумови передбачення. Варто враховувати, що ефект передбачення може бути як позитивним так і негативним, а іноді може супроводжуватися самознищенням прогнозу. Це зумовлено тим, що досягнення цілей прогнозу перебуває в прямій залежності від об'єктивних умов його здійснення. Якщо прогноз відповідає умовам розвитку об'єкта, то його реалізація на практиці буде успішною. І навпаки, невідповідність прогнозу цим умовам негативно вплине на його реалізацію. Т.б. варто враховувати властивість інформаційного впливу прогнозу на перебіг подій.

Таким чином, взаємозв'язок прогнозування та прийняття рішень впливає на умови здійснення прогнозу і його цілей. Рішення повинно прийматися на основі даних прогнозування. У свою чергу, прийняті рішення впливають на результати здійснення прогнозів. Саме тому з метою уникнення розбіжностей між прогнозуванням і отриманим результатом, після прийняття рішення, необхідне систематичне коригування прогнозу, в тому числі шляхом його порівняння з цілями розвитку об'єкта прогнозування та їх здійсненням.

Науково-практичне прогнозування і є тим інструментом, використання якого дозволяє підвищити якість обґрунтування та розробки державно-управлінських рішень та забезпечити своєчасність їх реалізації. У зв'язку з цим питання використання прогнозування при розробці та реалізації управлінських рішень у сфері державного управління є актуальним, бо державне прогнозування – це обґрунтоване передбачення напрямів розвитку а також альтернативних шляхів і термінів досягнення параметрів економічного і соціального розвитку.

Прогнозування в державній політиці – це науково – дослідна діяльність, що охоплює:

- всебічний аналіз наявних тенденцій;
- сценарне передбачення розвитку подій;
- оцінку наслідків запланованих рішень;

- обґрунтування напрямів державного (галузевого, інституціонального) розвитку.

Чим вищим є рівень науковості прогнозів, тим вони якісніші, а державне планування та управління загалом – результативніші.

З метою посилення впливу прогнозної інформації на підготовку та прийняття рішень в управлінні та політиці необхідно:

- вирішити питання науково-методичного забезпечення аналітичної діяльності;
- створити дієву систему прогнозування на регіональному рівні;
- розробляти прогнози з врахуванням системної приналежності державного управління;
- використовувати прогнозування як інструмент державного інформаційного впливу.

Список використаних джерел

1. Закон України Про Національну програму інформатизації від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР // Відомості Верховної ради України. – 1998. – № 27. – С. 181.
2. Телешун С. О. Політична аналітика в системі публічного управління. / С. О.Телешун, С. В Сьомін, О. Р Титаренко [та ін.]. – К.: НАДУ, 2008. – 284 с.
3. Гуржій Т. О. Актуальні проблеми державного прогнозування у сфері безпеки дорожнього руху . – 2009. – № 3. – С. 68 – 73.
4. Закон України Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : за станом на 5 грудня 2010 р. // ВВР України. – 2000. – № 25. – С. 195.
4. Сурмін Ю. П. Державно-управлінська аналітика: основні патерни і проблеми розвитку. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aiv/2009_2/SURMIN.htm. – Назва з екрану.

Ковінчук О. Л.,

аспірант кафедри державного управління

і місцевого самоврядування

ОРІДУ НАДУ

ТЕРИТОРІЇ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ РОЗВИТКУ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

У час трансформації ринкових відносин, питання розробки нових та вдалого застосування існуючих підходів планування соціально-економічного розвитку територій в Україні набувають особливої актуальності. Стримуючим фактором до створення ефективної функціональної системи управління територіальним розвитком є розмите розуміння того, з якою пріоритетністю та за допомогою яких інструментів дані території розвивати.

Території за природно-кліматичними, демографічними, соціально-економічними умовами, рівнем розвитку продуктивних сил, виробничої і невиробничої інфраструктури істотно різняться. Це потребує диференційованого підходу до прийняття управлінських рішень, з урахування місцевих особливостей та виокремлення типу територій, на які мають бути спрямовані заходи розвитку тощо.

В умовах посилення глобалізаційних процесів та переходу до ринкової економіки, зміщуються акценти із здійснення галузевого управління до запровадження функціональної системи державного управління територіями. В сучасних геополітичних умовах актуальний регіональний підхід до визначення проблем та розвитку територій.

Формування та реалізація державної політики розвитку територій - це об'єктивна необхідність, проте така політика має бути обґрунтованою певною науковою базою. Крім того, значної ваги набуває виокремлення дієвих інструментів для реалізації такого роду політики держави.

Поняття «територія» - багатостороннє та використовується у дещо споріднених, проте різних за своєю суттю значеннях, з точки зору географічних, юридичних, економічних та державно-управлінської наук. Юридичний словник [9] трактує поняття території як частини земної поверхні з повітряним простором та розташованими під нею надрами у визначених межах, що має певне географічне положення, природні та створені в результаті діяльності людей умови і ресурси. С. Кузик, О. Шаблій та М. Книш у своєму посібнику з економіко-соціальної географії світу [4] відзначають, що термін «територія» вживається для позначення частини земної суші, яка характеризується єдністю (політико-адміністративною, економічною, природно-географічною та ін.)

Державна територія - це частина земної кулі, що належить певній державі на законних підставах, у межах якої вона здійснює суверенітет [8]. Державна територія охоплює: суходіл; внутрішні води; територіальні води; надра суходолу і шельфу під морськими водами, що належать Україні; повітряний простір над суходолом і водами; умовні території. Досить цікавим є виділення так званих «умовних територій», до яких можна віднести як регіони/області, так і їх частини або сукупність, умовно виокремленні з певною метою.

З точки зору державного управління, як управління соціального, важливим є виокремлення людської складової території. Проте, варто пам'ятати, що соціальна функція

управління нерозривно пов'язана з його економічною функцією. А виходячи із ст. 132 Конституції України, де прописано, що «територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [3]», територія, як об'єкт управління, виступає соціально-економічною системою.

Державна служба статистики України, в розрізі Класифікації інституційних секторів економіки України користується терміном «економічна територія країни» та дає пояснення, що це географічна територія, що перебуває під юрисдикцією уряду даної країни, у межах якої відбувається пересування людей, товарів та капіталів [6]. Вищевикладене пояснення терміну «економічна територія країни» підкреслює значення взаємодії соціальних та економічних факторів, опираючись на той факт, що уся економічна діяльність здійснюється людьми у формі юридичних або фізичних осіб для задоволення їх же потреб.

Гоголь Т. пропонує розпізнавати окремі території не як географічний простір, а «певні частини соціального (в першу чергу населення), природного (в тому числі природно-ресурсного і екологічного), економічного, інфраструктурного, культурно-історичного та просторового потенціалів країни, яка належить до повноважень державних і місцевих органів влади [1]». Таким чином зазначається важливість спрямованості розвитку територій з огляду на наявні потенціали.

Світовий досвід свідчить, що територію варто розглядати не лише як місце, на якому проходять державно-управлінські впливи та взаємодія певних суб'єктів, а і як своєрідний ресурс та джерело розвитку. Так, Законом Болгарії «Про регіональний розвиток» [11], крім «регіонів планування», виокремлено «цільові регіони», а саме: регіони економічного зростання; регіони спаду промислового виробництва; околиці; сільські та гірські райони; регіони з високим рівнем безробіття.

Законом Польщі «Про принципи підтримки регіонального розвитку» від 12.05.2000 року [10] введено поняття «територія підтримки» - територія, виділена у зв'язку з існуванням на ній проблем розвитку і що підлягає певним діям з боку Уряду, урядової адміністрації та одиниць територіального самоврядування.

В Україні використовується поняття «депресивна територія». Території надається статус депресивної з метою створення правових, економічних та організаційних засад для вжиття державними органами та органами місцевого самоврядування особливих заходів для стимулювання розвитку таких територій [7].

В межах дослідження, автором пропонується визначення «території, що потребують розвитку» - це умовна частина території держави, в межах однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць, з притаманними їй, соціально-економічними, природно-географічними, культурно-історичними нашаруваннями, що у зв'язку з виникненням або існуванням на ній проблем розвитку, втрачають свої позиції та потребують скоординованого втручання з боку органів публічного управління щодо розробки і втілення в життя стратегічного комплексу заходів розвивального характеру.

Підкреслимо, що у зв'язку із стрімким розвитком науки державного управління, не втрачає свою актуальність пошук та виокремлення нових та удосконалення вже існуючих інструментів реалізації державної політики.

Водночас, варто відмітити, що окрему територію все більше розглядають як бізнес-об'єкт та економічний продукт, що обумовлює поширення застосування до неї інструменту бізнес-планування. На перетині цих тенденцій виникають нові управлінські інновації [2, с.137]. Крім інших, сьогодні, кластерний підхід до реалізації державної політики розвитку територій може стати таким інструментом.

Список використаних джерел

1. Гоголь Т. В. Сільські території як об'єкт державного регулювання: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Gogol.pdf. – Назва з екрану.
2. Інструменти регіонального розвитку в Україні [Текст]: навч. посіб. / О. В. Берданова, Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко [та ін.] ; за ред. В. М. Вакуленка, О. В. Берданової. – К. : НАДУ, 2013. – 286 с.
3. Конституція України [Електрон. ресурс]: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/annot/254к/96-вр>.
4. Кузик С. П. Економічна і соціальна географія світу [Текст]: навчальний посібник для студентів географічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С. П. Кузик, О. І. Шаблій, М. Книш. – Львів : Світ, 2005. – 672 с.
5. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком [Текст]: монографія / В. В. Мамонова. – Х. : Вид-во ХарРІДУ «Магістр», 2006. – 196 с.
6. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України [Електрон. ресурс]: наказ Державного комітету статистики України від 18.04.2005 № 96 (v0096202-05). – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0096202-05>.
7. Про стимулювання розвитку регіонів : закон України від 28 верес. 2005 р. № 2850-IV – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2850-15.

8. Пронюк, Н. В. Сучасне міжнародне право [Текст]: навч. посібник / Н. В. Пронюк. – К. : КНТ, 2010. – 280 с.
9. Юридичний словник: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/dictionary/t/teritoriya.htm>.
10. Ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego z dnia 12 maja 2000 r. – Access mode : <http://www.sejm.gov.pl>. – Title from screen.
11. Закон за регионалното развитие В сила от 31. 08. 2008 г. – Access mode : www.mrrb.government.bg/index.php?controller=articles&id=375. – Title from screen.

Матвеева О. Ю.,

старший викладач кафедри
економіки та регіональної
економічної політики
ДРІДУ НАДУ

АКАДЕМІЧНА ІНКУБАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Переорієнтація вітчизняної економіки на підтримку інновацій в усіх сферах господарської діяльності вимагає побудови нових моделей взаємовідносин між владою, громадою та бізнесом. Сучасні інтеграційні тенденції розширюють це коло контрагентів, додаючи до нього наукові організації. Наукові заклади все більш активно беруть на себе завдання щодо налагодження ефективної кооперації між представниками влади, бізнесу та громади. Однією з найбільш зручних форм забезпечення такої взаємодії на місцевому й регіональному рівнях виступають академічні інкубатори інноваційного підприємництва. Саме в них створюються умови для становлення засад впровадження інновацій, орієнтованих на втілення передових технологій та виготовлення товарів (або надання послуг) [1, с. 4], що відповідають актуальним потребам ринку, а також громадському попиту.

Академічний інкубатор інноваційного підприємництва являє собою інфраструктурну платформу для розвитку інноваційних проектів в різних галузях науки й напрямках бізнесу, що утворюється на базі вищого навчального закладу. Ключовими сферами його діяльності є надання науково-освітніх послуг, допомога у впровадженні інновацій, залученні інвестицій, аналізі ринку та всебічна підтримка реалізації підприємницьких ініціатив (рис. 1).

Інкубатор виступає і спеціальним інструментом економічного розвитку території, на якій він розташований. Тому основним його призначенням, з точки зору місцевого управління, є прискорення росту і успішної самореалізації підприємств та підприємців за

допомогою надання комплексу ресурсів та послуг з підтримки їхньої ділової активності. Відповідно до такого призначення, головним завданням інкубатора стає створення успішних підприємств або допомога у модернізації діючих для того, щоб пройшовши спеціальні програми, вони здобули фінансову й організаційну самостійність.

Інкубатор допомагає виживати і зростати молодим підприємствам на початковому етапі їхньої діяльності на ринку, коли вони найбільше піддаються ризикам. Інкубатор сприяє активному розвитку підприємств, які надалі зможуть залишити інкубатор і працювати самостійно.

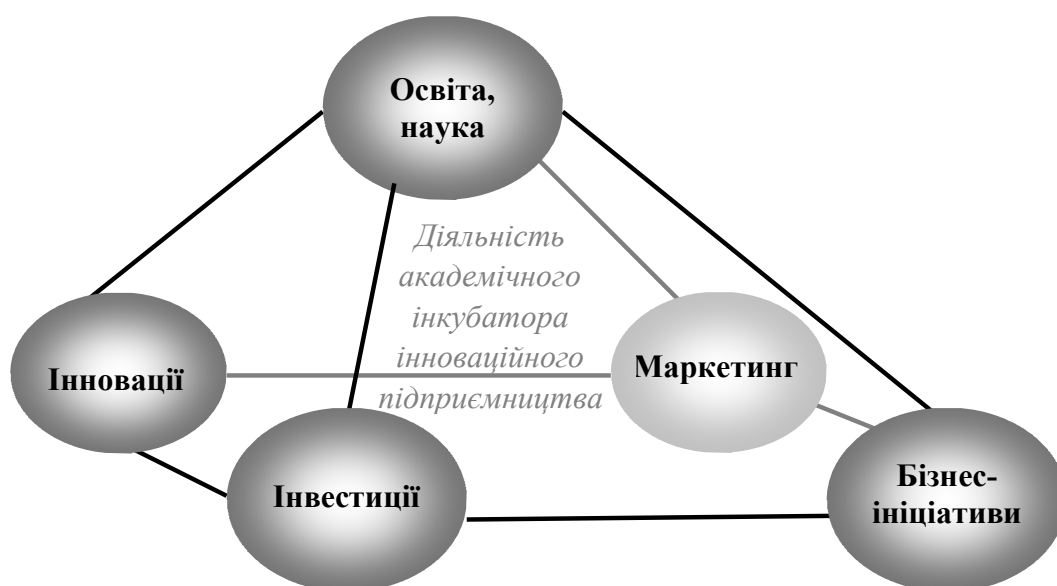

Рис. 1. Ключові сфери діяльності академічного інкубатора інноваційного підприємництва

Складено на основі [1; 2; 3]

В Україні ця форма підтримки малого підприємництва є особливо актуальною через специфічність умов розвитку та ведення бізнесу (зокрема, високий рівень інфляції, законодавча невизначеність, тривалість наслідків фінансово-економічної кризи, політична нестабільність, податковий тиск). Її вплив на місцевий розвиток проявляється у декількох аспектах. По-перше, це аспект якісної реалізації підприємницьких ініціатив. Встановлено, що з числа малих підприємств, які самостійно розпочали свою діяльність, за 3 роки виживає тільки 14 – 30 %, у той час як у бізнес-інкубаторі – 85 – 86 %. Бізнес-інкубатори визнані одним з найбільш результативних елементів підтримки підприємництва у світі, знижуючи ризики у бізнесі до 20 % [1, с. 20]. По-друге, це аспект місцевого управління. Для органів місцевого самоврядування актуальність «інкубаторного» підходу, в основі якого лежать цілі

і завдання творення відповідної політики місцевого розвитку, обумовлена необхідністю формування сприятливого підприємницького середовища на територіях та надання адресної підтримки бізнес-єдинцям. Такий підхід заслуговує особливої уваги, адже при різнобічному, комплексному використанні він дозволяє сконцентрувати капітал та поліпшити інвестиційний клімат в окремих галузях, а також містах, районах, регіонах виходячи із стратегічних цілей розвитку виробництва.

Не менш важливим аспектом місцевого розвитку є кластеризація підприємств та організацій у окремих секторах економіки. Вона суттєво підвищує ефективність роботи цих підприємств, вдосконалює процес виробництва. Подальше підвищення її ефективності уможливується за умов цільового утворення підприємств, діяльність яких спрямована на задоволення об'єктивно існуючих потреб територій. Тобто інкубатор та кластер можуть взаємодіяти у напрямі розвитку інноваційного підприємництва не тільки в бізнес-інкубаторі, але і на рівні регіону в цілому. Ключові точками такої взаємодії:

- залучення венчурних інвестицій для реалізації та підтримки передових технологій;
- забезпечення повного циклу інноваційного процесу, який включає освіту, науково-дослідні роботи, а також їхнє впровадження, комерціалізацію отриманих результатів;
- створення і розвиток інноваційних компаній та стартапів, які займаються розробками й науковими дослідженнями, в тому числі створених студентами вищого навчального закладу – бази функціонування бізнес-інкубатора;
- збільшення кількості робочих місць і числа інноваційних підприємств.

Відповідно місцеві підприємства можуть брати участь у відборі кращих інноваційних проектів, що дозволить отримати не лише фінансові ресурси на розвиток власної справи, а й кваліфіковану допомогу щодо складання бізнес-планів або роз'яснення організаційних, юридично-правових питань з приводу ведення бізнесу. Таким чином кластеризація діяльності бізнес-інкубатора виступає інструментом підтримки інноваційного розвитку територій та регіону в цілому.

У будь-якому випадку, бізнес-інкубатор працює за принципом акселератора [2; 3]. Така модель підтримки підприємництва на стадії його становлення та початкового розвитку передбачає інтенсивний розвиток бізнес-проекту в найкоротші терміни. Для швидкого виходу підприємства на ринок він допомагає своїм резидентам у пошуку «посівних інвестицій», надає у тимчасове розпорядження власну інфраструктуру, допомогу в розробці бізнес-моделі, та, як наслідок, можливість за кілька місяців перетворити ідею в працюючий бізнес [2]. В цілому ж академічний інкубатор підприємництва надає такі основні послуги:

- коучинг і практична допомога у венчурному управлінні підприємством, включаючи складання бізнес-плану;
- отримання доступу до венчурного фінансування;
- надання ділових та технічних послуг щодо підтримки проектів;
- облаштування загального офісного простору та забезпечення обладнанням.

Безпосередня діяльність інкубатора щодо перетворення ідеї в працюючий бізнес починається з відбору перспективних проектів, що зможуть окупитися. Наступним етапом є навчання та консультування. Під час проходження освітньої програми резиденти дізнаються, як правильно створювати продукт, говорити на одній мові як зі своїми користувачами, так і з потенційними інвесторами. Після того, як проект дозволяє підприємству стати резидентом інкубатора, консультанти починають допомагати розпочати власну справу, вирішувати виникаючі юридичні питання і оформляти стандартний пакет документів [2]. Одночасно відбувається пошук фінансових ресурсів або посівних інвестицій.

Протягом інкубаційного періоду всі проекти отримують можливість брати участь в програмі навчання, яка містить курси в області customer development та product development (управління розробкою продукту) [2]. В рамках навчання резиденти отримують знання в галузі менеджменту, економіки, інвестицій, інтелектуальної власності. Крім цього, вони мають можливість на регулярній основі спілкуватися з успішними підприємцями, які вже пройшли подібний шлях до успіху в розвитку своєї справи.

Особливе місце серед числа послуг, що надаються в рамках інкубаційної програми підприємництва, є приватні консультації. Виходячи із розуміння того, що стартап-проект на ранній стадії його функціонування існує в умовах ідейної та організаційно-інституційної невизначеності, інкубатор пропонує послугу кураторства [2]. Такий підхід передбачає призначення індивідуального консультанта проекту, який має можливість і здатність допомогти й порадити найбільш вдалу стратегію розвитку підприємства та просування продукту.

Але найбільшої уваги заслуговує послуга щодо пошуку інвестицій під реалізацію проектів резидентів. За статистикою більше 50 % резидентів академічних інкубаторів підприємництва, що діють на засадах самоокупності, залучають інвестиції від зовнішніх інвесторів [2]. Здійснити пошук венчурних інвесторів та бізнес-ангелів допомагають організовані інкубатором зустрічі з потенційними інвесторами, які, в свою чергу, також шукають перспективні проекти серед його резидентів. Допомога інкубатора в залученні молодими підприємцями інвестицій не закінчується укладанням угоди з інвестором. Куратор здійснює супровід такої співпраці протягом усього періоду реалізації проекту.

Таким чином, академічна інкубація підприємництва постає сьогодні динамічним процесом створення та розвитку венчурних фірм. Інкубатор зрощує молоді підприємства, допомагаючи їм рости на початковому етапі їхнього становлення періоду та знижувати ризика до мінімуму. Основною метою академічного інкубатора підприємництва є утворення стійких до ризиків фірми, що здатні генерувати інноваційні ідеї та комерціалізувати їх, створювати робочі місця, формувати нову корпоративну культуру і цінності, зміцнювати економіку.

Список використаних джерел

1. Академічний бізнес – інкубатор: організаційно – методичне забезпечення впровадження інновацій : практ. посіб. / за заг. і наук. ред. С. М. Серьогіна. – Д. : Принта, 2013. – 120 с.
2. Бизнес – инкубатор МГУ: прокачка для стартапа. – Режим доступа : <http://journal.dasreda.ru/practice/3812-biznes-inkubator-mgu-prokachka-dlya-startapa>. – Загл. с экрана.
3. Развитие инновационного предпринимательства: прорывные методы / В. Котельников. – Режим доступа : www.cecsi.ru/incubator.html. – Загл. с экрана.

Матвеевко О. В.,

аспірант кафедри Національної безпеки НАДУ при Президентіві України,
начальник відділу Управління верифікації
Генерального штабу Збройних Сил України

РОЛЬ КОНТРОЛЮ НАД ОЗБРОЄННЯМ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ ГОЛОВУВАННЯ УКРАЇНИ В ОБСЄ

Україна є учасницею Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) з 30 січня 1992 року. Одностайно ухвалене Радою Міністрів ОБСЄ у листопаді 2010 р. рішення про головування України в ОБСЄ в 2013 році стало визнанням ролі нашої держави у зміцненні регіональної безпеки і стабільності, а також здатності української дипломатії очолити переговорний процес з питань удосконалення безпеки в регіоні її відповідальності від Ванкувера до Владивостока [1].

Результатом головування України в ОБСЄ у 2013 році стала ініціація діалогу з питань функціонування режиму контролю над звичайними озброєннями в Європі, що є одним з

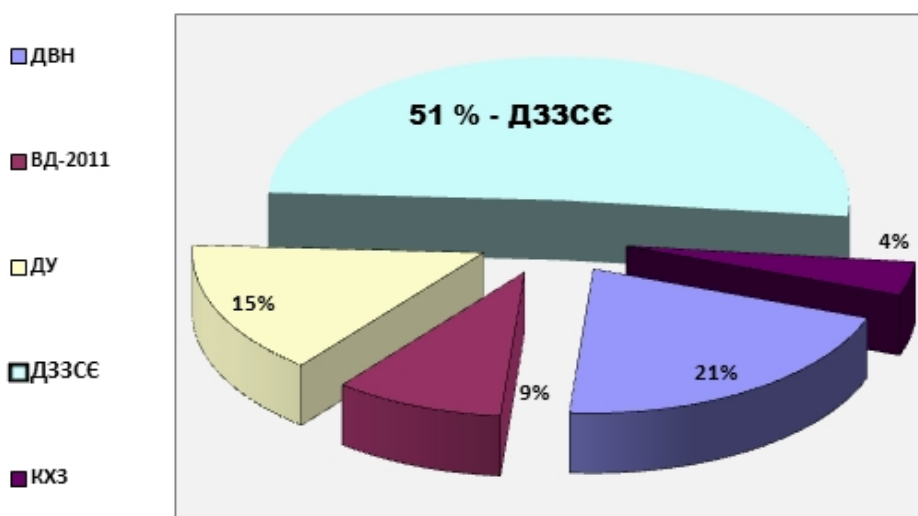
ключових елементів стабільності на просторі ОБСЄ. Головуванням представлено на розгляд держав-учасниць Організації пропозиції щодо засад майбутнього режиму та проведено їхнє широке обговорення [2].

Аналіз кількісних показників імплементації 53 контрольних заходів з боку 20 європейських держав, США та Канади у сфері контролю над озброєнням на території України протягом 2012 року показує, що Договір про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ) складає більше ніж половину від усіх інших договорів разом узятих (див. діаграму 1), тому він заслуговує на підвищену увагу.

Ретроспектива укладення в 1990 році ДЗЗСЄ нагадує, що цей договір розроблявся для того, щоб знизити рівень і небезпеку збройної конфронтації двох військово-політичних блоків у Європі, які (особливо Організація Варшавського договору) зосередили у зоні зіткнення один з одним колосальні угруповання звичайних збройних сил, є не менш актуальним і сьогодні [3]. На теперішній час ДЗЗСЄ є призупиненим з боку Російської Федерації що накладає додаткові навантаження на Україну, в першу чергу з боку країн Альянсу, насамперед, в режимах інспекційної діяльності на території нашої держави.

На території України за Договором про звичайні збройні сили в Європі [4] протягом 2011 року проведено 27 контрольних заходів без права відмови, а у 2012 році цей показник збільшився на 7,4 відсотки.

Діаграма 1
Кількісні показники імплементації 53 контрольних заходів з боку 20 європейських держав, США та Канади у сфері контролю над озброєнням на території України протягом 2012 року

51% - Договір про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ)

21% - Договір про відкрите небо (ДВН)

15% - Двосторонні угоди з суміжними державами (ДУ)

9% - Віденський документ 2011 року (ВД-2011)

4% - Конвенція про заборону хімічної зброї (КХЗ)

Українська сторона продовжує розглядати ДЗЗСЄ базовою складовою забезпечення військової безпеки, підтримання миру і стабільності в Європі і виступає за збереження його режиму в широкому розумінні системи забезпечення стабільності та безпеки на Європейському континенті.

З боку нашої держави визнано необхідність удосконалення режиму ДЗЗСЄ, ратифікуючи Угоду про адаптацію ДЗЗСЄ. Україна чітко визначила свою позицію щодо умов, необхідних для набуття нею чинності. Міністерство закордонних справ України наголошує на важливості виконання ДЗЗСЄ усіма державами-учасницями у повному обсязі і вирішення існуючих проблем шляхом досягнення компромісних рішень у ході переговорів.

Призупинення дії ДЗЗСЄ може стати поштовхом для відродження атмосфери недовіри та мати негативні наслідки для системи європейської безпеки. Закликаючи усі держави - учасниці Договору до конструктивного діалогу, Україна виходить з того, що головна увага має бути приділена пошуку взаємоприйняттого рішення, яке дозволило б уникнути руйнації існуючого механізму контролю над звичайними озброєннями в Європі.

Україна готова взяти активну участь у такому діалозі. Якщо загальний режим ДЗЗСЄ, який протягом сімнадцяти років забезпечував військово-політичну стабільність в Європі, буде зруйнований, Україна залишає за собою право вжити адекватних заходів для забезпечення своїх інтересів національної безпеки.

Імплементация договору при умовах комплексної взаємодії зацікавлених структур, застосування потенціалу їх людського фактору та відповідної аналітичної роботи сприятиме: своєчасному виявленню, запобіганню і нейтралізації реальних та потенційних загроз національним інтересам у зовнішньополітичній, оборонній, соціально-економічній, енергетичній, продовольчій, екологічній та інформаційній сферах.

Наземна інспекція надає можливість підрахунку озброєння та техніки, огляду відповідних територій, спілкування з особовим складом військових формувань та фотографування. Раптовість перевірки та неможливість відмови, збільшує достовірність отриманої інформації. Забезпечуються умови для ознайомлення з новітніми видами військової техніки та озброєнь, вивчення закордонного досвіду з відновлення спроможності оборонно-промислового комплексу щодо впровадження новітніх технологій як на основі кооперації з державами - партнерами, так і впровадження власних замкнених циклів створення військової техніки та озброєнь. Здійснюється вивчення вимог європейських інституцій безпеки для аналізу та впровадження передового досвіду в Україні.

2 – 5 грудня 2013 року, напередодні 20-го засідання Ради Міністрів країн ОБСЄ в рамках Паралельної конференції громадянського суспільства ОБСЄ, відбулось обговорення річного головування України в ОБСЄ та перспектив розвитку для цієї міжнародної організації.

Попри позитивний досвід України з питань головування, проблеми контролю над озброєнням потребують прискіпливої уваги членів ОБСЄ і не можуть вважатись вирішеними станом у найближчу перспективу [5]. Ухвалене у Дубліні рішення Ради Міністрів ОБСЄ щодо започаткування процесу «Гельсінкі+40», яке засвідчило налаштованість усіх держав-учасниць до результативного діалогу з ключових питань на шляху до відзначення у 2015 році 40-ї річниці ухвалення Гельсінського Заключного Акту лише підкреслює цю проблематику.

Отже, головування України в ОБСЄ у 2013 році ініціювало активний діалог серед 57 держав-учасниць з питань функціонування режиму контролю над звичайними озброєннями в Європі, що є одним з ключових елементів стабільності на просторі ОБСЄ від Ванкувера до Владивостока.

Серед пріоритетних підсумків головування України в ОБСЄ у 2013 році відокремлено, насамперед, забезпечення військової стабільності, транспарентності та передбачуваності, у якому провідну роль відіграватимуть контроль над озброєнням, роззброєння та заходи зміцнення довіри та безпеки.

Список використаних джерел

1. Матвеєнко О. В. Від головування в ОБСЄ до членства в ЄС – поєднання безпекових вимірів / О. В. Матвеєнко // Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю – Київ, 25 квітня 2013 р. Національна академія державного управління при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2013. – Т. 2. – С. 154 – 156.

2. Результати головування України в ОБСЄ у першому півріччі 2013 року. Матеріали брифінгу в Міністерстві закордонних справ України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/briefing/1174-brifing-v-mzs>

3. А. В. Торкунов Стратегічний паритет і контроль над озброєннями [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://refs.co.ua/52970Strategicheskiiy_paritet_i_kontrol

4. Договір про звичайні збройні сили в Європі [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_314

5. МЗС про прийнятті рішення на 20-му засіданні Ради Міністрів ОБСЄ [Електронний ресурс] / Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk.

Михайленко О. В.,

Аспірант кафедри філософії,

соціології державного управління

ДРІДУ НАДУ

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ : ЗДОБУТКИ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Державна сімейна політика – важливий інструмент впливу на забезпечення умов для всебічного розвитку сім'ї та її членів, найповнішої реалізації сім'єю своїх функцій і поліпшення життєвого рівня, укріплення і розвитку соціального інституту сім'ї в цілому.

До основних напрямів державної сімейної політики, крім іншого, належать:

- формування у свідомості людей розуміння важливості ролі сім'ї у житті суспільства, вихованні нового покоління, забезпеченні суспільної стабільності та прогресу;
- сприяння поширенню сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, профілактика дитячої бездоглядності, жебракування, запобігання правопорушенням;
- створення у державі єдиної соціальної інфраструктури з метою обслуговування сім'ї та виконання завдань, пов'язаних з її життєзабезпеченням [1].

На засіданні Кабінету Міністрів України у березні поточного року Президентом України були проголошені нові соціальні ініціативи, які спрямовані на посилення соціального захисту дітей та підтримку сімей: поліпшення соціального становища дітей, їх всебічний розвиток, забезпечення родинного затишку кожній дитині [2].

А отже завдання держави – створити таку систему, яка б гарантувала захист і підтримувала дитину та родину з дітьми на усіх етапах: від народження до початку дорослого життя.

У рамках соціальних ініціатив Глави держави кожна малозабезпечена сім'я отримає в середньому додаткове (у порівнянні з 2012 роком) зростання доходів: до кінця 2013 року – на 619 грн., у 2014 р. – на 976 грн. Крім цього, передбачено збільшення на 25% надбавки по догляду за дитиною-інвалідом з найтяжчим ступенем функціональних обмежень: до 729 грн. для дітей віком до 6 років, та до 907 грн. для дітей віком 6-18 років. Розмір допомоги для догляду за дитиною-інвалідом, яка потребує постійного стороннього догляду, збільшено у півтора рази.

Нові соціальні ініціативи Президента України спрямовані на майбутнє дітей. Особлива увага приділяється розширенню мережі дошкільних навчальних закладів, що дасть

можливість забезпечити місцями 85% дошкільнят та відповідатиме європейським стандартам. Розвиток дошкільної освіти сприятиме соціалізації дітей, їх повноцінній підготовці до навчання у школі, а також надасть батькам можливість реалізувати своє право на працю.

Забезпечення доступу кожної дитини до дошкільної освіти – одне з пріоритетних завдань обласної влади на 2013 рік.

За 11 місяців поточного року в містах і районах Дніпропетровщини відкрито 9 нових дитячих садків, 12 навчально-виховних комплексів (НВК) і 58 додаткових груп для дітей. До кінця року планується відкриття ще 6 дитячих садків та 6 НВК. Це нові дитячі садки на 22 групи і 410 місць в Дніпродзержинську, Петропавлівському, Васильківському, Дніпропетровському і Павлоградському районах. Нові навчально-виховні комплекси на 8 груп і 215 місць – в Дніпродзержинську, Апостолівському, Дніпропетровському, Криничанському, Магдалинівському районах.

На сьогоднішній день на Дніпропетровщині дошкільною освітою охоплено 93 % дітей у віці до 5 років. Діти п'ятирічного віку 100% отримують дошкільну освіту.

За пропозиціями від міст і районів області у 2014 році заплановано відкрити 15 дитячих садків і створити 10 навчально-виховних комплексів, відкрити 40 додаткових груп при вже діючих садках [3].

Щороку приблизно 8 тисяч дітей у нашій країні стають соціальними сиротами. Це діти, яких не можуть виховувати батьки, родини яких потрапили у складні життєві ситуації. З кожною дитиною потрібно працювати, щоб повернути її у свою рідну сім'ю, або створити умови, наближені до таких.

Захист прав дітей-сиріт та розвиток сімейних форм виховання – пріоритетний напрям державної сімейної політики. На Дніпропетровщині ведуться системні роботи для того, щоб кожна дитина мала свою люблячу родину.

На теренах Дніпропетровської області реалізовується пілотний проект щодо стовідсоткового забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сімейними формами виховання.

Починаючи з травня 2011 року, Дніпропетровська область взяла курс на новий формат вирішення питання сирітства – влаштування дитини до сімейних форм виховання.

Дніпропетровською обласною державною адміністрацією спільно з Благодійним фондом «Розвиток України» реалізується проект «Родина для дитини». За період існування Проекту область стала лідером серед регіонів України: на 847 осіб збільшилася кількість дітей, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу (станом на

01.01.2011 р. – 711 дітей на 01.09.2013 р. – 1558 дітей). За цей час створено 22 дитячих будинків сімейного типу, 54 прийомним сім'ям надано матеріальну допомогу [4].

Крім допомоги при влаштуванні дітей у родини, ведеться робота у напрямку попередження соціального сирітства. Особлива увага приділяється сім'ям, які опинилися в складних життєвих ситуаціях. За статистикою в області з 9 тисяч дітей-сиріт 6,5 тисяч «осиротіли» при живих батьках. Саме тому особливий акцент в регіоні ставиться на популяризації сімейних цінностей: проводиться інформаційна кампанія в пологових будинках та лікарнях щодо попередження випадків відмови матері від новонароджених дітей, працюють консультаційні пункти територіальних центрів соціальних служб.

Важливим напрямком реалізації програми є розробка системи запобігання негативних ситуацій у прийомних сім'ях, навчання прийомних батьків та усиновителів, підготовка потенційних батьків. Створено тренінговий центр, в якому проходять спеціальні тренінги та консультації для тих, хто тільки вирішив взяти дитину в сім'ю або, взявши, зіткнувся з проблемами. У всіх містах і районах області діють групи взаємної підтримки прийомних батьків для спілкування, обміну досвідом та отримання консультацій. Також у Дніпропетровській області проводиться робота з навчання соціальних працівників.

В Дніпропетровській області з 9 тис. 166 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання влаштовано 8 тисяч 148 дітей, що становить 88,9%. Це один із найкращих показників в Україні. За результатами оцінки діяльності обласних адміністрацій за перше півріччя 2013 року Дніпропетровська область зайняла перше місце в категорії «Захист прав дітей».

На сьогодні керівництвом Дніпропетровської області поставлено завдання створити на Дніпропетровщині мережу центрів матері та дитини. Це – заклади тимчасового проживання жінок, що перебувають на 7-9 місяці вагітності, а також матерів з дітьми віком від народження до 18 місяців, які опинилися в складних життєвих обставинах. У Дніпропетровську такий центр буде відкрито вже на початку 2014 р. Також центри з'являться у Дніпродзержинську та Кривому Розі [3].

На базі Дніпропетровського районного дитячого будинку «Родина» триває процес створення Центру соціальної підтримки дітей та сімей. Це перший центр в Дніпропетровській області, створений в рамках співпраці з облдержадміністрацією та організацією «Надія і житло для дітей».

Мета центру – надання якісних та доступних соціальних послуг, щоб вразливі сім'ї могли зберегти свої сім'ї. Зокрема планується, що Центр буде надавати наступні послуги: захист дітей з найбільш вразливих сімей, створення безпечного для дитини середовища,

попередження вилучення дітей із сімей, підтримка сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Модель розвитку сімейних форм виховання Дніпропетровщини розглядається як базова для всієї України. Це реальний шлях переходу від радянської інтернатної системи до форматів, коли всі діти виховуються тільки в сім'ях.

В країні є ще значна кількість дітей, що потребують сторонньої підтримки. Тому, подальша робота професійних соціальних працівників, громадських організацій, державних установ та пересічних громадян має бути в об'єднанні зусиль для підвищення відповідальності за долю кожної дитини.

Доцільно активізувати соціальну рекламу, що містить інформацію про тих дітей, які в даний час очікують на усиновлення, та пропагує культуру усиновлення дітей. Це сприятиме швидшому пошуку сімей, які готові усиновити або взяти на виховання дитину.

Увага місцевої влади має бути прикута до підвищення якості підготовки до батьківства кандидатів в усиновителі, опікуни, прийомні батьки та батьки-вихователі та надання вчасної та якісної психологічної, правової, педагогічної допомоги сім'ям, які уже виховують дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування (особливої уваги та підтримки потребують сім'ї, які взяли на виховання дітей з особливими потребами).

Список використаних джерел

1. Про концепцію державної сімейної політики : Постанова Верховної Ради України від 17 верес. 1999 р. № 1063-XIV. – Режим доступу: [zakon4.rada.gov.ua laws/show/1063-14](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1063-14).
2. Нові соціальні ініціативи Президента України: діти – майбутнє України : – Режим доступу: www.president.gov.ua/docs/initiative_11.pdf.
3. Дніпропетровська обласна державна адміністрація: – Режим доступу www.adm.dp.ua.
4. Проект «Родина для дитини» : – Режим доступу: www.fdu.org.ua/family/for_child.

Мосціпан Р. М.

аспірант кафедри економічної політики НАДУ
Національна комісія, що здійснює державне
регулювання у сфері ринків фінансових послуг
начальник третього інспекційного відділу
на ринку страхування департаменту

НОВІТНІ ВИКЛИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ АКЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ НЕПОКОРИ

«Наприкінці листопада в Києві та деяких інших містах України почалися масові акції протесту на підтримку євроінтеграції та за зміну влади в країні. Мітинги були спровоковані відмовою українського уряду від підписання договору про асоціацію з Євросоюзом. В окремих акціях у Києві («народних віче») взяли участь сотні тисяч осіб» - наголошують засоби масової інформації (ЗМІ) по всьому світі висвітлюючи події останніх тижнів в нашій державі [1].

Ми стали очевидцями як прямого переходу адміністративних будівель (Київська міська державна адміністрація) під контроль мітингувальників так і очевидцями блокувань, чи навіть в певній мірі осади, приміщень вищих органів державної влади України, насамперед Адміністрації Президента України та Кабінету Міністрів України. Політичний вихор на сьогодні захопив всі без перебільшення верстви населення та приковує до інформаційних повідомлень ЗМІ краще за магніт.

В таких умовах ефективне та результативне функціонування всіх гілок влади максимально ускладнюється та вимагає напруження всіх розсудливих сил службовців доброї волі.

Акції громадянської непокори, як цивілізована форма протестної акції, має на меті залучення громадськості до певних проблем та висуває вимоги до законодавчих органів щодо, наприклад, внесення змін у законодавстві [2].

Серцевиною новітніх протистоянь, як нам відомо, є питання підписання договору про асоціацію з Євросоюзом. Слід підкреслити, що парафування Угоди про асоціацію між Євросоюзом і Україною розпочалося 30 березня 2012 року в Брюсселі більше ніж через п'ять років інтенсивних переговорів. Після підписання кожної зі 160 сторінок політичного тексту 19 липня 2012 року було парафровано 1100 сторінок об'ємної політичної частини стосовно створення поглибленої та всеосяжної ЗВТ (Зони вільної торгівлі) [3].

Отже, робота проведена колосальна, витрачені ресурси вражають, але результат на майданах країни. В таких умовах виникають безліч закономірних питань, як то: чому таке змогло трапитися? як вийти із становища? чи необхідні реформи в державному управлінні?

Експертне товариство надасть кваліфіковані та виважені відповіді на назрілі питання, а ми підкреслимо, що будь-які перетворення в господарських сферах сучасної держави, незалежно від політичного режиму, неможливі без її здатності ефективно реалізовувати

покладені на неї функції та швидко реагувати на виклики сучасності, як позитивні так і негативні.

У 2008-2009 роках Україна зіштовхнулася з черговою фінансово-економічною кризою, яка стала серйозним випробовуванням на міцність вітчизняної економіки та її здатності ефективно реагувати на нові економічні виклики та загрози. Водночас, криза виявила та посилила ті фундаментальні економічні проблеми, які в умовах високих темпів зростання ВВП перебували в латентному стані. Закономірно, що спроба розбудови на базі такої моделі господарського комплексу «держави добробуту» європейського зразка, в якій міцні вільні ринки гармонічно поєднувалися б з високими соціальними стандартами та широким переліком якісних державних послуг (освіта, медицина, транспортна інфраструктура тощо), виявилася невдалою [4, с. 5].

Відмітимо, що об'єктом науки державного управління є саме управління або один із його моментів: зовнішній об'єкт, що підлягає державно-управлінському регулюванню, наприклад, та чи інша сфера суспільного життя; сам процес управління; суб'єкт управління – той, чи інший орган чи система державного управління в цілому. Об'єктом може виступати і сама наука державного управління у разі її саморефлексії, внутрішньої реорганізації або визначення певних пріоритетів у контексті державної наукової політики [5, с. 19-20].

Тому на перший план виносяться питання забезпечення ефективного та результативного державного управління, що може забезпечити надійний розвиток всіх сфер життєдіяльності держави, в тому числі її економічну безпеку.

Слушним буде зазначити, що антиурядові протести надають додатковий тиск на економіку України – про що заявляють експерти міжнародного рейтингового агентства Fitch. За їх словами, політична невизначеність може збільшити попит на іноземну валюту, скоротити надходження інвестицій і сприяти витоку капіталу з країни. Ці тенденції будуть посилюватися зі збільшенням термінів акцій протесту [6].

За такого розвитку подій кожен протестний день може призводити, і напевне призводить, до погіршення ситуації в економіці країни в цілому, що вимагає від влади активних дій та рішучих кроків з врегулювання ситуації.

Президентом України призначений на посаду заступника голови адміністрації президента Юрій Чмиря котрий наголосив, що: «Дії влади мають бути зрозумілими для простих громадян. Люди повинні знати, що влада робить і навіщо, і чого чекати у майбутньому. Президент України ставить перед нами завдання роз'яснювати громадянам кожен наш крок, бути відкритими для людей. Ми маємо організувати ефективну системну роботу». Глава держави також доручив Юрію Чмирю налагодити більш тісний зв'язок з

представниками неурядових громадських організацій та особливу увагу приділити гуманітарній складовій [7].

Такі кроки влади, щодо відкритості та зрозумілості, а головне своєчасного обговорення назрілих проблем з суспільством, без перебільшення стануть ефективним інструментом вирішення ситуації, що триває, та запобігання можливим ризикам у перспективі.

Своєю чергою 17 грудня цього року відбулося засідання російсько-української міждержавної комісії та був підписаний пакет з 14 документів. Зокрема, російський Газпром і Нафтогаз України підписали доповнення до газового контракту 2009 року, згідно з яким вартість газу для України знизиться з \$ 410 до \$ 268,5 за тисячу кубометрів. Російський уряд також розмістить частину свого Фонду національного добробуту в розмірі \$ 15 млрд. у цінних паперах українського уряду.

У Європейській комісії схвально прокоментували зазначені домовленості між Україною і Росією, якщо вони взаємовигідні і не суперечать вже парафорованій угоді про асоціацію України та ЄС.

Реагуючи на домовленості, досягнуті між Україною і Росією в Москві, еврокомісар з питань розширення та Європейської політики сусідства Штефан Фюле нагадав: у ЄС завжди дотримувалися думки, що угода про асоціацію не ставить Київ перед вибором між Москвою і Брюсселем [8].

Вказане дає підґрунтя для більш детального аналізу ситуації та відповідної реакції в суспільстві. Однак, це питання наступних днів і тижнів, а ми в підсумку ствердимо, що вирішення новітніх проблем підвищення результативності та ефективності державного управління є назрілим і доцільним та таким, що відповідає найгострішим викликам сьогодення.

Список використаної літератури

1. Партия Януковича поддержала смену правительства Украины – Режим доступу: <http://lenta.ru/news/2013/12/16/government/>
2. Громадянська непокора – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Громадянська_непокора
3. Угода про асоціацію Україна – ЄС: дороговказ реформ – Режим доступу: www.kas.de/wf/doc/kas_32048-1522-13-30.pdf.
4. Молдован О. О. Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія / О. О. Молдован. – К. : НІСД, 2011. – 380 с.

5. Князев В. М. Про інноваційний характер науки державного управління // Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики: матеріали наук. – практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 27 трав. 2011 р. : у 2 т. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – 644 с.

6. Fitch: Политический кризис в Украине создает финансовые риски – Режим доступу: <http://finance.liga.net/economics/2013/12/16/news/36726.htm>

7. В Адміністрації Президента України введено нову посаду – заступника Глави АПУ – Режим доступу: www.president.gov.ua/news/29773.html.

8. В Еврокомиссии приветствовали договоренности Януковича – Путина – Режим доступу: http://news.liga.net/news/politics/946095-v_evrokomissii

Назар О. І.,

аспірант кафедри європейської інтеграції

ОРІДУ НАДУ

ОСНОВНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Без використання відповідних коштів реалізація покладених на органи публічного управління функцій не уможлиблюється. Тому, залежно від повноважень, у межах чинного законодавства визначається обсяг участі органів публічної влади безпосередньо у фінансовій діяльності. Масштаби цієї діяльності та міра участі неоднакові внаслідок відмінностей у завданнях та правовому статусі кожного з цих органів, до яких належать як представницька, так і виконавча публічна влада. За характером компетенції науковці виділяють органи публічної влади України загальної компетенції, такі, як, наприклад, Кабінет Міністрів України, та спеціальні органи публічної влади (міністерства, державні комітети і т. і.). До органів загальної компетенції, як вважають фахівці, слід віднести й Президента та Верховну Раду України.

Органи, які здійснюють управління місцевими фінансами можна згрупувати таким чином. До першої групи – тобто до фінансових органів місцевого самоврядування належать фінансові відділи виконавчих комітетів та інших виконавчих органів місцевого самоврядування. До другої групи – до місцевих фінансових органів у системі виконавчої влади належать: Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим, фінансові управління та відділи місцевих державних адміністрацій, а також спеціалізовані фінансові установи, а

саме: територіальні органи Державної податкової адміністрації, Головного контрольно-ревізійного управління, Державного казначейства України [2].

Особливим напрямком фінансової діяльності органів публічної влади є розробка, прийняття та реалізація Державного бюджету України. Бюджетний кодекс України визначає бюджет як план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Відповідно, закон про Державний бюджет - це закон, який затверджує повноваження органів державної влади здійснювати виконання Державного бюджету України протягом бюджетного періоду.

Політичне значення бюджету полягає в тому, що законодавчий орган своїм волевиявленням затверджує обсяг видатків та доходів бюджету на планований рік і цим ставить уряд під свій контроль. Бюджет є документом, що обмежує і розподіляє фінансові ресурси, які уряд використовуватиме для надання допомоги і послуг з метою поліпшити добробут народу. Бюджет є результатом компромісу між альтернативними поглядами на бажані масштаби і характер діяльності уряду. Такі самі риси характерні і для муніципальних фінансів. Державному бюджету належить центральне місце в системі державних фінансів. Він охоплює всі сфери економічної діяльності держави. За своєю сутністю бюджет характеризує фінансове становище держави. Головне призначення державних фінансів - через різноманітні фінансові інституції сприяти успішному економічному і соціальному розвитку держави, забезпеченню прав і свобод людини. Досягають цього через методи і форми мобілізації фінансових ресурсів у розпорядження держави та використання їх на цілі розвитку економіки, забезпечення соціальних гарантій населенню, утримання армії, органів усіх ланок влади [3].

Сукупність зазначених форм і методів дістала назву фінансового механізму системи управління в державі. Від того, наскільки він досконалий, залежать темпи економічного і соціального розвитку, добробут громадян. Важливе значення має те, скільки фінансових ресурсів від загальної їх кількості, створюваних у державі, вона акумулює у своєму розпорядженні і на які цілі використовує. Проте ці загальні показники ще не забезпечують повної характеристики ефективності фінансового механізму.

У сфері мобілізації, розподілу й використання централізованих фондів коштів дістає відображення бюджетна політика. Бюджетна політика - це діяльність органів державної влади щодо формування бюджету держави, його збалансування, розподілу й перерозподілу бюджетних ресурсів та забезпечення всеохоплюючого контролю за їх використанням.

Залежно від структури бюджетних видатків така політика має соціальне, економічне або військове спрямування. В Україні згідно з Конституцією бюджетна політика повинна мати соціально-економічне спрямування. Базуючись на нормах чинного законодавства, в першу чергу Основного Закону та Бюджетного кодексу, державна влада, втілюючи бюджетну політику, визначає засади бюджетного устрою країни та побудову її бюджетної системи, а також організацію міжбюджетних відносин.

Відповідно до Конституції України бюджетний період для Державного бюджету України за особливих обставин може бути іншим, ніж календарний рік.

Як свідчить практика, не всі бюджетні рахунки можуть бути зведені за час бюджетного періоду (в першу чергу за капіталовкладеннями), і тому законодавство багатьох країн дозволяє використовувати бюджетні асигнування минулого року протягом певного періоду, який має назву пільгового строку (як правило, 1-2 місяці). Час, що складається з бюджетного періоду та пільгових строків, має назву рахункового періоду.

Таким чином, призначення бюджету в державі виявляється через систему економічних відносин, зокрема між державою і підприємницькими структурами у процесі мобілізації доходів, нагромаджень і фінансування з бюджету; між державою і населенням у процесі розподілу і перерозподілу валового національного продукту; між ланками бюджетної системи при бюджетному регулюванні. Дослідження та аналіз структури зазначених відносин дає можливість зрозуміти економічний зміст бюджету, його правове значення, глибше виявити його роль у розподільчих процесах і економіці держави в цілому. На цих засадах формується і проводиться цілеспрямована бюджетна політика.

Доволі часто місцеві фінанси ототожнюють з місцевими бюджетами, а це, у свою чергу, є помилкою, оскільки очевидно, що досліджувана категорія не вичерпується виключно місцевими бюджетами (хоча останні, безумовно, є центральною ланкою місцевих фінансів) [2].

Правові засади бюджетної системи становлять Конституція України, виданий на її основі Бюджетний Кодекс України, інші нормативно-законодавчі акти. Економічною основою бюджетної системи України є народногосподарський комплекс [4].

З наведеного випливає, що Конституція України наділяє представницьку гілку публічної влади правом формувати бюджет та контролювати його виконання, а виконавчу – проводити бюджет у життя.

Список використаних джерел

1. Конституція України 1996 р.: Офіційне видання Верховної Ради України. – К., 1996. – 120 с.

2. Литвин О. П. Правові основи здійснення управління місцевими фінансами України: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. Юридичних наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/О. П. Литвин. – Дніпропетровськ, 2010.

3. Мецелин М. О. Фінансове право: навч. посіб./ М. О. Мецелин, Т. О. Мацелик, В. А. Пригоцький. – К., 2011. – 356 с.

4. Орлюк О. П. Фінансове право: навч. Посіб. / О. П. Орлюк. – К.: Юрін-ком Інтер, 2003. – 527 с.

Нестеренко С.С.,

аспірант кафедри права і
законотворчого процесу

НАДУ

ЩОДО ВПЛИВУ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Демократичний розвиток може бути реалізований повною мірою лише за умови активної участі громадян у прийнятті суспільно-політичних рішень, адже сама суть демократії полягає у народному управлінні. Тобто, для побудови демократичної, соціальної, правової держави в Україні потрібно створити якнайбільше можливостей і умов для прямої участі громадян у прийнятті управлінських рішень. Активізація місцевих громад у процесі прийняття важливих суспільно-політичних рішень може дати імпульс до нової хвилі розвитку громадянського суспільства у всеукраїнському масштабі. Для цього має бути розроблена законодавча база, механізми за допомогою, яких громадяни могли би реально впливати на процес творення і прийняття важливих рішень.

Від органів державної влади та місцевого самоврядування вимагається налагодження взаємодії з громадськістю, або як мінімум відповіді на запити та ініціативи громадян. Ступінь взаємодії органів місцевого самоврядування з членами територіальної громади суттєво впливає на демократизацію суспільства та його інституалізацію, також дозволяє громадянам коригувати та контролювати рішення органів місцевого самоврядування відповідно до своїх потреб.[1].

Протягом років незалежності українцям так і не вдалося перейняти більшість демократичних принципів управління державою та суспільними процесами.

Так, за результатами дослідження Nationsin Transit міжнародної неурядової організації Freedom House (де оцінка різних напрямів демократичного розвитку перехідних країн

здійснюється за шкалою від 7 балів – «найгірша», до одного бала – «найкраща»), оцінка розвитку громадянського суспільства в Україні залишається стабільною починаючи з 2006 року: 2,75 балів у 2006–2013 рр. За іншими напрямками дослідження Nationsin Transit рейтинги України виглядають менш успішними: у 2013 р. «Рейтинг демократичного розвитку» (тобто середній загальний показник, інтегрований на основі інших) становив 4,86 балів, «Національне демократичне управління» – 5,75 балів, «Виборчий процес» – 4,00 балів, «Незалежні медіа» – 4,00 бала, «Місьцеве демократичне управління» – 5,5 балів, «Судова система та незалежність суддів» – 6,00 балів, «Корупція» – 6,00 балів.[2].

Таблиця 1

Розвиток нації: рейтинг і досягнуті результати в Україні

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Виборчий процес</i>	4,00	4,25	3,50	3,25	3,00	3,00	3,50	3,50	3,50	3,75	4,00
<i>Розвиток громадянського суспільства</i>	3,50	3,75	3,00	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75
<i>Незалежні медіа</i>	5,50	5,50	4,75	3,75	3,75	3,50	3,50	3,50	3,75	4,00	4,00
<i>Управління</i>	5,00	5,25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Національне демократичне управління</i>	-	-	5,00	4,50	4,75	4,75	5,00	5,00	5,50	5,75	5,75
<i>Місьцеве демократичне управління</i>	-	-	5,25	5,25	5,25	5,25	5,25	5,25	5,50	5,50	5,50
<i>Судова система та незалежність суддів</i>	4,50	4,75	4,25	4,25	4,50	4,75	5,00	5,00	5,50	6,00	6,00
<i>Корупція</i>	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	6,00	6,00
Рейтинг демократичного розвитку	4,71	4,88	4,50	4,21	4,25	4,25	4,39	4,39	4,61	4,82	4,86

Виходячи з даних, наведених у таблиці, можна зробити висновок, що розвиток демократії в нашій державі в останні роки має негативну тенденцію, ряд критеріїв погіршуються або погіршились за останні роки.

У даному випадку нас цікавлять два критерії, з тих що беруться до уваги дослідниками для визначення рівня розвитку демократії, це «Місьцеве демократичне управління» та «Розвиток громадянського суспільства». Ці два критерії ілюструють, можливо, не детальну картину ситуації, що склалася на сьогодні в місцевому самоврядуванні, але вони визначально впливають на ситуацію в цілому.

«Місьцеве демократичне управління», яке за останні два роки має негативну тенденцію, наочно показує рівень ефективності, прозорості та відкритості органів місцевого

самоврядування всіх рівнів. На погіршення цього показника вплинуло багато чинників: зокрема спостерігається посилення впливу держави на місцевому рівні, відсутність вагомих зрушень у проведенні реформи адміністративно-територіального устрою, відсутність належного удосконалення нормативно-правової бази.

Саме останній чинник грає головну роль у процесі підвищення ефективності участі громадян у прийнятті важливих рішень. Адже опираючись на дані того ж дослідження Nations in Transit міжнародної неурядової організації Freedom House показник розвитку громадянського суспільства стабільний ще з 2006 року, за даними Державної служби статистики України, щороку спостерігалось зростання кількості об'єднань громадян [3]. А з ухваленням Закону України «Про громадські об'єднання», який набув чинності 1 січня 2013 року, тенденція до збільшення громадських формувань ще зростає, оскільки спростились процедура їх реєстрації.

Таблиця 2

Зростання кількості об'єднань громадян в Україні у 2008–2012 рр.

Об'єднання громадян	2008	2009	2010	2011	2012
Громадські організації та їх осередки	54862	59321	63899	67696	71767
Профспілки та їх місцеві об'єднання	20405	22678	24649	26340	27834
Благодійні організації	10988	11660	12267	12860	13475
Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків	6848	8549	10329	11956	13872
Органи самоорганізації населення	—	—	1152	1210	1306

З аналізу даних, наведених в обох таблицях, випливає, що інтерес і бажання брати участь у прийнятті суспільно-політичних рішень з боку громадськості постійно зростає, зважаючи на тенденцію збільшення кількості офіційно зареєстрованих громадських об'єднань. Але цей процес не впливає суттєво на покращення показника розвитку громадянського суспільства – критерію, який є важливою основою для зміцнення демократичних принципів на всіх рівнях державної влади та місцевого самоврядування. Стабільність цього показника свідчить про відсутність будь-яких суттєвих заходів з боку держави щодо подальшого його розвитку, однак для об'єктивності, зазначимо, суттєвого погіршення теж не відбулось.

Подальший розвиток громадянського суспільства потребує якісної зміни ситуації. Якщо з боку громадськості є запит на участь у формуванні державної і місцевої політики,

прийнятті важливих рішень, здійснення громадського контролю за діяльністю органів публічної влади, то держава має вживати всіх необхідних заходів для створення і розширення таких можливостей для громадян та їх об'єднань. А самим дієвим інструментом, яким володіє держава, є нормативно-правовий механізм.

Таким чином, для подальшого розвитку інститутів громадянського суспільства і розвитку демократії в цілому потрібно розширювати можливості громадян у сфері участі і контролю в державному і місцевому управлінні на законодавчому рівні. Хоча, слід зазначити, що в останні роки з боку держави було прийнято нормативно-правові акти, які впливають значною мірою на розвиток громадського контролю та підвищення його ефективності. Зокрема, це прийняття Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону України «Про громадські об'єднання».

Список використаних джерел

1. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України. Академічний курс : Підруч.: У 2 т. – Т. 1/ За ред. В. Ф. Погорілка. – К. :, 2006. – 465 с.
2. Nations in Transit – Ukraine (2013). – Режим доступу: www.freedomhouse.org/sites/default/files/NIT13_Ukraine_1stProof.pdf.
3. Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/express/expr2012/01_12/13_.zip.

Никитюк Г. Л.,

аспірант кафедри соціальної
і гуманітарної політики НАДУ

ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ В УКРАЇНІ: РЕГУЛЯТОРНИЙ ВПЛИВ ДЕРЖАВИ

Важливого значення в процесі соціального розвитку суспільства належить феномену ідентичності, адже через ідентичності проявляється соціальне життя. Перспективи розвитку українського соціуму залежать від рівня сформованості національної ідентичності. У нинішніх умовах посилюється роль держави, державного управління в процесі суспільних, соціальних перетворень. Суспільні зміни детермінуються поведінкою людей, умовами їх життєдіяльності, механізмом упорядкування яких є держава, що здійснює регулюючий вплив через органи державного управління.

Регуляторний вплив держави на формування ідентичностей в українському суспільстві знаходить свій вияв у державному управлінні через відповідні механізми управління:

1. Правовий. Прийняття відповідних законодавчих та нормативно-правових актів, розроблення державних, регіональних програм. Так, основні політико-правові засади державного управління визначено у Конституції України, а також у законодавчих та нормативно-правових актах, якими керуються органи виконавчої влади, здійснюючи державну політику в галузях освіти, науки, культури, ЗМІ та інших складових гуманітарної сфери. Серед основних законодавчих актів, що регулюють діяльність органів державного управління у сфері формування ідентичностей українського соціуму, є закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», «Про культуру», «Про бібліотеки та бібліотечну справу», «Про музеї та музейну справу», «Про кінематографію», «Про видавничу справу», «Про національний архівний фонд та архівні установи», «Про охорону культурної спадщини», «Про засади державної мовної політики», «Про захист суспільної моралі», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про національні меншини в Україні», «Про закордонних українців».

2. Економічний. Забезпечення фінансування розвитку освіти, науки, культури, музейної та архівної справи, молодіжної і мовної політики тощо. Пряме фінансово-економічне регулювання здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, залучення позабюджетних коштів недержавних організацій, зокрема в рамках соціального партнерства з громадськими, самоврядними територіальними, конфесійними, професійними організаціями, політичними партіями, науковими інституціями та іншими суб'єктами.

3. Інституційний. Створення багаторівневої системи інститутів влади та управління, сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства. На вищому рівні формування державної політики у сфері формування різних типів ідентичностей здійснює Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України. На центральному рівні участь у виконанні завдань держави покладаються на центральні органи виконавчої влади. До них відносять Міністерство закордонних справ України, Міністерство культури України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України та інші ЦОВВ. На регіональному на місцевому рівні реалізація державної політики забезпечується місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Важливого значення набуває формування механізму партнерства та взаємодії держави з недержавними організаціями. Активна участь громадян та їх об'єднань дасть змогу розширити можливість вирішення проблем формування спільної ідентичності, а відтак, і соціального розвитку.

4. Організаційний. Впровадження нормативів та стандартів, що визначають та регулюють структуру управління, введення в штатні структури державних органів структурних підрозділів - департаментів, управлінь, відділів, секторів.

5. Політичний. Інструмент регулювання та врахування в межах законодавства загальнодержавних, регіональних, особистих інтересів через органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування щодо становлення України як політичної нації та активного гравця на міжнародній арені.

6. Духовно-ціннісний. Формування єдиного духовного соціокультурного простору та умов для повноцінної духовної самореалізації особистості з метою консолідації суспільства навколо спільних цінностей та ідеалів. Державно-управлінський вплив на духовно-ціннісну систему суспільства здійснюється шляхом наповнення її більш соціально значущими цінностями, враховуючи при цьому національні особливості ціннісних орієнтацій соціуму.

7. Інформаційний. Відновлення цілісності та захист національного культурно-комунікаційного простору, в якому відбувається усвідомлення своєї національної ідентичності та корекція уявлень про неї більшістю громадян. Це здійснюється шляхом сприяння культурному розвитку українського народу, громадян України всіх національностей, утвердженню їх духовності та моралі, доступу членів суспільства до загальнолюдських цінностей, захисту прав та інтересів авторів, видавців і споживачів видавничої продукції, а також захисту суспільства від розповсюдження продукції, що негативно впливає на суспільну мораль.

Таким чином, держава володіє достатнім набором засобів, важелів, методів та інструментів, за допомогою яких вона може здійснювати регулюючий вплив на формування національної ідентичності, послаблюючи цим самим дію соціокультурних, етнічних, мовних, конфесійних, регіональних суперечностей, не забуваючи при цьому інші, не менш важливі, типи ідентичностей.

Проте, варто зазначити, що механізми державного управління у цій сфері реалізуються безсистемно, не повністю відповідають вимогам сьогодення та потребують оновлення. Тому пріоритетним завданням держави у формуванні національної та інших типів ідентичностей постає удосконалення механізмів та їх системна реалізація.

Список використаних джерел

1. Гібернау М. Ідентичність націй / М. Гібернау. – К. : Темпора, 2012. – 304 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук. – ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук. – ред. колегія : В. М. Князев, І. В.

Розпугенко та ін. – 2011. – 748 с.

3. Козловець М. А. Теоретичні засади дослідження формування української національної ідентичності / М. А. Козловець, Ю. І. Павлун // Філософія. – 2012. – № 2 (82). – С. 44 – 48.

4. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні / Л. Нагорна. – НАНУ : Ін-тут політичних і етнонац. досліджень. – К., 2002. – 272 с.

5. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. / [авт. кол. : В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, Е. М. Лібанова та ін.] ; за заг. ред. В. П. Трощинського, В. А. Скуратівського : у 2 ч. – К. : НАДУ, 2010. – Ч. 2. – 244 с.

6. Трощинський В. П. Державна політика в соціогуманітарній сфері: навчальний посібник / В. П. Трощинський, П. К. Ситнік, В. А. Скуратівський. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 96 с.

Попова В. М.,

апірант ОРІДУ НАДУ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ

Цікавість науковців до дослідження питань соціальної сфери значно зросла в останнє десятиріччя. Це пов'язано з пошуком шляхів підвищення добробуту населення та подолання бідності в умовах, що змінюються і старі підходи до вирішення цих питань стають не завжди дієвими.

Питання забезпечення ефективності соціальної сфери набуло особливого значення в країнах з перехідною економікою, оскільки кризовий стан соціальної сфери перешкоджає ефективному проведенню економічних реформ.

У соціальній сфері проходять всі процеси соціальної діяльності індивіда та соціуму. Це рухлива сфера взаємодії людини й зовнішнього середовища, що збрала у собі сукупність фізичних і соціальних факторів організації і оптимізації життєдіяльності особистості.

Дслідники вважають, що центральним елементом у структурі соціальної сфери є потреби індивіда та групи, тому ступінь задоволення потреб людей у благах, необхідних для їхньої активної життєдіяльності, вказує на реальний рівень розвитку соціальної сфери в цілому [1, с. 92].

Функціонування соціальної сфери здійснюється через діяльність конкретних установ соціальної інфраструктури. До установ та підприємств соціальної

інфраструктури необхідно віднести: медичні, освітні, побутові, дозвільні тощо. Саме вони забезпечують взаємодію матеріально-речовинного середовища та соціальних суб'єктів з метою раціональної організації життєдіяльності людей [1, с. 94].

Але оптимальні процеси в розвитку соціальної сфери пов'язані з активністю її інститутів й організацій, спрямованою на соціальний захист інтересів кожної людини й на забезпечення доступності для членів даного суспільства його основних ресурсів.

Головною функцією соціальної сфери при цьому виступає відтворення й всебічне життєзабезпечення особистості й соціальної спільності. Соціальне відтворення при цьому розуміють як цілеспрямовану соціальну діяльність по забезпеченню сприятливих умов існування та розвитку соціальної сфери.

Інші функції соціальної сфери сприяють:

- соціальній інтеграції;
- соціальній адаптації;
- соціальному захисту й самозахисту, або забезпеченню прав людей і соціальних гарантій прийнятних для них існування. [2, с. 35 – 36; 1, с. 114 – 118].

У цілому функції соціальної сфери покликані сприяти використанню потенціалу суспільства на благо людини. Одним з основних інститутів, що дозволяє оптимально реалізувати ці функції, є інститут державного управління.

У першій статті Основного закону Україна визначена як соціальна держава. Стаття третя Конституції України проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини визнається Конституцією головним обов'язком держави.

Поняття «соціальна держава» було вперше запроваджено в середині XIX в. Л. фон Штейном. Основний обов'язок соціальної держави, на його думку, полягає в здійсненні економічних і соціальних заходів в інтересах всіх її членів, тому що розвиток одного є умовою й наслідком розвитку всіх інших громадян. Отже, необхідно підняти рівень життя нижчих шарів до рівня багатих і сильних, підтримуючи рівність прав людей. Таким чином, основна ідея концепції соціальної держави – солідарність як суспільне благо.[3].

Зародження соціальної держави не спонтанне, воно базується на цілеспрямованій політиці. Для ефективного функціонування соціальної держави кількість державних витрат на соціальну сферу повинна визначатися об'єктивними потребами суспільства, гостротою його проблем, а заходи соціальної допомоги, за широкого спектру її форм,

повинні носити адресний характер. Для соціальної політики України це означає активну роль держави в економіці, соціальний контроль, створення ефективної системи соціального захисту, дотримання прав людини, тобто посилення соціальної орієнтованості держави, важливим показником якої є обсяг та характер фінансування державою соціальних програм і співвідношення статей видаткової частини держбюджету [4, с. 135].

Однак у сучасному українському суспільстві, де соціальна солідарність між шарами й групами населення відсутня, а економічний ріст не набув сталого характеру, реальністю є істотна соціальна диференціація та жорсткі бюджетні обмеження з фінансуванням соціальної сфери за залишковим принципом.

Соціальна політика являє собою діяльність з управління розвитком соціальної сфери та визначення пріоритетних напрямків її вдосконалювання з метою підвищення рівня життя всіх соціальних груп. Держава в особі відповідних органів управління на загальнодержавному та регіональному рівнях на основі дії принципу соціальних гарантій відповідає за ріст рівня життя та соціальну облаштованість громадян.

До сфери соціальної політики входить розподіл доходів, товарів, послуг, матеріальних і соціальних умов відтворення населення. Вона націлена на обмеження масштабів абсолютної бідності, забезпечення нужденних джерелами існування, підтримку соціального здоров'я тощо [5].

Можна виділити дві основні особливості соціальної політики в сучасній Україні. Насамперед вона розглядається як політика держави, внаслідок чого громадянське суспільство не може виступати в якості її повноправного суб'єкта. Взаємодія органів державної влади, суб'єктів господарювання і населення в рамках соціальної політики полягає в тому, що держава визначає та забезпечує єдині мінімальні соціальні стандарти, контролює реалізацію встановлених соціальних гарантій і визначає генеральний напрямок розвитку соціальної політики.

Іншою особливістю є те, що соціальна політика в Україні трактується не як політика підтримки всіх громадян, а як область діяльності, спрямована переважно на соціально уразливі верстви населення. Такий підхід виключає значну частину громадян країни з об'єктної сфери соціальної політики, при цьому вони не здобувають достатніх підстав для перетворення з об'єктів у суб'єкти цієї діяльності.

У сучасному українському суспільстві є високим ступінь соціальної нерівності, внаслідок чого поляризуються позиції «сильних» й «слабких» соціальних верств в економічному, соціальному й культурному просторі [6, с. 67 – 71]. Таким чином, у процесі соціальних змін акценти в нашій країні переносяться з політики соціальної

держави на субсидіарність соціальної політики, що будується на принципі самозабезпечення громадян, строгому дозуванні різних видів допомоги, для того, щоб не сприяти зловживанням послугами держави й громадських організацій там, де можлива самопомога, підтримка людини родиною й найближчим соціальним оточенням.

Відповідно, зростає значення особистого потенціалу людини, його прагнення діяти в суспільстві, що змінюється, на благо собі й своїх близьких.

Тому постає питання про необхідність побудови нової, цілісної концепції, що сполучає в собі конструктивну й захисну функції: створення можливостей для реалізації здібностей громадян, для прояву їхньої соціальної активності, і одночасно доступність основних життєвих благ для більшості населення з гарантією необхідного рівня соціального захисту [6, с. 11 – 12].

Форми реалізації соціальної політики повинні включати як підтримку мінімальних соціальних стандартів і державних гарантій для соціально слабкої частини населення, так і використання ринкових механізмів для забезпечення можливості самореалізації та саморозвитку соціально сильних індивідів. Крім того, уявляється перспективним перенесення акцентів у соціальній політиці із соціального захисту й соціального обслуговування на соціальне проектування майбутнього стану суспільства, його соціальних підстав та інститутів [8, с. 4].

Головним призначенням інституту державного управління є забезпечення функціонування і розвитку суспільства для досягнення певної мети цього суспільства.

Отже, державне управління соціальною сферою пропонується визначити як систематично здійснюваний цілеспрямований вплив держави на стан і розвиток соціальної сфери суспільної системи, суспільних процесів, на свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою реалізації державної соціальної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, в інтересах оптимального функціонування та розвитку інститутів громадянського суспільства та соціальної держави.

Список використаних джерел

1. Осадчая Г. И. Социология социальной сферы / Г. И. Осадчая. – М.: Союз, 1999. – 279 с.
2. Ковалев В. Н. Социология социальной сферы. – М.: Изд-во РГСИ, 1993. – 96 с.
3. Демидова Т. Е. Социальная деятельность в меняющемся мире: проблемы и противоречия // Социальные технологии, исследования. – 2005. – № 3. – С. 11–18.

4. Основы социальной работы / Отв. ред П. Д. Павленок. – М.: Инфра – М, 1997. – 368 с.
5. Социальная политика / Под ред. Н. А. Волгина. – М.: Экзамен, 2002. – 682 с.
6. Гилко В. І. Соціальні орієнтири державної політики. Діагностика соціального розвитку Одеського регіону / В. І. Гилко, Л. І. Кормич, Е. А. Гансова . – Одеса: ОРІДУ, 2005. – 512 с.
7. Гладун З. С. Поняття і зміст державного управління: адміністративно-правовий аналіз / З. С. Гладун. – Львів: Львівська філія УАДУ при Президентові України, 1996. – 487 с.
8. Левков С. А. Стратегия социализации и региональная социальная политика / С. А. Левков. – Хабаровск: Риотип, 2004. – 96 с.

Попова Т. Л.,

аспірант кафедри соціальної
і гуманітарної політики НАДУ

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ЯК СУСПІЛЬНА ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАЛУЧЕННЯ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Сьогодні розвиток українського суспільства характеризується постійними змінами та кризовими ситуаціями, які призвели до глибокої соціальної поляризації, зниження загального рівня життя. Більшість українського населення потерпає від соціальної нерівності й несправедливості, що неминуче зумовлює розвиток найгірших форм соціального відторгнення, яке характеризується прогресуючою маргіналізацією та депривацією. Це обумовлює економічні позбавлення і різні варіанти нерівності в усіх сферах суспільного життя – економічній, політичній, соціальній, духовно-культурній, тобто ситуація відторгнення складається внаслідок взаємодії різних детермінант суспільної системи, поєднання яких і визначає відторгнення або залучення особи в соціумі.

Ключовим принципом соціального залучення виступає забезпечення соціальної справедливості, яка є узагальненою моральною оцінкою суспільних відносин. Саме суспільні відносини є тим простором, де людина реалізує свій соціальний потенціал, статус, соціальні цінності та права. Отже, суспільні відносини, ефективність їх функціонування значною мірою зумовлюються ефективною реалізацією процесу соціального залучення, адже останній безпосередньо впливає на рівень динамізму соціального розвитку суспільства, що визначає зміст опосередкування суспільних відносин. Відповідно соціальне залучення, як головний

процес соціального розвитку, детермінований усією сукупністю суспільних відносин, серед яких вагомий вплив на соціальне залучення справляють економічні відносини. Саме економіка й економічні відносини мають безпосередній і суттєвий вплив на соціальний розвиток, соціальні сфери та, насамперед, на забезпечення соціальної безпеки суспільства. Без розвинутої економіки не може бути розвинутої соціальної сфери, розвинутого середнього класу, добробуту людей та стабільної соціальної безпеки суспільства, на що і спрямоване соціальне залучення [1, с. 26].

На сьогодні можна спостерігати поступову модернізацію соціальної сфери при розробці виваженої державної соціальної політики України. Проте державне регулювання соціального розвитку України ускладнюється затяжною економічною кризою, політичною нестабільністю, обмеженістю бюджетних ресурсів при фінансуванні програм соціально-економічного розвитку, що негативно впливає на рівень життя населення, який є основним показником соціально-економічного розвитку країни, та загрожує соціальній безпеці України. Низький рівень життя більшості населення у поєднанні з надмірним майновим розшаруванням стає значною перешкодою на шляху до соціального залучення людей до суспільного життя.

Рівень життя населення характеризує структура його доходів, основною складовою яких вважається заробітна плата. Сьогодні характерним для соціального розвитку українського суспільства є гострий дефіцит бюджетного фінансування при катастрофічно низькій вартості робочої сили. Заробітна плата для більшості працюючих українців фактично перетворилася на один із варіантів соціальної допомоги, який мало залежить від результатів праці. Так, за роки незалежності оплата праці в структурі доходів українського населення стабільно утримується на низькому рівні, але зростає частка соціальної допомоги та інших поточних трансфертів. За даними Держкомстату України за II квартал 2013 року у структурі доходів населення частка заробітної плати становила лише 42%, натомість стабільно високою у доходах населення залишається частка соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів – 40,1%, тоді як доходи від прибутку, змішані доходи становлять 13,1%, а доходи від власності становлять лише 4,8% [2]. Отже, заробітна плата хоч і є найбільш вагомим джерелом доходів, однак не забезпечує добробуту. В структурі сукупних доходів населення зростає роль соціальних трансфертів та знижується роль оплати праці, спостерігається подальше зближення питомої ваги надходжень від оплати праці та соціальних трансфертів, що свідчить про сповільнення економічного зростання. Така структура дає підстави стверджувати, що для зайнятого населення низький рівень оплати праці є першопричиною бідності та проявом економічного відторгнення. Сьогодні заробіток значної частини зайнятого населення не задовольняє потреби самої працюючої особи, не

говорячи вже про потреби її сім'ї.

Серед основних причин, що продукують низький рівень заробітної плати, слід назвати занижені державні стандарти оплати праці, зокрема, низький рівень мінімальної заробітної плати, яка є державною соціальною гарантією у сфері доходів населення. Сьогодні розмір мінімальної заробітної плати в Україні зрівняно з прожитковим мінімумом, але прожитковий мінімум, який визначається за діючою методикою, не дозволяє наздогнати провідні країни за рівнем оплати праці. Згідно зі стандартами ЄС мінімальна заробітна плата має бути вищою за прожитковий мінімум майже утричі. В Україні і досі прожитковий мінімум обчислюється без урахування соціально-економічного стану в країні, змін у потребах населення, загального технологічного та інтелектуального розвитку суспільства. Крім того, має місце надмірна диференціація заробітної плати і за видом економічної діяльності, і за регіональним розподілом, що посилює майнове розшарування, поглиблює соціальну нерівність в суспільстві, яка до того ж посилюється затримками та не виплатами заробітної плати.

Розміри заробітної плати впливають на податкові надходження до бюджетів, які перерозподіляються на виплату соціальної допомоги малозабезпеченим і непрацездатним особам, на стипендії, пенсії тощо. Загальний низький рівень заробітної плати негативно впливає на наповнення Пенсійного фонду. Близько чверті застрахованих осіб сплачує пенсійні внески із заробітної плати, яка не перевищує мінімальну, що є не вигідним як для нинішніх, так і майбутніх пенсіонерів, адже призводить до звуження бази нарахувань страхових внесків та викликає зниження пенсійних виплат у майбутньому. Тіньова заробітна плата також негативно впливає на дієвість пенсійної системи, адже до пенсійного та інших фондів соціального страхування не надходять певні відрахування, чим створюється штучний дефіцит Пенсійного фонду і, як наслідок, вкрай низькі пенсійні виплати. Низький рівень пенсій, що є основним джерелом доходів пенсіонерів, визначає їх монетарне відторгнення, внаслідок чого пенсіонери обмежені у доступі до основних життєвих потреб.

Однією з основних причин, що перешкоджає повноцінній участі людини у життєдіяльності суспільства є відторгнення за статусом на ринку праці. Ринок праці в Україні характеризується значними масштабами безробіття, розвитком вимушеної, неповної та неформальної зайнятості, нелегальної трудової міграції. Масова бідність та безробіття призводять до втрати соціальних можливостей, певних деформацій свідомості, часто зумовлюють деструктивну економічну поведінку, звужують можливості формування інтелектуального і фізичного потенціалу суспільства, розвитку особистості і тим самим збільшують небезпеку соціального відторгнення не лише з економічного життя, а й позбавляють людей можливості брати участь в інших сферах життєдіяльності.

За таких умов суспільство є надто нестабільним, економічно непродуктивним,

безперспективним, при цьому середній клас майже відсутній. Відторгнення населення від економічного життя зумовлює подальшу диференціацію суспільства, в якому збільшується питома вага нижчого класу, що характеризується переважанням більшості населення в тих прошарках, які свідчать про бідність. Це не тільки не сприяє економічному розвитку, а, навпаки, гальмує його і перешкоджає становленню середнього класу, який є основним носієм економічного прогресу і соціальної стабільності, основою справедливої держави. Досвід розвинутих країн свідчить, що саме завдяки активності середнього класу можливим є подолання бідності, досягнення стабільності в державі, що в свою чергу, сприятиме процесу соціального залучення.

Соціальне залучення населення потребує економіки, що динамічно розвивається. Проте сьогодні в Україні спостерігається динамічний розвиток лише тіньової економіки, фінансові результати якої не беруть участі у формуванні доходів державного та місцевих бюджетів, у наповненні фондів соціального страхування, внаслідок чого держава має обмежені ресурси для підтримки соціально уразливих верств населення. Високий рівень тінізації національної економіки дестабілізує економічні відносини та спричиняє зростання ризику соціального відторгнення, що унеможливує стабільний розвиток суспільства й негативно впливає на забезпечення соціальної безпеки українського суспільства.

Важливим чинником, який значною мірою перешкоджає соціальному залученню населення та суттєво гальмує соціальний розвиток в процесі економічної трансформації, є суперечливий процес утвердження в країні законодавчої бази нової системи ринкових відносин. Багато складових соціально-економічних відносин і досі лишаються законодавчо неврегульованими. Особливо руйнівним для економіки як чинника соціального розвитку, зокрема соціального залучення, стало прийняття законів, що не враховують реальної соціально-економічної ситуації і є досить суперечливими [1, с. 32].

Сьогодні вже не викликає дебатів проблема відсутності дієздатної системи державного управління соціально-економічними відносинами. Державне управління економікою, яке значною мірою ґрунтується на застарілій адміністративній системі, дестабілізує соціально-економічний розвиток, що зумовлює відторгнення значної частини населення від економічного життя.

Отже, процес соціального залучення значною мірою детермінований динамізмом, спрямованістю процесу економічного розвитку суспільства. Окреслені вище проблеми економічного життя створюють для більшості українського населення бар'єри на шляху їх залучення до суспільного життя, що перешкоджає стабільному соціально-економічному розвитку та забезпеченню соціальної безпеки суспільства. Тому подолання соціального відторгнення від економічного життя сьогодні має стати пріоритетним завданням державної

політики, насамперед, соціальної політики в сфері соціального залучення. Безпосередніми завданнями політики залучення в економічній сфері передусім мають стати мотивація економічної активності населення, подолання безробіття та створення умов для гідної праці, створення стабільного правового поля для утвердження ефективної системи державного управління соціально-економічними відносинами, забезпечення незворотності стратегії соціально-економічної трансформації суспільства, поглиблення ринкових перетворень.

Список використаних джерел

1. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навч. посіб. / [авт. кол. В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, Е. М. Лібанова та ін.]; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського: у 2 ч. – К. : НАДУ, 2009. – Ч. 1. – 456 с.

2. Доходи та витрати населення України за II квартал 2013 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрану.

Рудюк-Хопкіс Л.В.,

аспірант НАДУ при Президентові України,

Президент БФ «Фонд економічних та

соціальних реформ в Україні»

ПОШУК МЕХАНІЗМІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Немає сумніву в тому, що Україна при будь-якому повороті подій і надалі продовжуватиме курс на економічне зближення з Європейським Союзом, а отже буде все тісніше інтегруватися в систему європейських механізмів державного регулювання економіки та управління інноваційним розвитком. Одним із аспектів цього процесу буде поступовий перехід до нових європейських механізмів державного регулювання і відмова від дотеперішніх механізмів, якими користувалися або часто лише просто намагалися чи планували скористатися українські уряди протягом останніх десяти років.

Угода про Асоціацію з ЄС, з одного боку, означатиме поступове упровадження європейських підходів та стандартів державного регулювання і синхронну відмову від тих методів, які не відповідають філософії вільного ринку взагалі чи принципам відкритості внутрішньо-європейського ринку для своїх членів зокрема.

Особливістю імплементації угоди про Асоціацію є те, що вона не є однокомпонентним

актом – її впровадження має поступовий еволюційний характер і розраховане на довгий час. Це дає шанс уникнути різких процесів “шокового” характеру. З іншого боку, такий поступовий перехід до стандартів та норм Євросоюзу, дозволить достатньо довго і продуктивно використовувати для захисту і стимулювання вітчизняного ринку та товаровиробника преференційні податкові механізми і дозволити українському бізнесу та промисловості плавно адаптуватися до висококонкурентних умов загальноєвропейського ринку.

Важливим аспектом успішної адаптації України до умов економічного середовища ЄС є чітке визначення дотеперішньої різниці у регуляторно-управлінських підходах ЄС та України, визначення тих інструментів, які співпадають і тих, які попри свою теперішню важливість і навіть можливу ефективність, повинні будуть замінені іншими або й відкинутим взагалі.

Слід враховувати принципові відмінності у регуляторно-адміністративних підходах, які дотепер практикувалися в Україні та підходах, які пропонуються ОЕСР і використовуються як індивідуальними членами ЄС, які одночасно є і членами ОЕСР, як через так і через колективне членство самого ЄС в цій організації.

Деякі методологічні відмінності таких підходів наведені в роботі [1]. Зокрема там звертається увагу на більшу ефективність та гнучкість аналітичних та прогнозних підходів рекомендованих ОЕСР для оцінки стану економічно розвитку, в порівнянні з тими, які традиційно застосовуються в Україні та інших пострадянських державах.

Асоціація України з ЄС, окрім очевидних можливостей, ставить перед Україною і серйозні виклики, які пов'язані в першу чергу з необхідністю вибудовувати нову стратегію власного економічного, зокрема інноваційно-технологічного розвитку спрямованого на підвищення конкурентоздатності української економіки як в самій Європі, так і у світі. Для цього можна і потрібно буде використати багатий досвід як власне європейських країн, які успішно вирішували ці завдання на всіх етапах своєї підготовки до входження в Європейський Союз, і які зараз, після отримання повноправного членства в ЄС, успішно реалізують інноваційну політику розвитку економіки та створення високотехнологічних і продуктивних робочих місць, малих і великих підприємств. Утримання висококваліфікованої робочої сили в Україні через створення великої кількості додаткових високопродуктивних робочих місць, переорієнтація економіки із сировиннозалежної моделі в працезатратну, є на найближчі роки одним із найважливіших завдань для України.

Для пошуку оптимальних моделей інноваційної трансформації української економіки дуже цікавим також є і досвід неєвропейських держав, які не є членами ЄС, однак давно перебувають в асоціативних зв'язках з ЄС. Зокрема дуже позитивним є досвід Туреччини, яка

зуміла поєднати як можливості асоціації з ЄС, так і традиційні історичні зв'язки з навколишніми країнами Близького Сходу. Туреччина зуміла стати важливим посередником між ЄС і цими країнами не лише в географічно-транспортному розрізі, але й є сьогодні ключовими посередником в налагодженні виробничої та торгової кооперації між цим регіоном та Європою.

Подібна ситуація вимальовується і в стосунках України з Росією та іншим державами СНД. Нема сумніву, що нинішні суперечності поміж європейським та євразійським напрямками економічного співробітництва України рано чи пізно будуть успішно розв'язані, хоча б тому, що як Росія, так і ЄС самі є дуже зацікавленими в поглибленні взаємовигідного співробітництва. Для Європи життєво важливими є величезні природні ресурси, якими володіє Росія, а Росія усвідомлює неможливість свого подальшого розвитку без європейських технологій та інвестицій. В цій ситуації Україна може отримати багато користей від свого нового статусу, використати ті самі наявні в Росії та інших країнах колишнього СРСР можливості, і так само, як це вдалося зробити Туреччині в країнах Близького Сходу, стати медіатором в налагодженні технологічної та інвестиційної співпраці Європи та країн СНД.

Висновки.

В контексті визначення перспективних для України механізмів інноваційної модернізації економіки та підвищення її конкурентоздатності в перебігу інтеграції з ЄС на сьогодні є дуже важливим проведення системного аналізу досвіду країн, які вже проходили процес адаптації своєї економіки та соціальної сфери до серйозних вимог висококонкурентного, але й одночасно сучасного і високорозвинутого ринкового та бізнесово-виробничого середовища країн ЄС. Такими успішними прикладами безперечно можуть служити Польща, Чехія, Словаччина, Словенія. Також дуже багато можна почерпнути із досвіду асоційованих з ЄС неєвропейських країн, наприклад Туреччини. Вартим уваги є досвід країн, які використали можливості асоціативних відносин з ЄС для розвитку прибуткового туризму та модернізації власної інфраструктури. Важливим джерелом можливих механізмів та методик управлінського регулятивного впливу та прогнозування перебігу інноваційної модернізації економіки України також є рекомендації та дослідження, які розробляються і пропонуються дослідницьким установами ОЕСР.

Список використаних джерел

1. Рудюк-Хопкінс Л. В. ОЕСР – підходи до державного регулювання та прогнозування розвитку національних економік // Державне управління: удосконалення та розвиток. – № 11. – 2013. – Режим доступу: www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=656.

2. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний документ]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535

Савісько С. В.,

аспірант інституту проблем державного
управління і місцевого самоврядування
НАДУ

ХАРАКТЕРИСТИКА ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ПАРАДИГМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Розглядаючи характеристику ціннісної складової державної служби України в системі суспільних цінностей ми перед усім повинні представити загальне бачення ієрархії та системи взаємодії суспільства та держави. Розглядаючи суспільство як результат кількісно-якісного переходу в індивідуальній організації логічно представити державу продуктом кількісно-якісного переходу в процесі розвитку організації суспільства. На нашу думку саме держава є суб'єктом безпосереднього впливу в процесі взаємодії з держави з суспільством. Державна служба розглядається нами в ролі інструменту, що поширює державний вплив на суспільство. На сучасному етапі розвитку державно-суспільних відносин, державна служба України відіграє роль своєрідного відгалуження держави, що виконує в них квазі-самостійну роль.

Виходячи з вище наведеного ціннісно-сміслової парадигма державної служби, в призмі державно-суспільної взаємодії, має дві складові власної ціннісної основи: державну та суспільну. Державна складова ціннісної основи державної служби є еквівалентом інструментальних цінностей в ціннісній основі держави. Суспільна складова ціннісної основи державної служби є еквівалентом термінальних цінностей в ціннісній основі суспільства.

Поділ цінностей на два класи (термінальні та інструментальні) вперше запропонував М. Рокич [1].

Отже характеристика ціннісно-сміслової парадигми державної служби в системі суспільних цінностей це насамперед суспільна характеристика її інструментальної ціннісної складової в системі державно-суспільної взаємодії.

Сучасне значення державної служби України в системі суспільних цінностей є результатом тисячолітнього процесу державно-суспільної взаємодії. Цей процес носить ітераційний характер що умовно можливо представити такими основними етапами:

1. Формування над суспільного управління (створення держави) як складової суспільної ціннісної основи.
2. Формування державою власної ціннісної основи.
3. Приведення ціннісних основ суспільства у відповідність потребам держави.
4. Руйнація системи та формування держави на нових ціннісних засадах, що є складовою нової суспільної ціннісної парадигми.

За результатами процесу описаної взаємодії було створено її нові форми та методи, змінювались ціннісні складові як відношення суспільства до держави, так і навпаки.

Відбулась своєрідна адоптація співіснування держави та суспільства, за результатами якої виникає такий державно-суспільний інститут як державна служба, що на нашу думку, допомагає узгоджувати в собі державні та суспільні ціннісні складові.

Відповідно до закону України поняття «Державна служба» трактується як професійна діяльність державних службовців з підготовки пропозицій щодо формування державної політики, забезпечення її реалізації та надання адміністративних послуг[2]. Наведене означення державної служби, згідно представленого вище її положення в державно-суспільних відносинах, має дві принципово різні підходи до характеристики її ціннісно-сміслової складової:

1 - Це сучасне віддзеркалення інструментальної ціннісної складової держави, що проєцирується нею на місце термінальної ціннісної складової державної служби України в системі державно-суспільних відносин.

2 – Це інтерпретоване державою суспільне бачення інструментальної ціннісної складової державної служби України.

Далі охарактеризуємо з означення державної служби її ціннісно-сміслові складові у відповідності до наведених вище позицій.

«професійна діяльність державних службовців»:

1 – завдання і функції держави виконуються професіоналами; в своїй діяльності підпорядковані державі та її інтересам.

2 – забезпечення зайнятості, додатковий різновид фахової діяльності, збільшення її альтернатив; джерело забезпечення задоволення матеріальних та інших потреб суспільства або його груп.

«підготовка пропозицій щодо формування державної політики»:

1 – додаткове інформаційне забезпечення держави при формуванні стратегій, планів, програм тощо, та їх контролі і моніторингу(зворотній зв'язок, оперативна ситуація, альтернативи тощо); розпорощування політичної відповідальності; додатковий канал викиду суспільно-політичного напруження.

2 – додаткова можливість впливу на державну політику; альтернативний варіант в отриманні інформації та роз'яснень, виявленні політичного незадоволення та протиріч.

«надання адміністративних послуг»:

1 – вияв соціальної орієнтованості в діяльності державної служби; додатковий елемент підвищення соціально-політичної керованості; підвищення рівня залежності суспільства від держави як виробника і державної служби як безпосереднього розподільника адміністративних послуг.

2 – матеріалізація суспільної користі в діяльності державної служби, виокремлення в загальнодержавному служінні державної служби елемента квазісуспільного служіння.

Характеристика ціннісно-сміслової парадигми державної служби України в системі суспільних цінностей зводиться, в більшості випадків, до існуючих суспільних уявлень про ідеали держави. Сама система суспільних цінностей одночасно відіграє роль першопричини формування держави, є «загальним фоном» при формуванні її ціннісних засад, а також набуває атрибути об'єкту державного впливу.

Як зазначав американський вчений К. Клакхон, «Поняття цінності являє собою точку співпадіння для різних спеціалізованих суспільних наук і є ключовим поняттям для інтеграції досліджень у гуманістиці» [3 с. 69]. Сучасна наука розглядає поняття цінності як «особливе соціальне явище, що є найважливішим фактором, який стимулює і мотивує поведінку індивіда, регулює його особисте і суспільне життя, одночасно є способом і результатом самореалізації особистості», що додатково підкреслює соціальну природу цінностей як держави так і державної служби[4, с. 496].

Отже характеристика ціннісно-сміслової парадигми державної служби України в системі суспільних цінностей є характеристикою лише частини ціннісної складової державної служби України, що є дотичною та спільною із частиною суспільної ціннісної основи. Зміст такої характеристики ототожнюється з відповідністю фактичного стану ціннісно-сміслової парадигми держави та державної служби, суспільними уявленнями про неї.

Доречно було б порівняння державної служби з «місцем протікання конфлікту» між державою та суспільством. Слід зауважити, що відсутність прямої взаємодії між державою та суспільством значно підвищує стабільність системи «державо-суспільство». Така властивість державної служби як елемента державо-суспільної взаємодії може бути

представлена як головна мета її існування та самостійна ціннісна основа. Вразі наявності самостійної ціннісної основи в державній службі, як елемента державно-суспільної взаємодії, буде змінено як її статус так і формат самої взаємодії. Державна служба перейде зі статусу елемента держави в статус самостійного суб'єкта, що в свою чергу призведе до зміни формату державно-суспільної взаємодії з двостороннього(державна-суспільство) на тристоронній(державна-державна служба-суспільство).

Незалежна ціннісна основа державної служби неодмінно призведе до зміни характеристики її ціннісно-сміслової парадигми в системі як суспільних цінностей, так і в системі цінностей держави. Такий підхід створить умови для розвитку суспільних і державних інститутів, що сприятимуть їх розвитку у безконфліктній, творчій формі, де функцію саморегуляції системи буде переведено в статус свідомої діяльності державної служби. Це в свою чергу дозволить програмувати ціннісну архітектуру державно-суспільної взаємодії, що призведе до видозміни формату цієї взаємодії з протидіювання та взаємообмеження до гармонійної узгодженості та взаємодоповнення.

Список використаних джерел

1. Rokeach M. The nature of human values. – New York, 1973.
2. Закон України про державну службу. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>.
3. Бакиров В. Ценностное сознание и активизация человеческого фактора. / Виль Бакиров – Х. : Вища школа, 1988. – 147 с.
4. Енциклопедія державного управління. / Наук. – ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ 2011. Т. 6: Державна служба. / Наук. – ред. колегія: С. М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) та ін. – 2011. – 524 с.

Сельдіна С. В.,

аспірант кафедри державного
управління та місцевого самоврядування
ДРІДУ НАДУ

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Україна на даному етапі переживає часи формування нової системи управління регіонами. Сьогодення вимагає значних перетворень вітчизняного регіонального управління та його наближення до стандартів європейського союзу.

Аналіз існуючої ситуації свідчить, що хоча й в останні роки у розв'язанні проблем регіонального управління був досягнутий певний прогрес, Україна на даному етапі все ще потребує конструктивних кроків у напрямі оптимізації самої системи управління на регіональному рівні.

Світовий досвід свідчить про наявність різних систем регіонального управління, які відрізняються за специфікою поєднання повноважень і функцій регіональних органів управління й органів місцевого самоврядування.

В Україні на сьогодні фактично спостерігаємо континентальну систему регіонального управління (з активною роллю держави в місцевих справах), за якою на регіональному рівні діють територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. І саме в площині діяльності цих гілок влади існує ціла низка невирішених питань: неузгодженість і дублювання повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, що у свою чергу, зумовило невизначеність зон їхньої відповідальності; відсутність належного ресурсного забезпечення виконання делегованих повноважень; невизначеність принципів типологізації регіонів для цілей державного регулювання їх розвитку; відсутність механізмів запровадження у практику регіонального управління договірних відносин на усіх рівнях – від національного до місцевого.

Вадою українського законодавства є й той момент, що в Україні регіони ототожнюються з адміністративно-територіальними одиницями вищого рівня (АРК, області, м. Київ і Севастополь), які згідно з конституційними положеннями не є правовими суб'єктами, за винятком Кримської автономії. Відповідно, забезпечити соціально-економічний розвиток регіону можливо лише за умови оптимального співвідношення функцій адміністрування і регулювання та узгодження цілей, інтересів і ресурсів двох видів публічної влади у системі регіонального управління.

Стає очевидним, що нова парадигма засад державної регіональної політики має базуватися на європейських принципах децентралізації, субсидіарності, партнерства та програмування, які вже пройшли багаторічну адаптацію в країнах з різним соціально-економічними та політико-адміністративним умовами. Проте, запровадження базових принципів європейського регіоналізму потребує не тільки їх адаптації до умов інституційних перетворень і Україні, але й вирішення багатьох питань правового, організаційного, фінансово-ресурсного і методологічного характеру.

Сучасний стан реформування вітчизняного регіонального управління повинен спиратися на позитивний досвід розвинутих європейських країн з урахуванням національних особливостей та максимально задовольняти потреби громадян. Важливим також є

зосередження на розробці стратегії розбудови адміністративних інститутів, залучення значних фінансових і кадрових ресурсів та політичної підтримки на найвищому рівні.

Така спрямованість розвитку вимагає нових підходів до використання економічного, людського та природно-ресурсного потенціалу України та її регіонів для досягнення якісно нового рівня ефективності та конкурентоспроможності економіки та життя населення.

Маючи значний господарський, людський та інтелектуальний потенціал, Україна в цілому та її регіони за інтегрованими оцінками ефективності економіки, рівнем життя та екологічної безпеки, а також конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів значно поступається країнам Західної та Центральної Європи. Ці життєво важливі показники суттєво різняться по регіонах країни і порівняно із країнами Європейського Союзу.

Нерівномірність регіонального розвитку і суттєва диференціація рівня життя мешканців по території країни створюють передумови для соціальної напруги в суспільстві, загрожують її територіальній цілісності та стримують динаміку соціально-економічного зростання країни, уповільнюють та знижують ефективність ринкових перетворень.

За цих обставин державна регіональна політика повинна бути націлена на створення умов підвищення конкурентоздатності регіонів як основи динамічного розвитку та зменшення значних диспропорцій між ними у продуктивності, зайнятості та стандартами життя.

Ключовою проблемою, що сформувалася в Україні протягом останніх років і потребує поетапного вирішення, є зростання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів, низька конкурентоспроможність та інвестиційно-інноваційна активність в них.

Поглиблення дисбалансу економічно-соціального розвитку на регіональному та місцевому рівнях суттєво ускладнює проведення єдиної політики соціально-економічних перетворень, збільшує загрози регіональних криз, дезінтеграції національної економіки; перешкоджає формуванню загальнодержавного ринку товарів і послуг; не дозволяє повною мірою використовувати потенціал міжрегіонального та прикордонного співробітництва; ускладнює вирішення екологічних проблем.

Значні диспропорції в економічному розвитку регіонів України викликані існуючими тривалий час недоліками в ключових факторах конкурентоздатності – незадовільному стані фізичної інфраструктури, низькому рівні пристосування до ринкових умов робочої сили, недостатньої підтримки бізнесу, відсутності адекватної інноваційної спроможності підприємств, деградуючому навколишньому середовищі та, як наслідок, низької інвестиційної привабливості територій.

Значною мірою розвиток такого процесу пов'язаний також із відсутністю до цього часу ефективних механізмів стримування та пом'якшення впливу диспропорцій розвитку,

ефективного стимулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу та населення щодо прискорення розвитку регіонів на основі повнішого використання природного, економічного, трудового, наукового та іншого потенціалу.

Існує необхідність в переорієнтації економіки регіонів на інноваційну модель розвитку. Разом з тим, науково-інтелектуальний потенціал регіонів слабо інтегрований із виробничою і невиробничою сферою, відсутні посередницькі механізми між дослідно-конструкторськими розробками і навчальними планами та практичною діяльністю окремих підприємств.

Основним стратегічним ресурсом і головним чинником економічного зростання в регіонах є людський потенціал. Разом з тим, негативний вплив на розвиток людського потенціалу регіонів України на сучасному етапі справляє складна ситуація на ринку праці, низька доступність та недостатня якість соціальних послуг та освіти, низький рівень доходів та особистого споживання, поширення бідності тощо.

Однією з гострих і значущих для сталого соціально-економічного розвитку України є проблема збереження і зміцнення трудового потенціалу. Саме кількісні та якісні параметри трудового потенціалу стають у сучасних умовах головним чинником розвитку.

На сучасному етапі розвитку необхідно створити умови, які б дозволили регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал, максимально збільшити вклад у національну економіку, здобути конкурентні переваги на світових ринках. Це повинно стати головною метою державної регіональної політики України.

Вирішення зазначених проблем потребує розширення і оновлення законодавчої бази місцевого самоврядування в частині чіткого розмежування повноважень та їх фінансово-економічного забезпечення між місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Розподіл повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також між органами місцевого самоврядування різних рівнів має здійснюватися виходячи з принципу субсидіарності. Ті функції і повноваження, які об'єктивно не можуть виконувати громади, передаються на рівень районів, далі – на рівень областей, а від них – центральним органам державної влади. Основою розподілу повноважень має бути добровільне бажання територіальної громади щодо їх делегування.

Актуальним для України на сьогодні також залишається питання упорядкування системи адміністративно-територіального устрою, від чого значною мірою залежить право і можливості територіальних громад вирішувати питання місцевого значення.

Саме тому питання детального вивчення та пріоритетності кадрової політики місцевого самоврядування є особливо важливими з точки зору застосування кращого європейського

досвіду щодо формування потенціалу, інституційного забезпечення та розширення можливостей політики регіонального розвитку в Україні.

Соломко С. В.,

аспірант кафедри національної безпеки

НАДУ

РЕЛІГІЙНІ ІСЛАМСЬКІ ТЕЧІЇ РАДИКАЛЬНОГО ТОЛКУ В АР КРИМ

В Україні риває становлення та розбудова демократичного суспільства.

В умовах запізнілого реагування з боку держави у правовій площині на той чи інший виклик релігійного, етнічного чи політичного характеру створюються передумови до гострих конфліктних ситуацій. Зрозуміло, що це є однією із загроз національній безпеці України і в інтересах держави – запобігання подібним загрозам [1, с.73].

Етноконфесійні конфлікти – одна з глобальних проблем сучасного світу. Передумови таких конфліктів є практично у будь-якому регіоні з поліетнічним складом населення, де через різні причини, стосунки між етносами та конфесіями відрізняються достатньо високим рівнем напруженості, а особливо там, де поширюються радикальні ісламські течії.

Нездатність Духовного управління мусульман Криму (ДУМК) швидко і ефективно заповнити релігійно-психологічний вакуум, що утворився в результаті історичного відриву кримських татар від канонічних норм традиційного (ханіфітського) ісламу, призводить до заповнення його іншими, більш жорсткими толками і псевдоісламськими екстремістськими течіями.

З самого початку процесу відродження ісламу в Криму найбільш тісними та інтенсивними були зв'язки меджлису і ДУМК із зарубіжними ісламськими організаціями Туреччини. Але пізніше поряд з традиційної орієнтацією на Туреччину, значне місце в них починають займати і релігійні організації арабських країн.

Проникнення в країну нетрадиційних релігійних течій стимулювалося насамперед виключно ліберальним характером Закону України 1991 р. «Про свободу совісті та релігійні організації». Надавши повну свободу функціонування будь-яким конфесіям, закон відкрив широкі можливості не тільки для відродження традиційних для України культів, а й для проникнення в країну нових – зарубіжних[2].

Сучасний стан мусульманської спільноти Криму характеризується активним відродженням релігійного життя, що супроводжується збільшенням числа громад, активним спорудженням мечетей та загальним зростанням релігійної свідомості.

Вплив на розвиток релігійного життя кримських татар має загальносвітова тенденція до посилення радикальних течій в ісламі внаслідок проходження ним внутрішнього реформування та загострення культурно-цивілізаційних суперечностей між Заходом та мусульманським світом. Одним із проявів такого впливу в Криму є поширення діяльності радикальних ісламських організацій та течій.

Критерієм екстремістського (далі – радикального) спрямування певного руху в ісламі можна вважати ставлення до насильства, зокрема – джихаду та форм його здійснення, а також до немусульман. Відповідно рухи, що вважають застосування насильства виправданим і дотримуються дискримінаційних поглядів щодо немусульман, можна вважати радикальними.

Зареєстровані в Україні мусульманські організації офіційно дотримуються традиційних поміркованих норм ісламу і переважно уникають політизації релігійної діяльності, дистанціюючись від ісламізму. Водночас, починаючи з кінця 1990-х рр. в Криму почали поширюватися нетрадиційні для регіону ісламські течії реформістського характеру – салафія (ваххабізм) та хабашизм.

Слід відзначити, що салафіти та хабашити в АР Крим є нечисленними, але їх кількість поступово збільшується, тому помітним стає впливу на релігійну або політичну ситуацію в регіоні.

Поширення нових ісламських течій в АР Крим не несе прямої загрози дестабілізації ситуації, проте слід визнати, що збільшення кількості ісламських течій об'єктивно ускладнює міжконфесійні відносини, оскільки представники традиційних і нетрадиційних течій не визнають догматики один одного, висуваючи звинувачення у сектантстві та спотворенні норм ісламу. Крім того у разі загострення етноконфесійних відносин в Криму радикальний характер догматики ваххабізму та хабашизму може спровокувати їх прихильників до насильства.

Крім релігійних течій радикальний іслам в Криму також представлений діяльністю міжнародних ісламістських мереж, серед яких найчастіше називаються Таблігі Джамаат та Хізб ут-Тахрір.

Офіційні мусульманські організації (зокрема ДУМУ та ДУМК) не зацікавлені у поширенні діяльності ісламістських організацій в Україні, оскільки це ослаблює позиції традиційного ісламу, кримськотатарського руху (через позанаціональний характер ісламізму)

та самих духовних управлінь, і розглядають ісламістів як сектантів, подекуди прямо називаючи їх терористами [3].

Говорячи про вплив заполітизованого ісламу на етноконфесійну ситуацію в Криму, треба відзначити роль інформаційного чинника. Від того, як проблема загрози ісламського екстремізму в Україні та у Криму висвітлюється в ЗМІ, значною мірою залежить формування психологічних стереотипів середньостатистичного мешканця Криму та України загалом.

Поширення в АР Крим діяльності радикальних ісламських течій та організацій є також проявом зовнішнього впливу. Основними шляхами проникнення радикального ісламу до регіону імовірно є:

- Притік носіїв ісламістських поглядів серед репатріантів з Центральної Азії, передусім з Узбекистану, що з початку 90-х рр. є головним осередком ісламістів, у тому числі й Хізб ут-Тахрір, на пострадянському просторі.

- Присутність іноземців, що є носіями ісламістських поглядів або членами ісламістських організацій, серед імамів та викладачів медресе а також серед викладачів ісламу, що працюють при мечетях та представляють іноземні ісламські структури – Управління релігійними справами Туреччини (Діянет), Фонд Азіза Махмуда Хюдаї тощо.

- Направлення студентів медресе на навчання до інших держав (Туреччини, Саудівської Аравії, Лівану), де вони можуть познайомитися з доктринами ісламістів і підпасти під їх вплив та багато інших.

Неконтрольований вплив окреслених чинників на розвиток ситуації в АР Крим може призвести до оформлення низки латентних загроз, пов'язаних з впливом на суспільство ідей радикального ісламу та діяльності ісламістських організацій.

Додатково політизує дане питання активне використання апеляцій до загрози радикального ісламу в замовних інформаційних матеріалах політиків на місцевому та загальнонаціональному рівні. Маніпулятивні матеріали ЗМІ орієнтовані на підтримання у немусульманської більшості населення Криму відчуття загрози і мобілізацію її політичних симпатій, а в окремих випадках і розпалювання міжнаціональної ворожнечі.

Висновки

Основний потенціал конфліктогенності в етноконфесійну сферу вноситься політичним протиборством етнічних еліт та інших, зокрема зовнішніх сил, які за допомогою політизації релігійного відродження у Криму прагнуть використати його у власних етнополітичних і геополітичних цілях. Для України стратегічно важливо знайти цивілізовані форми співмешкання націй, релігій, інших суспільних груп на території держави та використати всі можливості позитивного вирішення етноконфесійних проблем, тим самим

перетворити різні релігійні чинники із загроз національній безпеці на показники злагоди в суспільстві.

Поширення радикальних ісламських течій та політизація ісламу в АР Крим є об'єктивною тенденцією, що визначається загальною логікою розвитку суспільно-політичної та етноконфесійної ситуації в регіоні. Водночас сприятливі умови для діяльності ісламістських структур формуються під впливом невирішеності багатьох проблем Криму, передусім – пов'язаних із інтеграцією кримських татар в суспільство.

У короткотривалій перспективі поширення в АР Крим радикального ісламу не несе реальної загрози національній безпеці та стабільності ситуації у регіоні, оскільки на даному етапі ідеологія найбільших ісламістських структур Криму має ненасильницький та у значній мірі ідеалістичний характер, а самі організації не ставлять конкретних політичних цілей і діють переважно відкрито і публічно, хоч у середньотривалій, зі збереженням та посиленням існуючих тенденцій, можливі прояви певних ускладнень у етнічних та конфесійних процесах автономії.

Список використаних джерел

1. Баланда А. Соціальні фактори національної безпеки України // Євроатлантикінформ (наук. – аналіт. бюл.) – 2006, № 5 (11). – С.72 – 74.
2. О некоторых особенностях конфессионального развития Украины и Крыма, обусловленных "либеральным" характером указанного закона, см.: Григорьянц В.Е., Ишин А.В., Шевчук А.Г. К вопросу о государственно-конфессиональных отношениях в Украине и АРК. Изд.2. Симферополь, 2004.
3. Духовне управління мусульман Криму проти легалізації радикальних ісламістських рухів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.radiosvoboda.org/content/article/1748024.html. – Назва з екрану.
4. Панчук, Бекірова: Крим в етнополітичному вимірі: Монографія / М. Панчук та ін.; НАН України, Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України К., 2005. – 568 с.

Сорокіна Н. Г.,

к.держ.упр., доцент кафедри
державного управління та місцевого
самоврядування ДРІДУ НАДУ

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Сьогодні, в складних умовах державотворення, існуюча національна модель соціального діалогу є недостатньо ефективною. Сучасна соціально-економічна і політична ситуація в Україні передбачає необхідність узгодження інтересів різних соціальних груп та органів публічної влади цивілізованим, безконфліктним шляхом. Саме це завдання актуалізує необхідність формування механізмів поєднання різних суспільних інтересів з метою запобігання соціально-політичним потрясінням, зниження соціальної напруги та досягнення сприятливого соціального клімату в суспільстві. Світовий досвід показує, що саме в рамках легітимних способів розв'язання соціально-політичних суперечностей та конфліктів може використовуватися соціальне партнерство, яке виступає одним з ефективних засобів узгодження політичних та соціально-економічних інтересів різних соціальних груп і владних структур.

Наукова привабливість як самої категорії соціальне партнерство, так і концепцій та ідей, що з нею пов'язані, зростає по мірі поширення гуманістичної ідеології. Однак, практична реалізація цих ідей стала можливою тільки тоді, коли сили потенційних суб'єктів соціального партнерства (груп із різними і найчастіше конфронтуючими інтересами) стала поступово вирівнюватися, наближатися до точки паритету. Справжня демократія – це демократія «відкритих дверей», коли між «організованими громадянами» (неурядовими громадськими організаціями), «організованою владою» (органами публічної влади) і «організованими грошима» (підприємницькими структурами) виникає паритет. [3, с. 157].

Соціальне партнерство має цілком визначене суспільне призначення: впровадження в публічну службу гуманістичних ідей і принципів регулювання соціально-трудових відносин; розробку, прийняття і реалізацію конкретних взаємовигідних рішень. Суспільне призначення соціального партнерства полягає також і у практичному втіленні узгодженої соціально орієнтованої політики, у сприянні врегулюванню соціальних конфліктів, подоланню кризових явищ, в кінцевому підсумку – зростанні якості життя громадян країни в найширшому розумінні.

Соціальне партнерство як система відносин може виникнути лише в тому випадку, якщо сторони розглядають одна одну як бажаних потенційних або реальних партнерів і готові до співпраці на основі розподілу повноважень та відповідальності. Система соціального партнерства базується на визнанні необхідності спільності позицій учасників діалогу, коли спілкування і діяльність суб'єктів спрямовано на досягнення загальної соціально-значущої мети шляхом кооперації зусиль [1, с. 120].

Отже, концепція партнерства, в якій владні відносини з яскраво вираженим лідерством-пануванням державно-адміністративного апарату, в ієрархічній системі повинні еволюційним шляхом змінитися відносинами співпраці, на наш погляд, є однією з найбільш прийнятних концепцій управління. Необхідно поступово переходити від сприйняття держави як апарату насильства до розуміння держави як партнера суспільства для досягнення сутнісних цілей та інтересів всіх суб'єктів партнерських відносин.

Держава як гарант конституційних прав громадян, найбільший роботодавець, законодавець, арбітр та активний учасник соціально-трудових відносин має бути ініціатором розвитку системи соціального партнерства, а отже, сприяти укріпленню позицій представницьких органів та роботодавців, і найманих працівників. Тому одним із основних завдань демократичної держави у формуванні громадянського суспільства і зокрема розвитку соціального партнерства має бути законодавче та організаційне забезпечення розвитку представницьких органів найманих працівників, сприяння підвищенню їхньої ролі у становленні й розвитку партнерських відносин.

Таким чином, базове значення для реального розповсюдження соціального партнерства в органах публічної влади має поширення його культури й ідеології. Ідеологія соціального партнерства ґрунтується на визнанні неминучості й необхідності мирного співіснування в суспільстві різних соціальних груп з їх специфічними, часто протилежними інтересами; об'єктивності прояву і конфлікту інтересів, боротьби між соціальними групами; можливості вести цю боротьбу в цивілізованих формах і досягати її конструктивного завершення у вигляді взаємоприйняттого компромісу, що відповідає перспективним завданням суспільного прогресу. Отже, гуманізація публічної служби повинна базуватися на одному з основних принципів соціальної держави – принципі соціального партнерства.

Список використаних джерел

1. Акуліна О. В. Розвиток соціального партнерства в Україні / О.В. Акуліна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 10. – С. 116 – 122.
2. Гриценко Н. М. Соціальне партнерство як принцип соціальної держави : енцикл. / Н. М. Гриценко, Ф. І. Шарков; під ред. Н. А. Волгіна, Т. С. Сулімова – М. : Альфа – пресс, 2006. – С. 328.
3. Піроженко Н.В. Співробітництво органів державної влади і неурядових організацій – гарантія розвитку демократії в Україні // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. ОРІДУ. Вип. 2 (14). – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2003. – С. 151 – 164.

Халавка Т. Б.,

аспірант ОРІДУ НАДУ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Правовий статус етнічних громад в Україні регулюють Конституція України, Закон України «Про національні меншини в Україні», прийняті на їх підставі інші законодавчі акти, а також міжнародні договори України. Законодавство, що встановлює права етнічних громад в Україні можна згрупувати, наприклад за принципом суб'єктності його прийняття або розробки. За цією ознакою законодавчі акти можна поділити на дві групи:

- нормативні акти та рекомендації міжнародних структур, що регламентують права етнічних громад і які імplementовані в українське законодавство;
- власне українське законодавство та локальні нормативно-правові акти, що регулюють права національних меншин.

До першої групи відносимо резолюції Організації Об'єднаних Націй (ООН) та ПАРЄ, а також рекомендації ОБСЄ. З базових документів ООН в цій сфері, прийнято дві декларації: «Декларація принципів толерантності» та «Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин». Україна також ратифікувала два важливих європейських законодавчих документи: «Рамкову конвенцію про захист національних меншин» (Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції про захист національних меншин» було прийнято 9 грудня 1997 року) і «Європейську хартію регіональних мов або мов меншин» (Закон України «Про ратифікацію «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15 травня 2003 року). «Рамкова конвенція про захист національних меншин» містить загальні положення з питань недискримінації та рівності між меншинами і загальною частиною населення, свободи встановлення контактів із тими, хто мешкає у інших країнах. «Європейська хартія регіональних мов та мов меншин» спрямована на збереження та захист регіональних мов та мов меншин. Сфера її застосування поширюється на освіту, громадське, культурне, економічне і соціальне життя та засоби масової інформації [1, с.9].

Друга група містить власне українське законодавство, а саме Конституцію України (1996р.), Закон України «Про національні меншини в Україні» (1992 р.), Декларацію прав національностей України (1991 р.), Закон України «Про засади державної мовної політики» (2012 р.) та інші закони, які регулюють права етнічних груп в освітній, культурній та

політичних сферах життя [2]. До цієї групи відносимо локальні нормативно-правові акти, в сфері забезпечення прав етнічних меншин прийняті органами місцевого самоврядування.

Однак вся ця законодавча база потребує систематизації та прийняття базового документу. Таким нормативним актом покликана стати Концепція державної етнонаціональної політики в Україні. Станом на грудень 2013 року такий документ, ще неприйнятий Верховною Радою України. У профільному Комітеті ВРУ на розгляді перебуває два проекти даного законодавчого акту. Один з них розроблений Міністерством культури [3], інший народним депутатом М.Джемільовим [4]. Не дивлячись на те, що дані законопроекти мають ряд позитивних норм, водночас вони містять ряд норм які потребують уточнення та не враховують специфіки прикордонних регіонів держави.

Кафедрою європейської інтеграції ОРІДУ НАДУ при Президентові України розроблені пропозиції до даних законопроектів, які покликані усунути ці недоліки. Так на нашу думку, головною стратегією Концепції з питань етнополітики повинна стати інтеграція представників національних меншин в українське суспільство. З цією метою вважаємо за доцільне запровадження органами влади двомовного навчання у школах відповідно до Гаазьких рекомендацій ОБСЄ щодо прав національних меншин на освіту.

Україна має чотири прикордонні регіони, на яких проживають чисельні національні меншини, що межують з відповідними спорідненими державами, а саме: Чернівецька область (румунська та молдовська громади); Закарпаття (угорці та румуни); Одеська область (молдовани); Схід України та Крим (росіяни). Ці території мають ряд особливостей, які необхідно враховувати. Зокрема, вплив на меншини споріднених держав, наявність тенденцій до сегрегації окремих національних меншин тощо.

Реалізація державної етнополітики повинна сприяти транскордонній співпраці зокрема і в євро регіонах та повинна не тільки включати співпрацю з національними меншинами, але й партнерство у реалізації спільних транскордонних проектів у гуманітарній сфері (освіта, мас-медіа тощо).

Дієвим механізмом вивчення потреб національних меншин, які живуть у прикордонних регіонах має стати запровадження спільних моніторингових інструментів для вивчення становища прикордонних національних меншин, долучати до участі у таких комісіях представників європейських організацій.

З нашої точки зору доцільно рекомендувати органам місцевого самоврядування поліетнічних територій розробити та затвердити Комплексні регіональні програми розвитку та підтримки національних меншин з урахуванням положень загальнодержавної Концепції.

Нами запропоновано внести у Концепцію з питань етнополітики доцільність організації систематичних досліджень, у тому числі соціологічних, з метою визначення

становища та суспільно-політичних настроїв національних меншин, які проживають на прикордонних територіях.

Підсумовуючи можемо відзначити доцільність обговорення даних пропозицій у профільному Комітеті ВРУ з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин та врахування їх при остаточному затвердженні редакції Закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики в Україні».

Список використаних джерел

1. Кодекс толерантності [Текст] / упор. В.Старик, Т.Халавка – Чернівці: «Ант ЛТД», 2010. – 144 с.
2. Законодавство України. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
3. Концепція державної етнонаціональної політики [Текст]: проект Закону України: інформаційний лист/ Мінкультури від 10.09.2013 №273/67/55-13. – 2013. – 9 с.
4. Концепція державної етнонаціональної політики України [Електронний ресурс]: проект Закону України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=47852

Яковенко К. В.,

аспірант кафедри європейської інтеграції

ОРІДУ НАДУ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Дослідники у сфері розвитку глобального нового «зеленого» курсу економіки, ініційованого ЮНЕП у 2009 році, вважають, що одним з головних питань успішної політики переходу на нову економіку є її досконале організаційно-правове забезпечення.

Новий глобальний «зелений» курс економіки розроблений в рамках системи ООН програмою, яка сприяє координації охорони природи (ЮНЕП); вона визначає «зелену» економіку як таку економіку, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, і при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища і її збіднення [1].

В підсумковому документі Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в 1992 р. в Ріо -де- Жанейро «Порядок денний на XXI століття» зазначено, що стійкий розвиток передбачає стабільний рівномірний стан навколишнього природного середовища при стійкому економічному зростанні» [4].

У національному законодавстві України питання нормативно-правового регулювання екологізації економіки у своїй більшій частині входять до екологічного права та розглядаються як механізм чи інструмент екологічної політики.

Крім того, питання екологізації економіки розглядаються в окремих підгалузях екологічного права та в різних галузях економіки, а саме: сільське господарство; опалення та освітлення будинків; енергопостачання; рибальство; лісне господарство та промисловість; туризм; транспорт; управління відходами; управління водними ресурсами; тощо.

До основних нормативно-правових актів України, які вплинули на розвиток «зеленого» вектору економіки в Україні відносяться:

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991 р.);
- Постанови ВРУ «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (1998 р.);
- Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року» (2007 р.);
- Закон України «Про ратифікацію Рамкової угоди між урядом України і Комісією Європейських співтовариств» (2008 р.);
- Угода між Україною та Європейським Союзом про фінансування програми «Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року»;
- Розпорядження КМУ «Про затвердження Плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2010 рік» (2010 р.);
- Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» (2010);
- Національна доповідь Міністерства Економіки України «Цілі розвитку тисячоліття – Україна 2010» (2010 р.);
- Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки» (2011).

Важливим документом, який закріплює стратегічні наміри України в екологічній

політиці є проект Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами – членами, парафований сторонами у 2012 році.

В проекті Угоди містяться положення про умови гармонізації законодавства України та законодавства ЄС, зобов'язання України щодо реформування інституційної спроможності відповідних установ та принципи співробітництва між Україною, ЄС та його державами-членами у низці секторів економіки України та напрямків реалізації державної галузевої політики [6].

За результатами дослідження розвитку «зеленого» курсу економіки в Україні в аналітичному огляді в рамках спільного проекту «Правові основи розвитку» зеленої економіки в країнах - членах Організації чорноморського економічного співробітництва: регіональний огляд і діалог про системи та перспективи», українськими дослідниками представлені наступні рекомендації з удосконалення правової бази щодо впровадження концепції «зеленої» економіки в довгострокові державні стратегії та створення відповідної нормативно-правової бази [3]:

- внесення змін до Закону України «Про основні засади (стратегія) державної екологічної політики на період до 2020 р.»;
- поетапна гармонізація національного екологічного законодавства із законодавством Європейського союзу;
- розробка довгострокової Програми структурної трансформації економіки України, яка б передбачала скорочення в економіці України частки сировинних і енергоємних галузей промисловості, поетапне зменшення експорту продукції видобувних і енергоємних галузей виробництва, впровадження ресурсозберігаючих і безвідходних технологій у промисловості, транспорті, сільському господарстві та комунальній сфері;
- внесення змін до Податкового кодексу України (щодо його відповідності принципам збалансованого розвитку з метою створення необхідного правового поля і стимулюючих фінансово - економічних механізмів);
- внесення змін до Закону України «Про державно - приватне партнерство» (регламентація «зелених» добровільних угод між органами державної влади та бізнесом);
- внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (введення адміністративної відповідальності за нераціональне використання природних ресурсів);
- внесення змін до Закону України «Про державні закупівлі» (впровадження екологічних закупівель в державному секторі).

Для позитивного розвитку «зеленої» економіки в країні та отримання додаткового

фінансування Україні необхідно брати участь міжнародних програмах з екологізації економіки.

Національні програми з екологізації економіки в Україні відсутні. Разом з тим, в значному числі діючих цільових програмах присутні природоохоронні чи ресурсозберігаючі заходи. На сучасному етапі Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), ООН та інші міжнародні організації розглядають питання переходу до «зеленої» економіки як магістральний напрям розвитку.

ОЕСР спільно з іншими міжнародними організаціями розпочато реалізацію нової програми «Екологізація економіки в країнах Східного партнерства Європейського Союзу». Метою програми є перехід країн Східного партнерства на «зелену» модель розвитку та ведення бізнесу шляхом розмежування економічного зростання та деградації навколишнього середовища і виснаження ресурсів. Програма поширюється на шість країн и передбачає розроблення національних стратегічних документів, які базуватимуться на рекомендаціях та рішеннях Конференції ООН зі сталого розвитку РІО + 20 та включатимуть елементи сталого розвитку [5].

На наш погляд, успішний розвиток «зеленої» економіки в країні тісно пов'язаний з переходом України на модель сталого розвитку, що, також потребує досконалого організаційно-правового забезпечення, і, перш за все, повинно статися прийняття стратегії сталого розвитку країни.

У 2012 році українськими дослідниками розроблено проект Концепції переходу України до сталого розвитку та інтегрований варіант проекту Національної стратегії сталого розвитку України, що направлені для розгляду до Кабінету Міністрів України [2, с. 635-690].

Крім того, першочерговим завданням переходу на новий рівень економіки є створення екологічно орієнтованого державного управління, тобто такого управління яке при плануванні будь-яких завдань у всіх сферах життєдіяльності суспільства буде враховувати вплив на навколишнє середовище при здійсненні запланованої діяльності. Питання інституційної організації з реалізації глобального «зеленого» нового курсу, як і механізми його здійснення залежать від систематизованого і стратегічно орієнтованого нормативно-правового регулювання.

Список використаних джерел

1. Навстречу «зеленой» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности – обобщающий доклад для представителей властных структур // ЮНЕП. – 2011. – 52 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.unep.org/greenconomy/portals/88/documents/ger/ger_synthesis_ru.pdf.

2. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: Монографія / ІПРЕЕД НАН України, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. – Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 714 с.

3. Правовые основы развития «зеленой» экономики в странах – членах Организации черноморского экономического сотрудничества: региональный обзор и диалог о системах и перспективах. – 2012. – 135 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.bsec-organization.org/aoc/environprotect/Pages/130129%20МЕМО%20014%20-%20%20Website_Attachment%20%20reduced%20format%20Rus.pdf.

4. Повестка дня на XXI век // Конференция ООН по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, 3–14 июня 1992 года [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml.

5. Программа «Экологизация экономики в странах восточного партнерства» (EAP GREEN): проект плана работ на 2013 – 2014 гг. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: [www.oecd.org/env/outreach/EAP\(2013\)12_EaP%20GREEN%20plan%20of%20work%202014_RUS_FINAL%20\(2\).pdf](http://www.oecd.org/env/outreach/EAP(2013)12_EaP%20GREEN%20plan%20of%20work%202014_RUS_FINAL%20(2).pdf).

6. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами – членами (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.kmu.gov.ua/docs/Agreement/AA_Body_text.pdf.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Александров Олександр Володимирович, аспірант кафедри політичної аналітики та прогнозування НАДУ

Артем'єва Наталія Петрівна, аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

Бурмістрова Вікторія Анатоліївна, аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентіві України

Віліжінський Віктор Миколайович, аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

Глушченко Ю.А., к.е.н., доцент докторант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом Національної академії державного управління при Президентіві України, м. Київ

Гнатенко Аліна Ігорівна, аспірант кафедри економічної політики та менеджменту ХарПІ НАДУ при Президентіві України

Грабенко Лідія Михайлівна, аспірант кафедри філософії, соціології державного управління

Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Дегтярєва Ірина Олександрівна, к.філол.н., докторант кафедри права та європейської інтеграції ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Дяченко Валентин Сергійович, аспірант кафедри економіки підприємства Національного університету природокористування і біоресурсів України

Дяченко Наталія Павлівна, аспірант кафедри політичної аналітики та прогнозування Національної академії державного управління при Президентові України

Ковінчук Ольга Леонтіївна, Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Корнієвський Сергій Володимирович, аспірант кафедри економіки та регіональної економічної політики ДРІДУ НАДУ

Кузнецова Марія Вікторівна, аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Матвєєва Ольга Юрїївна, старший викладач кафедри економіки та регіональної економічної політики ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Матвєєнко Олександр Васильович, аспірант кафедри Національної безпеки НАДУ при Президентові України, начальник відділу Управління верифікації Генерального штабу Збройних Сил України

Михайленко Олена Валентинівна, Аспірант кафедри філософії, соціології державного управління ДРІДУ НАДУ при Президентові України

Мосціпан Роман Миколайович, аспірант кафедри економічної політики НАДУ Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг начальник третього інспекційного відділу на ринку страхування департаменту страхового регулювання та нагляду

Назар Ольга Іванівна, аспірант кафедри європейської інтеграції Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Нестеренко Світлана Сергіївна, аспірант кафедри права і законотворчого процесу Національної академії державного управління при Президентові України

Никитюк Галина Леонідівна, аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ

Нікітіна Анастасія, студентка факультету менеджменту ДРІДУ НАДУ

Попова Віра Миколаївна, аспірант Одеського регіонального інституту державного

управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Попова Тетяна Леонідівна, аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ

Рудюк-Хопкінс Любов Володимирівна, аспірант Національної Академії державного управління при Президентіві України, Президент БФ «Фонд економічних та соціальних реформ в Україні»

Савісько Сергій Володимирович, аспірант інституту проблем державного управління і місцевого самоврядування НАДУ

Сельдіна Світлана Валеріївна, аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ

Соломко Святослав Васильович, аспірант кафедри національної безпеки Національної академії державного управління при Президентіві України

Сорокіна Наталія Григорівна, к.держ.упр., доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ

Халавка Тарас Богданович, аспірант Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Яковенко Катерина Володимирівна, аспірант кафедри європейської інтеграції Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАУКИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Матеріали семінару в режимі відео конференції молодих учених
Національної академії державного управління при Президентові України
та її регіональних інститутів
(19 грудня 2013 р., м. Дніпропетровськ)

В авторській редакції

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 6,51

Обл. – вид. арк. 6,48

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національна академія державного управління
при Президентові України

Україна, 49044, Дніпропетровськ, вул.. Гоголя, 29

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1743 від 06.04.2004